

LÄHETE

Lakiosasto

02.11.98

Työeläkelaitoksille

ELÄKKEIDEN YHTEENSOVITUS -KANSION UUDISTAMINEN

Oheisena lähetämme uusitut yhteensovitusta koskevat ohjeet.

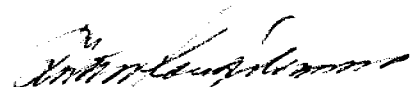
Yleiskirjekansioon on nyt liitetty myös vuoden 1996 alussa voimaantulleista yhteensovitusta koskevista muutoksista annetut ohjeet (A 46/95) sekä EU-eläkkeiden yhteensovittamisesta annetut ohjeet (A 20/95 ja A 48/96).

Ohjeiden viimeinen osio, 14, joka koskee lisäeläkkeen yhteensovitusta, lähetetään myöhemmin. Samoin liitteet lähetetään myöhemmin.

ELÄKETURVAKESKUS

Helena Tapio

Riitta Korpikoma

Yleiskirjeen valmisteluryhmä:

Oili Luimula pj ja siht.	ETK
Riitta Kaaja	Työeläkekassa
Tuija Korkkula	Valtiokonttori
Helena Luoma	Kuntien eläkevakuutus
Ritva Suniharju	Varma-Sampo
Railli Wahlsten	Tapiola

LÄHETE

Lakiosasto

21.06.99

Työeläkelaitoksille

YHTEENSOVITUSKANSION PUUTTUVAT OSIOT

Oheisena lähetämme yhteensovitusyleiskirjeen A 29/93 (yhteensovituskansio) uudistetut osiot 13 ja 14 sekä liitteet 1 - 3.

Täydennämme yleiskirjettä myöhemmin liitteillä.

ELÄKETURVAKESKUS
Lakiosasto

Helena Tapio

Lakiosasto

02.11.98

SISÄLLYSLUETTELO**1 YHTEENSOVITUKSEN TARKOITUS**

2 YHTEENSOVITUKSESSA HUOMIOON OTETTAVAT ELÄKKEET	1
2.1 Peruseläkkeet	1
2.1.1 VEL	3
Ahvenanmaa	4
2.1.2 KVTEL	4
Luottamishenkilöt, omais- ja perhehoitajat	6
2.1.3 Valtion ja kunnan LEL-työt	6
2.1.4 TEL:n 1 b §:n mukainen luottamushenkilön eläketurva	7
2.1.5 Vapaaehtoinen peruseläkevakuutus	8
2.1.6 Työnantajan vapaaehtoinen eläkevakuutus ennen 1.1.1970	8
2.1.7 Muiden peruseläkkeiden erityispiirteitä	8
Suomen Pankki	8
Suomen Pankin setelipaino	9
Kansaneläkelaitos	9
Kirkko	9
Ortodoksinen kirkko	9
Luopumisetuudet	10
SPVEL	10
LUEL	10
LUKL	10
LUTUL	10
Merimieseläke	10
MEL-vastuunjako-osan yhteensovitus	10
2.2 Ensisijaiset etuudet	11
2.2.1 Tapaturmavakuutuslain (TVL) mukaiset etuudet	12
Vuosikorvaus	12
Haittараha ym. lisät	12
Kertakorvaus	12
Korvaustaso	12
Tapaturma ennen vuotta 1982	13
Ammattitautilaki yms.	13
Kuntoutusetuudet	13
Mata	14
Korvauspäätöksen viipyminen	14
2.2.2 Tapaturmavakuutuslain mukaiset vapaaehtoiset vakuutukset	14
Yleisperiaate vapaaehtoisten tapaturmavakuutusten korvauksien yhteensovittamisesta	14
Työntekijöiden vapaa-ajan vakuutus	15
Yrittäjien vapaaehtoinen tapaturmavakuutus	15
Maatalousyrittäjien vapaaehtoinen tapaturmavakuutus	16
Yksityistapaturmavakuutus	16
Urheilijoiden tapaturmaturva	16
2.2.3 Liikennevakuutuslain (LVL) mukaiset etuudet	17
Kertakorvaus	18
Kuntoutusetuudet	18
Korvauspäätöksen viipyminen	18
2.2.4 Invalidihuollon korvaukset	18
2.2.5 Sotilasvammalain mukaiset etuudet	19
2.2.6 Sotilastapaturmalain mukaiset etuudet	20

Lakiosasto

02.11.98

2.2.7	Tapaturma- ja liikennevakuutuslain nojalla myönnettävien eläkkeiden kolmen vuoden sääntö	20
	Kolmen vuoden säännön soveltaminen	24
2.2.8	Peruseläkkeisiin verrattava eläke	24
2.2.9	Valtioneuvoston jäsenten ja kansanedustajien eläkkeet	25
2.2.10	Kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain kumoaminen	25
2.3	Ulkomaiset korvaukset ja eläkkeet	25
2.3.1	EU-maiden etuudet	26
2.3.1.1	EU-maiden työeläkkeet	26
	EU-maiden eläkkeiden tulevan aja osuus	26
	Asetuksen 1408/71 mukaiset sosiaaliturvasopimukset	27
2.3.1.2	Eri lajin etuus yhteensovitetaan	27
2.3.2	Suomen ja EU-alueen ulkopuolisen maan välinen sosiaaliturvasopimus	28
2.3.3	Vieraasta valtiosta maksetun eläkkeen yhteensovitus (ei sosiaaliturvasopimusmaa)	28
3	YHTEENSOVITUSPERUSTE	1
3.1	Yleistä	1
	Yhteensovitusperuste: vähintään vuosi eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa	1
	Useita yhteensovitusperusteita	2
	Yhteensovitusperuste: alle vuosi eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa	2
	Poikkeussääntö	2
	Eläkeoikeusedellytys	2
	Vanhojen eläkejärjestelmien ansiot	3
	Yhteensovitusperuste ennen 1.1.1994	3
	Yhteensovitusperusteen vaihtoehdot	3
3.2	TEL-yhteensovitusperuste	5
	Tekninen katkaisu ja automaattinen katkaisu	6
	Tasoituspalkka	6
	Rekisteriotteella korkein TEL-eläkepalkka	6
	Rinnakkainen työskentely	6
	10/6-sääntö	8
	Poikkeussäännön mukainen yhteensovitusperuste	10
3.3	MEL -yhteensovitusperuste	13
	Rinnakkainen työskentely ja 10/6-sääntö/MEL	14
	Yhteensovitusperusteen selvittäminen	14
3.4	LEL -yhteensovitusperuste	14
	LEL-nimikepalkka	15
3.4.1	Korkein LEL -vuosiansio	15
3.4.2	Keskimääräinen LEL - palkka	16
	Keskimääräisen LEL-palkan laskeminen	16
	LEL-vapaakirjaeläke	17
	Erytistilanteet	17
	Rinnakkainen työskentely/LEL	18
	10/6-sääntö/LEL	22
3.5	TaEL -yhteensovitusperuste	23
	Rinnakkainen työskentely/TaEL	23
	10/6-sääntö/TaEL	24
	Erytistilanteet	25
3.6	YEL -yhteensovitusperuste	25
	Rinnakkainen työskentely/YEL	25
	10/6-sääntö/YEL	26
3.7	MYEL -yhteensovitusperuste	26

Lakiosasto

02.11.98

MYEL-työtulon vähimmäismäärä	26
Tulevan ajan MYEL-työtulo	26
Rinnakkainen työskentely/MYEL	27
10/6-sääntö/MYEL	27
3.8 KVTEL -yhteensovitusperuste	27
Rinnakkainen työskentely ja 10/6-sääntö/KVTEL	28
3.9 VEL -yhteensovitusperuste	28
Rinnakkainen työskentely ja 10/6-sääntö/VEL	28
3.10 KIEL -yhteensovitusperuste	29
3.11 Kansaneläkelaitoksen, Suomen Pankin ja ortodoksisen kirkkokunnan palvelussuhteen yhteensovitusperuste	29
3.12 Erikoistapauksia	30
Toimintaan sovellettava eläkelaki vaihtuu	30
Eläkelaki vaihtuu kesellä kalenterivuotta	30
23-vuoden tapaukset	30
Eläke entisin perustein	31
YVE	31
MEL	32
Muu peruseläke	32
Kertasuoritus	32
3.13 Osatyökyvyttömyyseläkkeen yhteensovitusperuste	32
3.14 Pro rata-eläke ja yhteensovitusperuste	32
3.15 Yhteensovitusperuste ennen 1.1.1994	32
LEL:n yhteensovitusperusteet ennen 1.1.1994	33
4 YHTEENSOVITUSRAJA	1
4.1 TEL:n 8 §:n 2 momentin mukainen yhteensovitusraja	1
Yhteensovitus 1.1.1996 alkaen	1
Uusi yhteensovitus 1.1.1996 jälkeen	1
Osaeläkkeenä myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovitusraja	2
Osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruisen yksilöllisen varhaiseläkkeen yhteensovitus	2
4.2 Osa-aikaeläkettä koskeva 75 prosentin enimmäismäärä	2
EU-eläkkeen yhteensovitusraja	3
Yhteensovitusraja ennen 1.1.1996	3
Yhteensovitusraja kun eläketapahtuma oli sattunut ennen 1.7.1975	3
5 YHTEENSOVITUS	1
Yleistä	1
Lapsikorotus ja työeläkelisä	1
Varhennusvähennys ja lykkäyskorotus	1
5.1 Ylite	1
5.2 Suora vähennys	1
5.3 Suhteellinen vähennys	2
5.4 Alennettu eläkeikä ja yhteensovitus	4
Vähimmäiseläke ja normeerauskorotus	4
Normeerauskorotuksen yhteensovitus	5
Yleiskirjeet A 41/95 ja A 23/96	6
5.5 EU-eläkkeen yhteensovitus	6
Puhtaan kansallisen eläkkeen yhteensovitus	6
Asetuksen mukaisen kansallisen eläkkeen yhteensovitus	6
Toisen EU-maan LITA-korvaus (eri lajin etuus)	7

Lakiosasto

02.11.98

Sekä tulevan ajan että LITA-korvauksen yhteensovitus	8
Sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen eläkkeen yhteensovitus	9
Teoreettisen eläkkeen yhteensovitus pro rata-eläkettä laskettaessa	10
Seurannaislaitoksen vapaakirjan yhteensovittaminen	11
6 ENSIMMÄINEN YHTEENSOVITUS	1
6.1 Työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen yhteensovituksen ajankohta	1
Eläke entisin perustein	2
6.2 Vanhuuseläkkeen yhteensovituksen ajankohta	2
Vanhuuseläkeiässä	2
Lapsikorotus ja työeläkelisä	3
Varhennettu vanhuuseläke	3
Lykätty vanhuuseläke	3
6.3 Yhteensovitukset ensimmäistä päätöstä annettaessa	4
6.4 Regressi	5
Regressimenettely	5
Päätökset hakijalle	6
6.5 Ennakkokorvauksen yhteensovittaminen	7
7 UUSI YHTEENSOVITUS	1
7.1 Yhteensovitustilanteet	1
1.1.1996	2
1.1.1993	2
1.7.1975	2
Yhteensovitusperuste	3
7.1.1 Peruseläkkeen tarkistaminen	3
Täysi työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi	3
Muut muutokset	4
7.1.2 Myönnetään uusi peruseläke	4
Sukupolvenvaihdoseläke, luopumiskorvaus ja luopumistuki	5
Eläke entisin perustein	5
Työttömyyseläke	5
Varhennetun vanhuuseläkkeen ja myöhemmin myönnettävän "lisäsiivun" yhteensovittaminen	6
EU-eläkkeen uusi yhteensovitus	6
7.1.3 Peruseläkkeen muutos	6
7.1.4 Muu työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke	6
7.2 Ensisijainen etuus	7
LITA-korvaus ja vanhuuseläkeiän täyttäminen	7
Tapaturmapäiväraha	7
Osatyökyvyttömyyseläkkeen saajalle myönnetty tapaturvapäiväraha	7
YVE-osaeläke ja tapaturmapäiväraha	8
Neljän kuukauden sääntö	8
VakO:n päätös 29.8.96 (4786/95, arno 37249)	9
LITA-korvaus ja EU-eläkkeen uusi yhteensovitus	10
7.3 Uuden yhteensovituksen ajankohta	10
EU-eläke ja uuden yhteensovituksen ajankohta	11
Päätös uudesta yhteensovituksesta on tehtävä ajoissa	11
7.4 Eläkkeen alentaminen	11
Asbestisairaudet, uudelleen yhteensovittaminen ja regressi	11
7.5 Eläkkeen korottaminen	12
7.6 Suojasäännös	12

Lakiosasto

02.11.98

7.7	Yhteensovituksen korjaus asiavirheenä	12
7.8	Päätöksen poistaminen (purku)	12
	EU-eläkepäättöksen poistaminen	13
7.9	LVL:n ja TVL:n korvausten muutokset	13
7.9.1	LVL:n mukainen korvaus ja KEL:n mukaisen pohjaosan leikkaus	13
7.9.2	TVL:n mukainen päiväraha ja yhteensovitus 1.1.1993 alkaen	13
7.10	Uusi yhteensovitus eläkkeensaajan hakemuksesta	13
8	PERHE-ELÄKKEEN YHTEENSOVITUKSEN PERUSTEET	1
8.1	Yleistä	1
	Perhe-eläkkeen määräytyminen	1
8.2	Perhe-eläkkeen yhteensovitettavat etuudet	2
8.2.1	Ensisijaiset perhe-eläkkeet	2
8.2.1.1	Tapaturmavakuutuslain mukaiset etuudet	3
	TVL:n säännökset 1.1.1993 jälkeen	3
	Leski/avopuoliso	3
	Lapset	3
	Uusi avio- ja avoliitto	4
	TVL-eläkkeen määrä	4
	Tulosoitus (alkueläke)	4
	PEL-vähennys	5
	Yhteensovitusolanteet	5
	TVL-säännökset 1.1.1982 - 31.12.1992	6
	TVL-säännökset ennen 1.1.1982	6
8.2.1.2	Liikennevakuutuslain mukainen perhe-eläke	7
	Uusi avio- tai avoliitto	7
	Korvaus kohonneista kodinhoitokustannuksista	8
8.2.1.3	Sotilastapaturmalain mukainen perhe-eläke	8
	Sotilasvammalain mukainen huoltoeläke	8
8.2.2	Peruseläkkeeseen verrattavat perhe-eläkkeet	9
8.2.3	Ulkomaan perhe-eläkkeet	9
	EU-maiden perhe-eläkkeet	10
	EU-maiden työeläkelakien mukaiset perhe-eläkkeet	10
	EU-maiden tulevan ajan osuus	10
	Asetuksen 1408/71 mukaiset sosiaaliturvasopimukset	11
	Eri lajin perhe-eläke yhteensovitetaan	11
	Suomen ja EU-alueen ulkopuolisen maan välinen sosiaaliturvasopimus	11
	Vieraasta valtiosta maksettu perhe-eläke ja yhteensovitus	12
8.2.4	Perusperhe-eläkkeet	12
8.2.5	Suhteellinen yhteensovitus	12
8.3	Uudelleen yhteensovitusta koskeva muutos 1.1.1993	12
	Perhe-eläkesäännösten muutos 1.7.1990	13
9	PERHE-ELÄKKEEN ENSIMMÄINEN YHTEENSOVITUS	1
9.1	Yleistä	1
9.2	LITA-eläkkeiden kolmen vuoden sääntö	1
	1939 - 1945 sodissa saadun vamman korvaukset	1
9.3	Edunjättäjän eläkkeen varhennusvähennys ja lykkäyskorotus	1
	Edunjättäjä varhennetulla vanhuuseläkkeellä	1
	Edunjättäjä lykätyllä vanhuuseläkkeellä	2
9.4	Yhteensovitusperuste	2
9.5	EU-perhe-eläkkeen yhteensovitus	3

Lakiosasto

21.06.99

EU-leskeneläke	3
EU-lapseneläke	3
Yhteensovitus	3
Lapsen eläkkeen yhteensovitus	5
Seurannaislaitoksen vapaakirjan yhteensovittaminen	5
10 PERHE-ELÄKKEEN YHTEENSOVITUSRAJA	1
10.1 Yhteensovitusraja	1
Eri järjestelmissä voi olla eri edunsaajia	1
10.2 PEL-vähennys	2
Enimmäisvähennys	2
10.3 Ennen 1.7.1990 kuolleen edunjättäjän jälkeen myönnetyn perhe-eläkkeen yhteensovitus	3
Enimmäisvähennys	4
11 TÄYSORVON LISÄ YHTEENSOVITUKSESSA	1
12 PERHE-ELÄKKEEN UUSI YHTEENSOVITUS	1
12.1 Uudet yhteensovitustilanteet	1
Vaihtelut ensisijaisen perhe-eläkkeen määrässä	2
TVL-tulosovitus	2
LVL-leskeneläke	2
12.1.1 Edunsaajalle myönnetään uusi perhe-eläke	2
12.1.2 Edunsaajana oleva lapsi täyttää 18 vuotta	2
12.1.3 Muun edunsaajan perhe-eläke lakkaa	3
12.1.4 50 vuotta täyttäneen lesken uusi avioliitto	3
12.1.5 Edunsaajalapsesta tulee täysorpo	4
12.1.6 Leskeneläkeoikeus palautuu avioliiton purkauduttua	4
12.2 Valitus, itseoikaisu ja päätöksen poistaminen (purku)	4
12.3 Uuden yhteensovituksen ajankohta	4
12.3.1 Uudelleen yhteensovitus ennen 1.1.1993 voimassa olleiden säännösten mukaan ... Peruseläkkeen muuttuminen valituksen, purun tai itseoikaisun johdosta ennen 1.1.1993	5
16-vuotta täyttävä lapsi ja uudelleen yhteensovitus	5
13 VANHAT YHTEENSOVITUSSÄÄNNÖKSET	1
13.1 Eläketapahtuma ennen 1.7.1975	1
Yhteensovitusraja	1
13.2 Eläketapahtuma ennen 1.1.1980	1
Eläketapahtuma ennen 1.1.1996	2
14 LISÄELÄKKEIDEN YHTEENSOVITUS	1
Rekisteröity TEL-lisäeläke	1
Rekisteröity YEL- ja MYEL-lisäeläke	1
VEL-lisäeläke	1
KVTEL-lisäeläke	1
14.1 TEL:n mukaisen rekisteröidyn lisäeläkkeen laskeminen	1
14.1.1 Peruseläke lisäeläkettä määrättäessä	2
14.1.2 Täysi lisäeläke	2
14.1.3 Lisäeläkkeen rajoittaminen	3

Lakiosasto

21.06.99

14.1.4	Peruseläkkeen lapsikorotuksen vaikutus lisäeläkkeeseen	4
14.1.5	Lisäeläkkeen yhteensovittaminen.....	4
14.1.6	Lisäeläkkeen uusi yhteensovitus.....	6
14.1.7	Rekisteröidyn lisäedun mukainen perhe-eläke	6
14.1.8	YEL:n ja MYEL:n mukainen lisäeläke.....	6
14.2	VEL:n mukainen lisäeläketurva.....	7
	Yhteensovitus	7
	Esimerkki lisäeläketurvan mukaisen VEL-eläkkeen yhteensovituksesta	8
14.3	KVTEL:n mukainen lisäeläketurva	10
	Ennen vuotta 1940 syntyneet.....	10
	Vuoden 1939 jälkeen syntyneet	10
	Lisäeläkkeen yhteensovitus.....	10
	Esimerkki KVTEL-lisäeläkkeen yhteensovittamisesta	12

LA/Olli Luimula

02.11.98

1 YHTEENSOVITUKSEN TARKOITUS

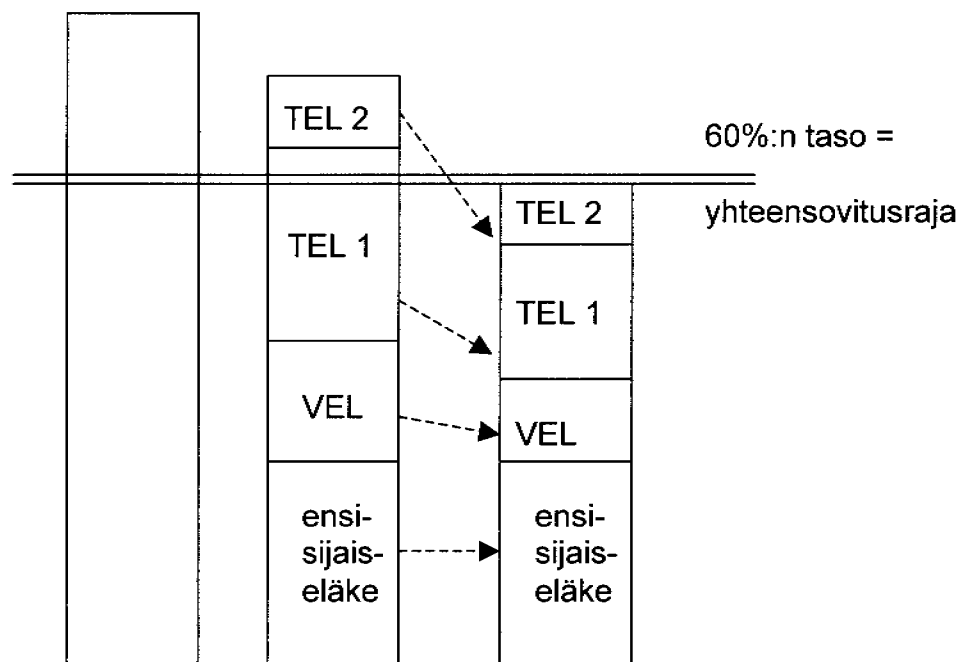
Työeläkejärjestelmän tarkoituksena on turvata ansiotyöstään elävän henkilön ja hänen perheensä toimeentulon jatkuvuus vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheen elättäjän kuoleman varalta. Tämä tarkoitus katsotaan yleensä saavutettavan siten, että eläkkeensaajalle taataan eläketurva, joka on noin 60 prosenttia hänen aikaisemmista ansiotuloistaan. Tämä tavoitetaso on katsottu yleensä riittäväksi, koska elinkustannukset tavallisesti vähenevät eläkkeelle siirtymisen jälkeen.

Eläkejärjestelmien erillisyydestä johtuen samalla henkilöllä on yleensä oikeus saada kahta, joissakin tapauksissa useampaakin eläkettä. Työeläkkeiden ja kansaneläkkeiden ohessa eläkkeensaajalla voi olla oikeus myös tapaturmavakuutuslakien, liikennevakuutuslain ja sotilasvammalain perusteella myönnettäviin eläkkeisiin ja korvauksiin. Tämän lisäksi hänellä saattaa olla oikeus myös toisesta maasta maksettavaan eläkkeeseen. Jos eri järjestelmät maksaisivat eläkkeensä ja korvauksensa ottamatta huomioon muiden eläkejärjestelmien maksamia etuuksia, saattaisi suoritettavien eläkkeiden ja korvausten summa nousta jopa suuremmaksi kuin työntekijän työssäoloaikaiset ansiot ovat olleet. Jotta järjestelmät muodostaisivat johdonmukaisen kokonaisuuden ja jotta vältettäisiin tavoitetason ylittävä eläkkeiden yhteismäärä, on eläkelaeissa säädetty eläkkeiden ja korvausten yhteensovituksesta.

Työeläkkeen yhteensovituksella tarkoitetaan samalle henkilölle tulevien tai saman henkilön jälkeen maksettavien eläkkeiden ja jatkuvien korvausten rajaamista tavoitetasolle. Yhteensovitus tehdään eläkettä myönnettäessä ja sen määrää muutettaessa. Yhteensovituksen tekee eläkkeen myöntävä laitos ja se tehdään erikseen jokaisessa eläkepäätöksen antavassa työeläkelaitoksessa.

LA/Olli Luimula

02.11.98

Yhteensovituksen tarkoitus: Vasemmalla aikaisempi ansiotaso, keskellä yhteensovittamattomat eläkkeet ja oikealla yhteensovitettut eläkkeet.

SISÄLLYSLUETTELO

2	YHTEENSOVITUKSESSA HUOMIOON OTETTAVAT ELÄKKEET	1
2.1	Peruseläkkeet	1
2.1.1	VEL	3
	Ahvenanmaa	4
2.1.2	KVTEL	4
	Luottamishenkilöt, omais- ja perhehoitajat	6
2.1.3	Valtion ja kunnan LEL-työt	6
2.1.4	TEL:n 1 b §:n mukainen luottamushenkilön eläketurva	7
2.1.5	Vapaaehtoinen peruseläkevakuutus	8
2.1.6	Työnantajan vapaaehtoinen eläkevakuutus ennen 1.1.1970	8
2.1.7	Muiden peruseläkkeiden erityispiirteitä	8
	Suomen Pankki	8
	Suomen Pankin setelipaino	9
	Kansaneläkelaitos	9
	Kirkko	9
	Ortodoksinen kirkko	9
	Luopumisetuudet	10
	SPVEL	10
	LUEL	10
	LUKL	10
	LUTUL	10
	Merimieseläke	10
	MEL-vastuunjako-osan yhteensovitus	10
2.2	Ensisijaiset etuudet	11
2.2.1	Tapaturmavakuutuslain (TVL) mukaiset etuudet	12
	Vuosikorvaus	12
	Haittaraha ym. lisät	12
	Kertakorvaus	12
	Korvaustaso	12
	Tapaturma ennen vuotta 1982	13
	Ammattitautilaki yms.	13
	Kuntoutusetuudet	13
	Mata	14
	Korvauspäätöksen viipyminen	14
2.2.2	Tapaturmavakuutuslain mukaiset vapaaehtoiset vakuutukset	14
	Yleisperiaate vapaaehtoisten tapaturmavakuutusten korvauksien yhteensovittamisesta	14
	Työntekijöiden vapaa-ajan vakuutus	15
	Yrittäjien vapaaehtoinen tapaturmavakuutus	15
	Maatalousyrittäjien vapaaehtoinen tapaturmavakuutus	16
	Yksityistapaturmavakuutus	16
	Urheilijoiden tapaturmaturva	16
2.2.3	Liikennevakuutuslain (LVL) mukaiset etuudet	17
	Kertakorvaus	18
	Kuntoutusetuudet	18
	Korvauspäätöksen viipyminen	18
2.2.4	Invalidihuollon korvaukset	18
2.2.5	Sotilasvammalain mukaiset etuudet	19
2.2.6	Sotilastapaturmalain mukaiset etuudet	20

2.2.7	Tapaturma- ja liikennevakuutuslain nojalla myönnettävien eläkkeiden kolmen vuoden sääntö	20
	Kolmen vuoden säännön soveltaminen	24
2.2.8	Peruseläkkeisiin verrattava eläke	24
2.2.9	Valtioneuvoston jäsenten ja kansanedustajien eläkkeet	25
2.2.10	Kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain kumoaminen	25
2.3	Ulkomaiset korvaukset ja eläkkeet	25
2.3.1	EU-maiden etuudet	26
2.3.1.1	EU-maiden työeläkkeet	26
	EU-maiden eläkkeiden tulevan aja osuus	26
	Asetuksen 1408/71 mukaiset sosiaaliturvasopimukset	27
2.3.1.2	Eri lajin etuus yhteensovitetaan	27
2.3.2	Suomen ja EU-alueen ulkopuolisen maan välinen sosiaaliturvasopimus	28
2.3.3	Vieraasta valtiosta maksetun eläkkeen yhteensovitus (ei sosiaaliturvasopimusmaa)	28

Lakiosasto

02.11.98

2

YHTEENSOVITUKSESSA HUOMIOON OTETTAVAT ELÄKKEET

Yhteensovituksessa huomioon otettavat eläkkeet ja korvaukset on lueteltu TEL:n 8 §:n 1 ja 4 momenteissa. Pykälän 1 momentissa etuudet jaetaan kahteen ryhmään, **peruseläkkeisiin** sekä muihin eläkkeisiin ja korvauksiin, joita kutsutaan **ensisijaisiksi etuuksiksi**. Ensisijaiset etuudet maksaa yleensä muu laitos kuin työeläkelaitos (katso kohta 2.2).

Peruseläkkeiden ja ensisijaisten etuuksien ero käy ilmi siitä, että eläkelaitos yhteensovittaessaan työeläkettä ottaa huomioon ensisijaiset eläkkeet ennen peruseläkkeitä. Jos eläkkeiden ja korvausten yhteismäärä ylittää tavoitetason, joka on 60 prosenttia henkilön työaikaisesta ansiosta, eläkelaitos pienentää peruseläkkeen määrää. Peruseläkkeen määrä voi yhteensovituksen vuoksi pienentyä jopa siinä määrin, ettei peruseläkettä jää maksettavaksi.

Eläkelaitos ottaa huomioon yhteensovituksessa ensisijaisen eläkkeen määrän, mutta työeläkkeen yhteensovitus ei johda ensisijaisen etuuden vähentämiseen. Vakuutusyhtiö ym. maksaa ensisijaisen eläkkeen myöntämänsä suuruisena.

2.1

Peruseläkkeet

Yhteensovituksessa huomioon otettavat peruseläkkeet on lueteltu TEL:n 8 §:n 4 momentissa. Peruseläkkeet perustuvat työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan. Niistä on säädetty laissa taikka lain tai asetuksen nojalla annettussa julkisessa eläkesäännössä. TEL:n 8 §:n 4 momentti on tyhjentävä luettelo yhteensovitettavista peruseläkkeistä. Eläkettä, jota ei ole mainittu luettelossa, ei oteta yhteensovituksessa peruseläkkeenä huomioon. Poikkeuksena ovat Ahvenanmaan maakuntaeläkkeet, joita pidetään peruseläkkeinä (kohta Ahvenanmaa, sivu 4).

TEL:n 8 §:n 4 momentin mukaan yhteensovituksessa huomioon otettavat **peruseläkkeet** ovat seuraavat:

- 1) työntekijäin eläkelain (TEL) vähimmäisehtojen mukainen eläke
- 2) lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (LEL) nojalla myönnetty eläke
- 3) kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaiissa (KVTEL) säädetyn peruseläketurvan mukainen eläke
Tällaisena eläkkeenä pidetään myös KVTEL:n 1 §:n 6 momentissa tarkoitettulle hoitajalle (omais- ja

Lakiosasto

02.11.98

- perhehoitajalle) ja 7 momentissa tarkoitetulle luottamushenkilölle myönnettyä peruseläketurvan mukaista eläkettä
- 4) valtion eläkelain (VEL) mukainen eläke laskettuna siten kuin saman lain 10 §:n 1 momentissa on säädetty
 - 5) Suomen Pankin eläkesäännön nojalla myönnetty eläke peruseläketurvan mukaisena
 - 6) kansaneläkelaitoksen eläkeohjesäännön tai eläkesäännön taikka kansaneläkelain 48 §:n 2 momentin nojalla myönnetty eläke peruseläketurvan mukaisena
 - 7) evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain (KiEL) nojalla myönnetty VEL:n 10 §:n 1 momentin mukaista eläkettä vastaava eläke
 - 8) ortodoksisen kirkkokunnan eläkelain nojalla myönnetty VEL:n 10 §:n 1 momentin mukaista eläkettä vastaava eläke
 - 9) maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL) vähimmäisehtojen mukainen eläke, maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (SPVEL) mukaisen eläkkeen perusmäärä, maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain mukaisen luopumistuen perusmäärä, peruseläkkeisiin yhteensovituksessa rinnastettava maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (LUKL) mukaisen luopumiskorvauksen perusmäärä sekä maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (LUTUL) mukaisen tuen perusmäärä
 - 10) yrittäjien eläkelain (YEL) vähimmäisehtojen mukainen eläke
 - 11) merimieseläkelain (MEL) mukainen eläke
 - 12) taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain (aikaisemmin eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain) (TaEL) mukainen eläke.

Postipankilla oli oma eläkeohjesääntönsä 31.12.1987 saakka, mutta kun Postipankki muuttui osakeyhtiöksi 1.1.1988 alkaen, siirtyivät työntekijöiden palvelussuhteet TEL:n piiriin takautuvasti 1.7.1962 alkaen.

TEL:n 8 §:n 4 momentissa luetelluista eläkelaeista ja -säännöistä LEL:ssä, MEL:ssä ja TaEL:ssä voi olla vain peruseläketurvaa, muissa myös lisäeläketurvaa. **TEL:n 8 §:n mukaisessa yhteensovituksessa otetaan huomioon vain peruseläketurvan mukainen eläke, mutta ei lisäeläkettä.**

Jos vanhuuseläkkeen perusteena olevassa työsuhteessa tai vapaakirjassa on alennettu eläkeikä tai eläkeikä on noussut

Lakiosasto

02.11.98

työsuhteen aikana, vapaakirjaan perustuva vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke yhteensovitetaan TEL:n 8 §:n mukaisesti vähimmäisturvan mukaisen eläkkeen osalta. Vuoden 1996 alusta lähtien alennettujen eläkeikien yhteensovituksessa on otettu huomioon myös TEA:n 8 §:n 5 momentin säännökset. Eläketurvakeskuksen työsuhderekisteristä käy ilmi, mikä on normeerauskorotuksen yhteensovituksessa käytettävä vähimmäiseläke. (Katso osio 5)

Lisäetuja koskevat omat yhteensovitusääntönsä (katso kohta 14).

Maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläke (SPVEL), luopumistuki (LUTUL) ja luopumiskorvaus (LUKL) sisältävät MYEL-eläkkeen tavoin määräytyvän perusmäärän, joka otetaan TEL:n 8 §:n mukaisessa yhteensovituksessa huomioon. Lisäksi SPVEL:n mukaiseen eläkkeeseen ja luopumistukeen sisältyy täydennys- tai lisäosa ja luopumiskorvaukseen luopumislisä, joiden tarkoituksena on korvata puuttuvaa kansaneläkkeen osuutta. Näitä ei oteta TEL:n 8 §:n mukaisessa yhteensovituksessa huomioon. (Katso lisäksi kohta 2.1.5)

2.1.1 VEL

Ennen 1.1.1940 syntyneellä henkilöllä on VEL:n 10 §:n mukaan oikeus **joko peruseläketurvaan tai lisäeläketurvaan**. VEL:n peruseläketurvan mukainen eläke lasketaan VEL:n 10 §:n 1 momentin mukaisesti, jolloin eläkettä karttuu 2 prosenttia vuodessa. Jos eläkkeensaajalla on oikeus lisäeläketurvan mukaiseen eläkkeeseen, eläkettä karttuu 2,2 prosenttia vuodessa.

Vuoden 1939 jälkeen syntyneen henkilön VEL:n 10 §:n 1 momentin mukainen karttuma on 2 prosenttia vuodessa ajalta ennen 1.1.1995 ja sen jälkeen 1,5 prosenttia vuodessa (tietyin edellytyksin 1,5 prosenttia vuodessa myös 31.12.1992 jälkeen alkaneista palvelusuhteista ja ns. korotettu karttuma 2 prosenttia vuodessa 55 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta lukien tai kuten TEL:ssä 2,5 prosenttia vuodessa 60 vuoden iän täyttämivuoden alusta lukien). Karttuma voi olla lisäeläketurvan mukainen (2,2 %/v) vain ajalta ennen 1.1.1995.

TEL-eläkkeen yhteensovituksessa otetaan aina huomioon VEL:n 10 §:n 1 momentin mukaan laskettu eläke, vaikka henkilöllä olisi oikeus lisäeläketurvan mukaiseen eläkkeeseen. Valtiokonttori laskee aina myös yhteensovituksessa huomioon otettavan VEL-eläkkeen määrän muita eläkelaitoksia varten.

VEL-peruseläkkeillä on 60 prosentin tavoitetaso. Tavoitetasolla tarkoitetaan VEL-eläkkeen enimmäismääräksi asetettua, prosentteina ilmoitettua ns. karttumisen kattoa. Karttumisen katto lasketaan korkeimmasta sellaisen VEL-palveluksen eläkepalkasta, jossa on eläkeiäkä vähintään kaksi vuotta. Jos sellaista palvelusta ei ole, karttuneen

Lakiosasto

02.11.98

eläkkeen katto lasketaan korkeimmasta VEL-palkasta. Näin rajoitettua VEL-eläkettä käytetään yhteensovitettavana VEL-eläkkeenä.

Henkilölle, jonka VEL:n mukainen palvelus alkoi ennen 1.1.1993 ja jolle eläketapahtuma sattui ennen 1.1.1995, peruseläketurvan mukaista eläkettä karttui 1 prosentti vuodessa ennen 1.7.1992 olleesta palvelusajasta ja 2 prosenttia vuodessa sen jälkeiseltä ajalta. Lisäeläketurvan mukaista eläkettä hänelle karttui 2,2 prosenttia vuodessa koko palvelusajalta.

Aikaisemmin VEL-eläke tai VEL-perusteinen eläke (evankelis-luterilaisen kirkon, ortodoksisen kirkkokunnan, Suomen Pankin, Kansaneläkelaitoksen ja Ahvenanmaan maakunnan eläkkeet) saattoi myös perusturvan tasoisena nousta 66 prosenttiin, jos eläketapahtuma oli ennen 1.8.1982 ja jos eläke sisälsi lapsikorotuksen.

Ahvenanmaa

Ahvenanmaan maakunnan palveluksessa olevien eläketurvasta on säädetty viittaamalla valtion eläkesäännöksiin (Landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av vissa i riket gällande författningar rörande statens pensioner; Ålands författningssamling 33/84, voimaantulo 1.7.1984). Ahvenanmaan maakuntaeläkkeet otetaan yhteensovituksessa huomioon kuten VEL-eläkkeet.

Ahvenanmaalla KVTEL:n alaisuuteen kuulunutta terveydenhuollon henkilökuntaa on siirretty 1.1.1994 lukien Ahvenanmaan maakunnan palvelukseen (Landskapslagen om ikraftträdande av landskapslagen om hälso- och sjukvårde). Voimaantulosäännöksessä näille taattiin KVTEL:n lisäeläketurvan mukainen eläkeikä ja eläke siten, että maakuntahallitus maksaa eläkkeensaajalle laskennallisen KVTEL:n lisäeläketurvan mukaisen eläkkeen ja KVTEL-vapaakirjaan perustuvan eläkkeen erotuksen. Tästä erotuksesta peruseläkettä vastaava osuus on TEL:n 8 §:n mukaisesti yhteensovitettavaa eläkettä.

2.1.2
KVTEL

KVTEL:n mukaan myönnettävät eläkkeet määräytyvät kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön (KES) mukaisesti. Eläketurvaan kuuluu peruseläketurva ja lisäeläketurva. Peruseläketurva koskee kaikkia KVTEL:n piiriin kuuluvia henkilöitä. KVTEL-eläke myönnetään joko peruseläketurvan tai lisäeläketurvan mukaisena. Lisäeläketurvan mukaiseen eläkkeeseen sisältyy myös peruseläke.

Vuonna 1940 ja sen jälkeen syntyneille eläkettä karttuu 1.1.1995 lukien 1,5 prosenttia vuodessa. Karttumisprosentti muuttuu 2 prosentiksi 55 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Karttuman korotus koskee vain työssäoloaikaa. Tulevan ajan karttuma

Lakiosasto

02.11.98

on sama kuin TEL:ssä.

Palvelusajalta karttuu peruseläkettä 2 prosenttia vuodessa 31.12.1994 saakka (1 prosentti vuodessa 30.6.1962 saakka). Eläkettä laskettaessa kunnallinen palvelussuhde katkaistaan 31.12.1994. Eläkepalkka ja eläke lasketaan erikseen ennen ja jälkeen 1.1.1995.

Jos henkilö on tullut KVTEL:n piiriin tai jos uusi palvelussuhde on alkanut 1.1.1993 tai sen jälkeen (ns. uusi työntekijä), karttuma on 1,5 prosenttia palvelussuhteen alusta lähtien.

Henkilölle, jonka KVTEL:n alainen palvelus alkoi ennen 1.1.1993 ja jonka eläketapahtuma sattui ennen 1.1.1995, peruseläketurvan mukaista eläkettä karttui 1 prosentti vuodessa palvelusajalta 1.7.1962 saakka ja sen jälkeiseltä ajalta 2 prosenttia vuodessa. Lisäeläketurvan mukaista eläkettä karttui 2,2 prosenttia vuodessa koko palvelusajalta.

Ennen vuotta 1940 syntyneelle viranhaltijalle ja työntekijälle karttuu peruseläkettä 2 prosenttia vuodessa, myös 1.1.1995 jälkeen. Tulevan ajan karttumisprosentit ovat samat kuin TEL:ssä (1,2 % ja 0,8 %).

KVTEL-eläke lasketaan jokaisesta palvelussuhteesta erikseen. Peruseläkkeiden summa saa kuitenkin olla korkeintaan 60 prosenttia korkeimmasta vähintään kaksi vuotta eläkeaikaa sisältävän kunnallisen palvelussuhteen eläkepalkasta (peruseläkkeen rajaus). Jos tällaista palvelussuhdetta ei ole, eläke rajataan 60 prosenttiin korkeimmasta KVTEL-eläkepalkasta. Eläkettä rajattaessa rinnakkaisista KVTEL-palvelussuhteista otetaan huomioon se, jossa eläkepalkka on suurin.

Peruseläkkeen rajaus tehdään ennen yhteensovitusta. **Muiden eläkkeiden kanssa yhteensovitettava KVTEL-eläke on siten 60 prosenttiin rajattu peruseläke.**

Jos esimerkiksi henkilölle on karttunut KVTEL-eläkettä 35 vuodelta ja eläkepalkka on 10 000 mk/kk, peruseläkettä on karttunut 7 000 mk/kk. Muiden eläkkeiden kanssa yhteensovitettava KVTEL-peruseläke on sen sijaan 6 000 mk/kk.

Eläkesäännössä ei ole erikseen määräyksiä KVTEL-peruseläkkeen yhteensovituksesta, vaan viittaus TEL:n 8 ja 8 a §:iin.

KVTEL:n mukaisen lisäeläkkeen yhteensovituksesta kerrotaan osiossa 13.

Lakiosasto

02.11.98

Luottamushenkilöt, omais- ja perhehoitajat

Paitsi kunnallisille viranhaltijoille ja työntekijöille KVTEL:n mukaan peruseläkettä karttuu myös

- 1.7.1992 alkaen kunnan tai kuntayhtymän kanssa perhehoitajalain (312/92) 1 §:ssä tarkoitetun toimeksiantosopimuksen tehneelle perhehoitajalle
- 1.1.1993 alkaen kunnalliselle luottamushenkilölle (ansionmenetykskorvauksista ja määräajalta maksetuista erillisistä palkkioista) sekä
- 1.7.1993 alkaen kunnan kanssa sosiaalihuoltolain (710/82) 27 b §:ssä tarkoitetun sopimuksen tehneelle hoitajalle (omaishoitajalle).

TEL:n 8 §:n 4 momentin mukaan nämä eläkkeet yhteensovitetaan samalla tavalla kuin KVTEL:n alaisista virka- ja työsuhteista karttuneet peruseläkkeet.

Eläkekarttuma on erityissäännösten mukaan KVTEL:n piiriin kuuluvilla hoitajilla ja luottamushenkilöillä ollut alusta alkaen 1,5 prosenttia vuodessa. Luottamushenkilöille eläkettä karttuu vain, jos vuosiansioita on TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen ansiorajamäärä kaksitoistakertaisena. Luottamusmieshenkilön eläke lasketaan vuosiansiosta.

2.1.3

Valtion ja kunnan LEL-työt

Valtiokonttori ottaa VEL-eläkettä laskeessaan huomioon kaikki valtion palveluksessa tehdyt LEL-työt (VEL-LEL-ajat), jos henkilö on syntynyt ennen 1.1.1940 ja eläke myönnetään lisäeläketurvan mukaisena ei kuitenkaan silloin, jos eläke on myönnetty laukaisusäännön perusteella.

Ennen 1.1.1940 syntyneillä henkilöillä, joiden eläke myönnetään perusturvan mukaisena tai laukaisusäännön perusteella lisäturvan mukaisena, vain ennen 1.1.1983 päättyneet VEL-LEL-ajat otetaan huomioon eläkeajaksi. Laukaisusäännös tarkoittaa tässä sitä, että valtiokonttorikin myöntää hakijalle lisäeläketurvan mukaisen eläkkeen silloin kun muu julkinen järjestelmä on myöntänyt hänelle lisäeläketurvan mukaisen eläkkeen.

Kun LEL-eläke myönnetään, VEL-eläkkeestä vähennetään LEL-töissä karttunut LEL-osa. Se ei ole todellinen LEL:n perusteella myönnettävä eläke, vaan VEL:n mukaan laskettu. Kun VEL-eläke ja LEL-eläke myönnetään samasta ajankohdasta, Valtiokonttori tekee vähennyksen heti.

Lakiosasto

02.11.98

Jos VEL-eläke tulee myönnettäväksi alemman eläkeiän perusteella, ilmoitetaan ja tehdään VEL-eläkkeestä LEL-vähennys vasta LEL-eläkkeen myöntämisen yhteydessä. Tällöin yhteensovituksessa huomioon otettava VEL-eläke pienenee.

1.1.1994 alkaen voimassa olleiden säännösten perusteella henkilöllä, joka on syntynyt 1.1.1940 tai sen jälkeen, VEL-LEL-aikoja ei oteta huomioon eläkeajaksi VEL:n mukaan vaan ainoastaan LEL:n mukaan, jos eläketapahtuma on sattunut 1.1.1993 tai sen jälkeen.

Kuntien eläkevakuutus ottaa sekä KVTEL:n mukaista lisä- että peruseläkettä laskiessaan huomioon myös työntekijän kunnan palveluksessa tekemät LEL-työt. Ennen vuotta 1940 syntyneillä otetaan huomioon kaikki LEL:n piiriin kuuluvat kunnalliset työsuhteet, jos henkilöllä on oikeus lisäeläketurvan mukaiseen eläkkeeseen. Sen sijaan vuoden 1939 jälkeen syntyneen LEL-työsuhteet otetaan huomioon vain ajalta ennen 1.1.1995.

Jokaista kalenterikuukautta, jona LEL-ansiot yltyvät TEL:n rajamäärään, pidetään kuukauden jatkuneena kunnallisena palvelussuhteena. Sen eläkepalkka on sama kuin viimeisen lisäeläkkeeseen oikeuttavan palvelussuhteen eläkepalkka.

Kun LEL-eläke myönnetään, KVTEL-peruseläkkeestä vähennetään LEL-työhön perustuva osa eläkkeestä, LEL-vähennysosa. Se ei ole todellinen LEL:n perusteella myönnettävä eläke, vaan KVTEL:n määräysten mukaan laskettu. LEL-vähennys tehdään ennen eläkkeen yhteensovittamista.

Yhteensovitettava KVTEL-eläke on LEL-eläkkeen myöntämisen jälkeen LEL-vähennysosalla vähennetty eläke.

Kun KVTEL-eläke ja LEL-eläke myönnetään samasta ajankohdasta, Kuntien eläkevakuutus vähentää LEL-osuuden heti. Yhteensovituksessa tällaisessa tilanteessa ei ole ongelmaa.

Jos KVTEL-eläke myönnetään alemmassa eläkeiässä, Kuntien eläkevakuutus ilmoittaa eläketapahtumarekisteriin laskemansa LEL-vähennysosan. Kun LEL-eläke myönnetään myöhemmin, Kuntien eläkevakuutus vähentää eläkkeestään LEL-vähennysosan, jolloin yhteensovitettava KVTEL-peruseläke pienenee.

2.1.4

TEL:n 1 b §:n mukainen luottamushenkilön eläketurva

Jos yksityisellä sektorilla työskentelevän luottamushenkilön eläketurva

Lakiosasto

02.11.98

on järjestetty TEL:n 1 b §:n mukaisesti, **luottamustoimesta karttunut eläke yhteensovitetaan yhdessä muun työeläkkeen kanssa.**

TEL:n 1 b §:n 4 momentin mukaan luottamustoimeen perustuvasta eläkkeestä on soveltuvin osin voimassa, mitä työsuhteeseen perustuvasta eläkkeestä on säädetty. Luottamushenkilön eläke on TEL:n 8 §:n tarkoittama peruseläke.

2.1.5

Vapaaehtoinen peruseläkevakuutus

Ennen 1.1.1998 työntekijälle voitiin ottaa vapaaehtoinen peruseläkevakuutus, vaikka hänen ansionsa olivat alle TEL:n rajamäärän. Vaikka TEL:n 11 §:n 1 momentti on poistettu 1.1.1998 alkaen, voidaan vapaaehtoinen TEL-vakuutus kuitenkin edelleenkin ottaa ulkomaille lähetettyjen työntekijöiden osalta (TEL 1 c § 3 mom).

Yrittäjä voi YEL:n tai MYEL:n nojalla vakuuttaa itsensä vapaaehtoisesti, vaikka yrittäjätulo on alle YEL:n tai MYEL:n rajamäärän.

Nämä TEL:n, YEL:n ja MYEL:n vapaaehtoisen peruseläkevakuutuksen etuudet eläkelaitos yhteensovittaa kuten pakollisen peruseläkevakuutuksen etuudet.

2.1.6

Työnantajan vapaaehtoinen eläkevakuutus ennen 1.1.1970

Ennen yrittäjäeläkelakien voimaantuloa 1.1.1970 työnantaja on voinut sisällyttää itsensä työntekijöitään varten ottamaansa TEL-vakuutukseen (TEA 1 §). Tällaista eläkettä pidettiin TEL:n vähimmäisehtojen mukaisena eläkkeenä eli se yhteensovitettiin kuten peruseläke. Tällaisen eläkkeen eläkepalkka oli myös yhteensovituserustevaihtoehto.

Sen sijaan jos tämä TEA 1 §:n mukainen yrittäjän TEL-eläke on vapaakirja, sitä ei oteta yhteensovituksessa huomioon.

Työsuhderekisterissä yrittäjän TEL-eläke näkyy tavallisena TEL-työsuhteena, mutta TEL-työsuhteesta tämä, työnantajan oma eläkevakuutus, on erotettu erityistiedoissa koodilla 82 (perhe-eläke-etuus) tai 91 (vanhuus- ja työkyvyttömyysetuus)

2.1.7

Muiden peruseläkkeiden erityispiirteitä

Suomen Pankki

Suomen Pankin palveluksessa olevat henkilöt saavat eläkkeensä Suo-

Lakiosasto

02.11.98

men Pankin eläkesäännön nojalla. Eläkkeet maksaa Suomen Pankki. Eläkesääntö on VEL:n tyyppinen. Sen sijaan Suomen Pankin lyhyet palvelussuhteet kuuluvat TaEL:n piiriin 1.1.1998 alkaen.

Suomen Pankin
setelipaino

Suomen Pankin setelipainon henkilökunta kuuluu nykyisin TEL:n piiriin. Eläkejärjestely muuttui 1.1.1991 lukien setelipainon muuttuessa osakeyhtiöksi. Työsuhteet kuuluvat alusta alkaen TEL:n piiriin. Järjestely vastaa Postipankin työntekijöiden palvelussuhteiden siirtämisessä TEL:n piiriin noudatettua erityisjärjestelyä (katso teksti sivulta 2).

Kansaneläkelaitos

Kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevia varten on olemassa Kelan eläkeohjesääntö ja eläkesääntö, joiden nojalla Kansaneläkelaitoksen työntekijät saavat työeläkkeensä. Eläkkeet maksaa Kansaneläkelaitos.

Kansaneläkelaitoksen henkilökunnan eläketurva määräytyy joko vuodelta 1938 peräisin olevan eläkeohjesäännön tai myöhemmin vahvistettujen eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukaan. Vuoden 1938 eläkeohjesäännön mukainen eläke on ensisijainen eläke. Myöhemmin vahvistettujen eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukaiset eläkkeet ovat peruseläkkeitä. Eläkkeet määräytyvät VEL:a vastaavasti. Yhteensovituksessa otetaan huomioon näiden eläkesääntöjen mukaiset peruseläkkeet.

Kansaneläkelaitoksen hallituksen jäsenille (Kelan pääjohtaja ja johtajat) sosiaali- ja terveysministeriö myöntää eläkkeen soveltuvien osin VEL:n mukaisesti. Nämä eläkkeet on 1.7.1993 alkaen yhteensovitettu perusturvaan vastaavalta osalta.

Kirkko

KiEL:n mukaisia eläkkeitä kirkon palveluksessa olleille maksaa Kirkon keskusrahasto. KiEL:n mukainen eläketurva vastaa VEL:n säännöksiä. Sen vuoksi myös yhteensovituksessa huomioon otettava KiEL-eläke lasketaan VEL:n 10 §:n 1 momentin (ja 6 momentin) mukaisesti.

Tuomiokapitulin ylläpito ja kuurojenpappin virat siirtyivät 1.1.1997 valtiolta Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle. Kirkon viranhaltijoiksi ja työntekijöiksi siirtyneiden henkilöiden eläkkeet määräytyvät 1.1.1997 lukien KiEL:n mukaan. Ennen tätä päivämäärää olleesta palveluksesta eläkkeen myöntää ja maksaa Valtiokonttori.

Ortodoksinen kirkko

Ortodoksinen kirkkokunnan arkkipiispan, piispojen, lainoppineen asessorin ja kirkollishallituksen muiden viran- ja toimenhaltijain eläketurva määräytyy VEL:n mukaan ja heidän eläkkeensä myöntää ja maksaa Valtiokonttori (ortodoksisesta kirkkokunnasta annetun lain 35 ja 36 §).

Pappien, diakonien ja kanttorien eläketurvasta on säädetty ortodoksi-

Lakiosasto

02.11.98

sesta kirkkokunnasta annetun lain 21 §:ssä. Ennen 1.1.1994 palvelukseen tulleiden pappien, diakonien ja kanttoreiden eläketurva määräytyi soveltuvin osin VEL:n mukaan. Eläkkeet myöntää kirkkokunnan kirkollishallitus ja maksaa kirkkokunnan keskusrahasto.

1.1.1994 tai sen jälkeen palvelukseen tulleet papit, diakonit ja kanttorit vakuutetaan TEL:n mukaan. Vanhat palvelusuhteet jäävät kirkkokunnan keskusrahaston vastuulle. Työsuhteessa ollut henkilöstö on ollut aikaisemminkin yksityisen työeläkejärjestelmän piirissä.

Luopumisetuudet

SPVEL

MYEL:n sekä SPVEL:n nojalla myönnetystä sukupolvenvaihdoseläkkeestä yhteensovitetaan eläkkeen perusmäärä. Säännökset ovat olleet voimassa 31.12.1995 saakka.

LUEL

Luopumiseläkelain nojalla myönnetyt eläkkeet jäävät yhteensovituksen ulkopuolelle. Eläke myönnetään luopumiseläkelain nojalla, jos luopuminen on tapahtunut ennen 1.1.1993.

LUKL

1.1.1993 on tullut voimaan laki maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta (LUKL). Sen nojalla myönnetyn luopumiskorvauksen perusmäärä (eläkkeen MYEL-osa) otetaan yhteensovituksessa huomioon kuten SPVEL:n perusmäärä. LUKL koskee ajalla 1.1.1993 - 31.12.1995 tapahtuneita luopumisia.

LUTUL

1.1.1995 on tullut voimaan laki maatalousyrittäjien luopumistuesta (LUTUL). Luopumistuen perusmäärä (MYEL-osa) yhteensovitetaan kuten SPVEL:n perusmäärä.

Merimieseläke

MEL:n piiriin kuuluvat työntekijät, jotka tekevät merimieslaissa tarkoitettua työtä ulkomaanliikenteessä käytettävässä suomalaisessa kauppa-aluksessa. MEL:n toimeenpanosta huolehtii Merimieseläkekassa. MEL-eläke yhteensovitetaan kuten TEL-eläke. Yhteensovitettava MEL-eläke näkyy ETK:n työsuhderekisteriotteella nimellä "Ansaittu MEL-eläke yhteensä" (vapaakirja).

MEL-eläkkeet tulivat mukaan viimeisen laitoksen periaatteen piiriin 1.1.1991. Näin ollen MEL:n mukaisen eläkkeen voi myöntää muukin eläkelaitos kuin Merimieseläkekassa, jos henkilön viimeisen ansiotoiminnan eläkejärjestely on jossakin muussa eläkelaitoksessa kuin Merimieseläkekassassa.

MEL-vastuunjako-osan yhteensovitus

MEL-eläke on mukana vastuunjaossa MEL:n VJ-osan (vastuunjako-osan) määrällä. Myönnettävä MEL-eläke ja MEL:n VJ-osa

Lakiosasto

02.11.98

yhteensovitetaan kumpikin erikseen muiden TEL:n 8 §:n mukaisten peruseläkkeiden kanssa. Yhteensovitetun myönnettävän MEL-eläkkeen ja yhteensovitetun VJ-osan erotus ns. MEL-ylite on yksinomaan MEK:n vastuulla

Työsuhderekisterissä karttunut MEL-eläke (myönnettävä eläke) on merkitty kirjaimella S ja vastuunjako-osa kirjaimella T. MEL-eläkkeen laskemisesta ja myöntämisestä kerrotaan yleiskirjeessä A 17/92 ja työsuhderekisterissä olevia MEL-tietoja selostetaan yleiskirjeessä C 11/91. MEL-eläkkeen vastuunjako-osan yhteensovittamista koskevia ohjeita voi kysyä Merimieseläkekassalta.

2.2

Ensisijaiset etuudet

Ensisijaiset etuudet otetaan yhteensovituksessa huomioon ennen peruseläkkeitä (TEL 8 § 1 mom.). Työeläkettä maksetaan vain toissijaisesti siltä osin kuin ensisijainen etuus ei täytä 60 prosentin tai vastaavaa tavoitetasoa. Ensisijaiset etuudet otetaan yhteensovituksessa huomioon koko määrältään. Ensisijaisia etuuksia ovat:

- 1) tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuva päiväraha tai tapaturmaeläke
- 2) liikennevakuutuslain nojalla myönnetty omaan vammaan perustuva jatkuva korvaus
- 3) tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla myönnetty ansionmenetyskorvaus
- 4) liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain nojalla myönnetty ansionmenetyskorvaus
- 5) sotilasvammalain nojalla myönnetty elinkorko silloin kun se perustuu muuhun kuin vuosien 1939 -1945 sodissa saatuun vammaan sekä sotilastapaturmalain säännöksiin perustuva päiväraha ja tapaturmaeläke
- 6) peruseläkkeeseen verrattava muu työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke
- 7) ulkomaaneläkkeet (kohta 2.3).

Periaatteena on, että yhteensovituksessa otetaan huomioon vain peruseläkkeen rinnalla jatkuvana maksettavat, myös määräajan kestävät suoritukset. Jatkuvana myönnetty korvaus yhteensovitetään siitä huolimatta, vaikka se maksetaan kertakorvauksena (katso sivu 12 ja 17).

Lakiosasto

02.11.98

2.2.1

Tapaturmavakuutuslain (TVL) mukaiset etuudet

TVL:n mukaan päivärahaa suoritetaan enintään yhden vuoden ajan tapaturman sattumispäivästä lukien sattumispäivää lukuun ottamatta. Päivärahaan ei tule indeksikorotusta, vaikka sen maksaminen jatkuisi vuodenvaihteen yli. Tapaturmaeläkettä suoritetaan ensimmäisestä päivästä sen jälkeen kun päivärahan maksaminen on päättynyt, mikäli oikeus TVL:n mukaiseen korvaukseen jatkuu.

TVL:n mukaisia yhteensovittavia etuuksia ovat tapaturmapäiväraha, tapaturmaeläke ja perhe-eläke. Tapaturmapäivärahaa ja tapaturmaeläkettä kutsutaan tapaturmavakuutusjärjestelmässä ansionmenetykskorvauksiksi.

Tapaturmayhtiö tekee **päivärahaan** vuosittain erikseen vahvistettavan vähennyksen, joka vastaa työntekijäin eläkemaksua ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua. Jos vahinkoyhtiö ei ole tehnyt tätä vähennystä, eläkelaitoksen tulee tehdä se. Vuonna 1998 vähennys on 5 prosenttia. Se on vakuutusyhtiön ilmoituksessa merkitty erikseen. Prosenttiluku tarkistetaan vuosittain.

Vuosikorvaus

Tapaturmakorvauspäätöksissä ilmoitetaan usein vuosikorvauksen määrä. Vuosikorvaus ilmoitetaan vahingon sattumisvuoden indeksitasossa. Yhteensovituksessa vuosikorvaus korotetaan oikeaan indeksitasoon ja jaetaan 12:lla. Vastaavasti päivärahan määrä kerrotaan 30:lla.

Haittaraaha ym. lisät

Haittarahaa, erilaisia lisiä, kodinhoitokustannusten korvausta tai hautausapua ei oteta yhteensovituksessa huomioon.

Kertakorvaus

Myös kertakorvauksena maksettava työkyvyttömyyseläke on jatkuvaa korvausta. Kertakorvauksessa on kysymys jatkuvan korvauksen maksutavan muutoksesta. Siitä huolimatta myönnetäänkö tällainen korvaus heti kertakorvauksena vai muutetaanko jatkuvana myönnetty korvaus kertakorvaukseksi vasta sen jälkeen kun korvaus on ollut jo maksussa, eläkelaitos yhteensovittaa työeläkkeen TVL:n mukaisen korvauksen kanssa.

Jos eläkelaitos on yhteensovittanut työeläkkeen TVL:n mukaisen korvauksen kanssa, työeläkettä ei yhteensoviteta uudelleen, jos TVL:n mukaisen korvauksen päättymisen syy on pääomittaminen (kertakorvaus). Sen sijaan jos korvauksen päättymisen syynä on työkyvyn palautuminen tai haitta-asteen pieneneminen, eläkelaitos yhteensovittaa työeläkkeen uudelleen (ETK:n tiedote 3/98).

Korvaustaso

Tapaturmapäiväraha on neljän viikon ajalta tapaturman sattumisesta

Lakiosasto

02.11.98

lukien työntekijän sairausajan palkan suuruinen. Sen jälkeen päiväraha on 1/360 vuosityöansiosta. Jos vuosityöansio on alle 46 500 markkaa (vuonna 1998), se korotetaan 46 500 markaksi. Korotusta ei kuitenkaan tehdä silloin, jos henkilö oli jo tapaturmavakuutuslaissa määritellyllä eläkkeellä, kun tapaturma sattui.

Alle 65-vuotiaan henkilön tapaturmaeläkkeen enimmäismäärä on 85 prosenttia vuosityöansiosta. 65 vuotta täyttäneellä eläke on 70 prosenttia vuosityöansiosta.

Tapaturma ennen vuotta 1982

Ennen 1.1.1982 sattuneisiin työtapaturmiin ja ilmenneisiin ammattitauteihin sovelletaan vuonna 1948 voimaan tulleen tapaturmavakuutuslain säännöksiä. Tapaturmaeläke ja haittaraha tulivat 1.1.1982 elinkoron tilalle ja perhe-eläke huoltoeläkkeen tilalle.

Ennen vuotta 1982 sattuneen tapaturman perusteella vahingoittuneelle suoritetaan silloin voimassa olleiden säännösten mukaisesti mm. päivärahaa, elinkorkoa ja niihin liittyviä lisiä sekä vahingoittuneen omaisille huoltoeläkettä.

Yhteensovituksessa otetaan huomioon elinkorko, joka muodostuu perus- ja täydennyskorosta (molemmat siis yhteensovitetaan). Myös omaisille maksettava huoltoeläke on yhteensovitettava etuus.

Elinkorkoon liittyviä lisiä (esimerkiksi omaislisiä) ei yhteensoviteta.

Ammattitautilaki yms.

TVL:n säännöksiin perustuvana korvauksena yhteensovitetaan myös sellaiset korvaukset, joita suoritetaan muun kuin TVL:n nojalla mutta samojen perusteiden mukaan kuin työtapaturman korvaamisesta on säädetty. Tällaisia säännöksiä on muun muassa ammattitautilaissa (1343/1988), laissa valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta (449/1990), laissa ihmishenkeä pelastettaessa sattuneen työtapaturman korvaamisesta (158/35), laissa eräissä vapaaehtoisissa töissä sattuvien tapaturmien korvaamisesta (408/42) ja laissa palo- ja pelastustoimesta (559/75). **Mainittuihin lakeihin perustuvat TVL:n säännösten mukaan määräytyvät etuudet otetaan yhteensovituksessa huomioon.**

Ammattitautilain mukaiset asiat hoitaa tapaturmavakuutuslaitos, muiden edellä mainittujen lakien mukaiset asiat Valtiokonttori.

Kuntoutusetuudet

TVL:n perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/91) 8 §:ssä säädetään kuntoutuksen ajalta maksettavasta

Lakiosasto

02.11.98

ansionmenetyskorvauksesta. Ansionmenetyskorvauksena maksettava tapaturmapäiväraha, tapaturmaeläke ja elinkorko myönnetään yleensä todellisesta työkyvyn alenemasta riippumatta täysimääräisenä.

Ansionmenetyskorvaus on ensisijainen etuus, joka yhteensovitetaan työeläkkeen kanssa.

Mata

Maatalousyrittäjille on säädetty oma maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki (**Mata 1026/1981**), jonka **9 §:n 2 momentin perusteella suoritettavat etuudet otetaan yhteensovituksessa huomioon samalla tavalla kuin TVL:n mukaiset korvaukset.**

Korvauspäätöksen viipyminen

TVL:n mukaiset korvaukset ovat ensisijaisia työeläkkeisiin nähden. Tapaturmien korvattavuuden selvittely ja myös työkyvyttömyyden arvioimisen vaikeus saattaa viivyttää korvauspäätöksen tekemistä. Työeläkelaitos ei voi odottaa korvauspäätöstä pitkään, vaan joutuu myöntämään eläkkeen yhteensovittamattomana. Työeläkelaitos perii myöhemmin regressisäännön nojalla tapaturmayhtiöltä sen osan TVL:n mukaisesta eläkkeestä, jota ei olisi tullut maksettavaksi, jos korvauksen määrä olisi ollut tiedossa jo eläkettä myönnettäessä ja se olisi voitu yhteensovittaa. Tästä kerrotaan tarkemmin kohdassa 6.4.

2.2.2

Tapaturmavakuutuslain mukaiset vapaaehtoiset vakuutukset

Työeläkkeiden yhteensovituksen pääsääntönä on, että eläkkeen enimmäismäärässä otetaan huomioon vain pakolliset, lakisäätteiset etuudet.

TVL:ssa on pakollista tapaturmavakuutusta koskevien säännösten lisäksi myös säännökset vapaaehtoisesta tapaturmavakuutuksesta. Näitä vapaaehtoisia vakuutuksia ovat mm. TVL:n 57 §:n 1 momentin mukainen vapaaehtoinen tapaturmavakuutus työssä sattuvia tapaturmia varten, TVL:n 57 §:n 2 momentin mukainen vapaaehtoinen vakuutus vapaa-aikaa varten sekä TVL:n 57 §:n 1 ja 2 momentin mukainen yrittäjien tapaturmavakuutus.

Yleisperiaate vapaaehtoisten tapaturmavakuutusten korvausten yhteensovittamisesta

Työeläkelaitos ottaa vapaaehtoisten tapaturmavakuutusten perusteella maksetut korvaukset huomioon työeläkkeen yhteensovituksessa, jos tapaturmayhtiö ei ole vähentänyt työeläkettä korvauksestaan. Sen sijaan jos tapaturmayhtiö on vähentänyt työeläkkeen omasta korvauksestaan, työeläkelaitos ei yhteensovita tapaturmakorvausta työeläkkeen kanssa. Korvauspäätöksestä käy ilmi, onko työeläke vähennetty korvauksesta.

Lakiosasto

02.11.98

Työntekijöiden vapaa-ajan vakuutus

Työantajan on pakollisesti vakuutettava työntekijänsä työtapaturman varalta. Sen lisäksi työnantaja voi ottaa työntekijöilleen vapaaehtoisen vapaa-ajan tapaturmavakuutuksen (TVL 57 § 2 mom).

Työntekijälle myönnettyä TVL:n 57 §:n 2 momentin mukaiseen vakuutukseen perustuvaa korvausta ei oteta huomioon yhteensovituksessa, koska tämän vakuutuksen ehtojen mukaan työeläke vähennetään tapaturmakorvauksesta.

Vaikka työeläkettä ei olisikaan vähennetty tapaturmakorvauksesta (esim. työeläkkeen ja tapaturmakorvauksen myöntämisen perusteena on ollut eri sairaus) vapaaehtoista vapaa-ajan tapaturmavakuutusta ei yhteensoviteta työeläkkeen kanssa.

Yrittäjien vapaaehtoinen tapaturmavakuutus

Yrittäjä ja hänen perheenjäsenensä ei kuulu pakollisen tapaturmavakuutuksen piiriin. He saavat kuitenkin vastaavanlaisen turvan työtapaturman ja ammattitautien varalle ottamalla TVL:n mukaisen vapaaehtoisen vakuutuksen (TVL 57 §:n 1 mom). Yrittäjä voi vakuuttaa itsensä ja perheenjäsenensä myös vapaa-aikana sattuvien tapaturmien varalta (TVL 57 §:n 2 mom).

TVL 57 §:n 1 momentin mukaiseen vapaaehtoiseen työajan vakuutukseen perustuvat korvaukset on pitänyt yhteensovittaa työeläkelakien mukaisten etuuksien kanssa (VakO 2329/90/9, ETK25967). Sen sijaan korvausta, jonka yrittäjä on saanut TVL:n 57 §:n 2 momentin mukaisen vakuutuksen perusteella, ei yhteensoviteta, koska vapaa-ajan vakuutuksen ehtojen mukaan päivärahasta ja eläkkeestä vähennetään työeläke, johon sama tapaturma oikeuttaa.

Vuonna 1991 sosiaali- ja terveysministeriö vahvisti ehdot uudelle vakuutukselle eli yrittäjien tapaturmavakuutukselle. Yrittäjien tapaturmavakuutus on TVL:n 57 §:n 1 ja 2 momentin mukainen. Tämän uuden vakuutuksen ehtoja tarkistettiin 1.1.1993 alkaen.

Yrittäjien tapaturmavakuutus on ehtojensa mukaan voimassa sekä työaikana että vapaa-aikana. Tapaturman sattumisajankohdalla ei näin ollen ole sen korvattavuuden kannalta merkitystä. Yrittäjien tapaturmavakuutuksessa ei ole yhteensovitusta muiden sosiaaliturvajärjestelmien kanssa, joten työeläkettä ei vähennetä tämän vakuutuksen perusteella maksettavista korvauksista. Näin ollen TVL:n 57 §:n 1 ja 2 momentin mukaisen yrittäjien tapaturmavakuutuksen perusteella maksetut korvaukset

Lakiosasto

02.11.98

yhteensovitetaan työeläkkeen kanssa.

Jos vanhaa 57 §:n 2 momentin mukaista vakuutusta ei ole muutettu uusien ehtojen mukaiseksi, eläkelaitos ei ota tätä korvausta huomioon työeläkkeen yhteensovituksessa.

Maatalousyrittäjien vapaaehtoinen tapaturmavakuutus

Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (Mata) mukainen pakollinen työvahinkoturva ei koske kaikkia maatalousyrittäjiä. Laissa on esimerkiksi maatalousyrittäjän ikää ja yrittäjätoiminnan laajuutta koskevia rajoituksia. Eräät näiden rajoitusten vuoksi lain ulkopuolelle jäävät maatalousyrittäjäryhmät voivat kuitenkin ottaa työvahinkojen varalle Matan mukaisen vapaaehtoisen vakuutuksen (Mata 21 §:n 1 mom.). Vakuutusehdot on vahvistanut sosiaali- ja terveysministeriö. Niiden mukaan vakuutuksen perusteella myönnetystä ansionmenetykskorvauksesta ei vähennetä työeläkettä.

Mata:n 21 §:n 1 momentin mukaisen vakuutuksen perusteella myönnetty ansionmenetykskorvaus otetaan huomioon työeläkkeiden yhteensovituksessa.

Maatalousyrittäjä voi ottaa myös vapaa-ajalleen maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain mukaisen vakuutuksen (Mata 21 § 4 mom). Ministeriön vahvistamien vakuutusehtojen mukaan vakuutukseen on mahdollisuus soveltaa vakuutusehtojen määräystä, jonka mukaan työeläkettä ei vähennetä tapaturmavakuutuksen korvauksesta.

Vakuutuksenottaja voi vakuutussopimuksen tehdessään itse valita, haluaako hän työeläkkeen huomioon otettavaksi.

Mata:n 21 §:n 4 momentin mukaisen vakuutuksen perusteella myönnetty tapaturmakorvaus otetaan huomioon työeläkkeiden yhteensovituksessa, jos korvauksesta ei ole vähennetty työeläkettä.

Yksityistapaturmavakuutus

Yksityistapaturmavakuutuksen korvauksia ei yhteensoviteta työeläkkeen kanssa, vaikka vakuutus muistuttaisi sisällöltään TVL:n mukaista vakuutusta.

Urheilijoiden tapaturmaturva

Työeläkelait ja tapaturmavakuutuslaki ei koske urheilemista. Urheilijoiden eläke- ja tapaturmaturva on 1.5.1995 lukien hoidettu erikseen vakuutuksella, mistä säädettiin asetuksessa urheilijoiden

Lakiosasto

02.11.98

eläke- ja tapaturmaturvan järjestäminen. Tämä asetus on 1.5.1998 lukien kumottu uudella asetuksella. Uusi asetus mm. laajentaa vakuuttamisvelvollisuutta ja parantaa vakuutusturvaa.

Koska asetuksen perusteella maksettava korvaus ei ole TEL:n 8 §:ssä tarkoitettu etuus, ei sitä yhteensoviteta urheilijan muusta ansiotyöstä kertyneen työeläkkeen kanssa.

2.2.3

Liikennevakuutuslain (LVL) mukaiset etuudet

LVL:n nojalla korvataan ajoneuvon liikenteeseen käyttämisestä aiheutunut henkilö- tai omaisuusvahinko. Korvaus määrätään täyden korvauksen periaatteita noudattaen eli vahingon kärsinyt pyritään saattamaan siihen asemaan, jossa hän olisi ollut ilman liikennevahinkoa. Liikennevakuutuskorvaukset ovat yleensä muita korvauksia suuremmat vaarantamistavastuunsa vuoksi. Jos liikennevahinko ei ole aiheuttanut todellista ansiotulojen menetystä, korvausta ei makseta.

Työeläkelaitos ottaa yhteensovituksessa huomioon vain työeläkkeenhakijan tai edunjättäjän omaan vammaan perustuvan jatkuvan korvauksen. Liikennevakuutuksesta korvataan ansionmenetys, mm. korvaus tulojen tai elatuksen vähentymisestä ja työ- ja elinkeinotulojen myöhentymisestä. **Pysyvän työkyvyttömyyden aiheuttama ansionmenetys korvataan työkyvyttömyyseläkkeenä. LVL:n mukainen ansionmenetyskorvaus (päiväraha) ja työkyvyttömyyseläke myönnetään jatkuvana.**

Edunjättäjän "omaan vammaan perustuvaa" korvausta vastaava etuus edunsaajille on liikennevakuutuksen perhe-eläke, joka yhteensovitetaan työeläkkeen perhe-eläkkeen kanssa.

Yrittäjälle voidaan maksaa sijaisen palkkaa vaihtoehtona sille, että hänelle määriteltäisiin vuosiansio ansiomenetyskorvauksen maksamista varten. Eläkelaitos ottaa tämän sijaisen palkkana myönnetyn ansionmenetyskorvauksen huomioon yhteensovituksessa.

Työeläkelaitos yhteensovittaa LVL:n mukaisen omaan vammaan perustuvan jatkuvan korvauksen sen alusta lähtien, vaikka sitä nimitettäisiin ansionmenetyskorvaukseksi tai päivärahaksi.

Ennen liikennevakuutuslakia voimassa olleen **autovastuulain** nojalla myönnetty korvaus otetaan yhteensovituksessa huomioon kuten LVL:n mukainen korvaus (VakO 11817/80/2082, ann. 5.11.1981, ETK 9348).

Lakiosasto

02.11.98

Kertakorvaus

Myös kertakorvauksena maksettava työkyvyttömyyseläke on jatkuvaa korvausta. Kertakorvauksessa on kysymys jatkuvan korvauksen maksutavan muutoksesta. Siitä huolimatta myönnetäänkö tällainen korvaus heti kertakorvauksena vai muutetaanko jatkuvana myönnetty korvaus kertakorvaukseksi vasta sen jälkeen kun korvaus on ollut jo maksussa, eläkelaitos yhteensovittaa työeläkkeen LVL:n mukaisen korvauksen kanssa.

Jos eläkelaitos on yhteensovittanut työeläkkeen LVL:n mukaisen korvauksen kanssa, työeläkettä ei yhteensoviteta uudelleen, jos LVL:n mukaisen korvauksen päättymisen syy on pääomittaminen (kertakorvaus). Sen sijaan jos korvauksen päättymisen syynä on työkyvyn palautuminen tai haitta-asteen pieneneminen, eläkelaitos yhteensovittaa työeläkkeen uudelleen.

Kuntoutusetuudet

LVL:n perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/91) 8 §:ssä säädetään kuntoutuksen ajalta maksettavasta ansionmenetykskorvauksesta. Ansionmenetyksenä maksetaan LVL:n mukainen korvaus tulojen ja elatuksen vähentymisestä täysimääräisenä. **Ansionmenetykskorvaus on ensisijainen etuus, jonka työeläkelaitos ottaa huomioon työeläkkeen yhteensovituksessa.**

Korvauspäätöksen viipyminen

LVL:n mukaiset korvaukset ovat ensisijaisia työeläkkeisiin nähden. Täyden korvauksen periaatteen mukaisesti määrättävä LVL-korvaus nousee yleensä niin suureksi, ettei työeläkettä jää yhteensovituksen jälkeen enää maksettavaksi. Liikennevahinkotapahtumiin liittyy usein mm. työkyvyttömyyden arviointivaikeuksia ja korvattavuuskysymysten selvittelyä. Näihin voi kulua niin pitkä aika, ettei työeläkelaitos voi odottaa korvauspäätöstä, vaan joutuu myöntämään eläkkeen yhteensovittamattomana.

LVL-korvauksen ensisijaisuutta on korostettu 1.1.1993 voimaan tulleella lainmuutoksella. TEL:iin on lisätty regressisäännös, jonka nojalla työeläkelaitos voi periä liikennevakuutusyhtiöltä sen osan eläkkeestä, jota yhteensovituksen vuoksi ei olisi tullut maksettavaksi, jos korvauksen määrä olisi ollut tiedossa jo eläkettä myönnettäessä. Tästä kerrotaan tarkemmin kohdassa 6.4.

2.2.4**Invalidihuollon korvaukset**

Ennen kuntoutusuudistusta voitiin ammattikoulutuksessa oleville kuntoutettaville myöntää korvausta invalidihuoltona tapaturmakorvausta saavien invalidihuollosta annetun lain (592/63) ja

Lakiosasto

02.11.98

liikennevakuutuskorvausta saavien invalidihuollosta annetun lain (391/65) nojalla. VakO on katsonut, että ensin mainitun lain mukainen korvaus otetaan yhteensovituksessa huomioon (VakO 7860/75/715). Viimeksi mainitun lain mukaista korvausta ei sen sijaan saanut yhteensovittaa (VakO 7904/77/1736).

Nämä ns. invalidihuoltolait kumottiin kuntoutuusuudistuksen yhteydessä 1.10.1991 lukien (laki tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta, laki liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta; voimaantulosäännös). Näitä invalidihuoltolakien tilalle tulleita lakeja käytetään myös ennen 1.10.1991 sattuneiden vahinkojen korvaamiseen.

2.2.5

Sotilasvammalain mukaiset etuudet

1.1.1991 alkaen sotilastapaturmien ja palvelussairauksien korvaamisesta säädetään uudessa sotilastapaturmalaisissa (katso kohta 2.2.6). Sotilasvammalaki jää kuitenkin edelleen voimaan ja se koskee ennen 1.1.1991 tapahtuneessa palveluksessa ilmenneitä vammautumisia ja sairauksia. Sotilasvammalain mukaisia korvauksia voi siis vielä jonkin aikaa tulla myönnettäväksi.

Sotilasvammalain mukaisten korvausten yhteensovittaminen tulee nykyään harvoin kysymykseen. Vuoden 1980 alusta voimaantulleen TEL:n 8 §:n muutoksen mukaan vuosien 1939 - 1945 sodissa saatuun vammaan perustuvia korvauksia ei yhteensoviteta työeläkkeiden kanssa.

Korvauksia ei yhteensoviteta silloinkaan, kun sotavamma on pahentunut vasta myöhemmin ja oikeuttaa korvaukseen vasta tuosta ajankohdasta.

Yhteensovittavat sotilasvammalain mukaiset korvaukset ovat eläketapauksissa yleensä olleet asevelvollisuusaikana sattuneisiin tapaturmiin perustuvia.

Sotilasvammalain perusteella suoritetaan korvausta ennen 1.1.1991 ilmenneen vamman, sairauden tai tapaturman johdosta. Korvausta maksetaan myös edunjättäjän jälkeen huollettaville omaisille.

Sotilasvammalain nojalla maksetaan mm. päivärahaa ja elinkorkoa. Päivärahaa maksetaan enintään vuoden ajalta, jonka jälkeen korvaus muuttuu elinkoroksi. Elinkorko voi kuitenkin alkaa aikaisemminkin kuin vuoden kuluttua vammautumisesta tai sairauden alkamisesta.

Työeläkelaitos yhteensovittaa työeläkkeen kanssa vain

Lakiosasto

02.11.98

elinkorkona maksetun korvauksen, johon otetaan mukaan myös omaisten perusteella laskettu korotus. Päivärahaa ei yhteensoviteta. Myöskään täydennyskorkoa ei oteta yhteensovituksessa huomioon, koska se ei ole elinkoron osa.

2.2.6

Sotilastapaturmalain mukaiset etuudet

Sotilastapaturmalaki (1211/90) on tullut voimaan 1.1.1991. Laissa säädetään sotilastapaturmien ja palvelussairauksien korvaamisesta.

Lakia sovelletaan niihin sotilastapaturmiin, jotka ovat sattuneet 1.1.1991 tai sen jälkeen ja niihin palvelussairauksiin, jotka ilmenevät 1.1.1991 jälkeen.

Sotilastapaturmalaisissa on erityissäännöksiä sotilastapaturmien ja palvelussairauksen korvaamisesta, mutta muutoin siinä viitataan TVL:iin. Lain 6 §:n mukaan **päivärahat, tapaturmaeläkkeet ja perhe-eläkkeet yhteensovitetaan kuten TVL:n mukaiset korvaukset.** Ne ovat siis ensisijaisia etuuksia.

Sotilastapaturmalain mukaiseen korvaukseen oikeutettuja ovat:

- aseellista tai aseetonta varusmiespalvelusta suorittavat asevelvolliset
- vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat naiset
- siviilipalvelusmiehet
- kertausharjoituksissa olevat reserviläiset
- Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan osallistuneet suomalaiset
- kadetit
- opistoupseerioppilaat (päivärahaa saavat)
- asevelvollisuuden suorittamiseen liittyvään kutsuntaan, palveluskelpoisuustarkastukseen tai sotilasopetuslaitoksen pääsykokeeseen osallistuvat

Sotilastapaturmalain mukaisia korvauksia koskevat asiat käsittelee Valtiokonttori.

2.2.7

Tapaturma- ja liikennevakuutuslain nojalla myönnettävien eläkkeiden kolmen vuoden sääntö

Henkilö on voinut saada ansiotyössä ollessaan aikaisemman tapaturman johdosta korvausta jo pitkään. Kun hänelle sattuu eläketapahtuma ja hänen tulotasoaan arvioidaan yhteensovitusta varten, otetaan huomioon, että hänen tulonsa ovat muodostuneet sekä palkasta että korvauksesta. Eläkkeen myöntämisen jälkeenkin

Lakiosasto

02.11.98

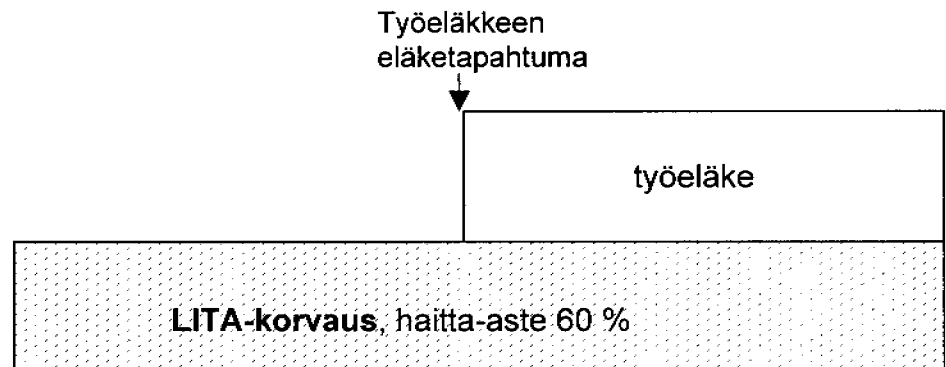
samansuuruisena eläkkeen rinnalla jatkuvaa korvausta ei näin ollen oteta huomioon yhteensovituksessa.

TVL:n, LVL:n ja sotilastapaturma-/sotilasvammalain mukaisissa korvauksissa tämä on otettu huomioon siten, että jos eläkkeensaaja on saanut tällaista korvausta keskeytyksettä vähintään kolmen vuoden ajan välittömästi ennen eläketapahtumaa, työeläkelaitos ei ota yhteensovituksessa huomioon tätä korvausta. Jos korvaus nousee eläketapahtuman yhteydessä, työeläkelaitos ottaa yhteensovituksessa huomioon vain korvauksen korotuksen. **Yhteensovitettavaa on silloin vain se osa korvauksesta, joka ylittää ennen eläketapahtumaa olleen korvauksen määrän.**

Kolmen vuoden sääntö koskee myös kuntoutuslakien mukaisia etuuksia, vaikka siitä ei ole laissa erikseen mainintaa.

Esimerkki

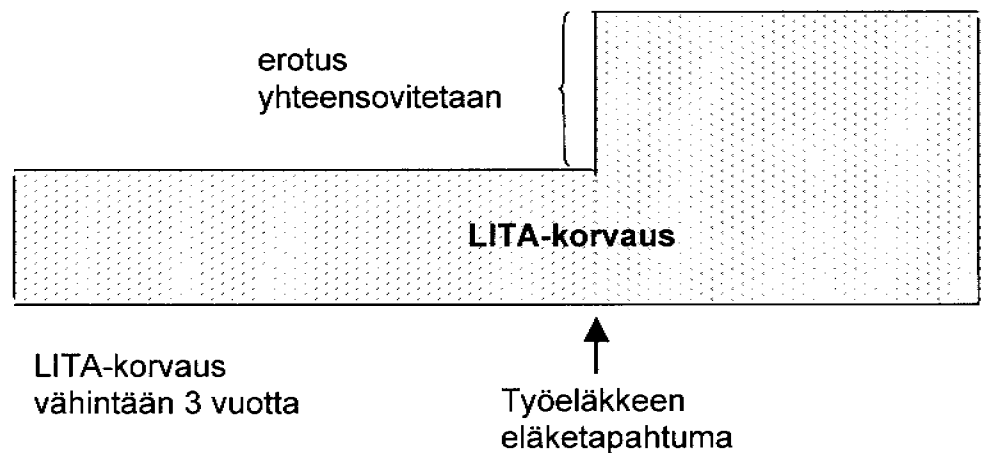
Samansuuruisena eläkkeen rinnalla jatkuva korvaus: ei yhteensoviteta

- saanut LITA-korvausta yli 3 vuotta
- LITA-korvausta ei yhteensoviteta

Esimerkki

LITA-korvaus on noussut eläketapahtuman yhteydessä: korvauksen korotus yhteensovitetaan

Lakiosasto

02.11.98

Lain tarkoittaman kolmen vuoden ajan, jolta henkilö on saanut LITA-korvausta (liikennevakuutuslain ja tapaturmavakuutuslakien perusteella määräytyvät korvaukset) ennen eläketapahtumaa, tulee olla aikaa, **jona hän ei ole saanut työeläkettä.**

Eläketapahtumalla tarkoitetaan tässä yhteydessä ensimmäistä eläketapahtumaa. Eläkkeen muuttuminen toisennimiseksi sen keskeytymättä ei ole tässä mielessä eläketapahtuma (TEL 8 § 6 mom).

Korvaustasoa selviteltäessä tarkastellaan yleensä noin puolen vuoden aikaa ennen eläketapahtumaa. Jos ensisijainen korvaus on noussut eläketapahtumahetken tasoonsa jo yli kuusi kuukautta ennen eläketapahtumaa, katsotaan, ettei korvaus ole noussut lainkaan eläketapahtuman yhteydessä eikä korvausta siten oteta huomioon yhteensovituksessa.

Kuitenkin joskus joudutaan tutkimaan korvaustasojen vaihteluja pitemmältäkin ajanjaksolta vakiintuneen korvaustason selvittämiseksi. Jos korvaus on vaihdellut ennen eläketapahtumaa, määritellään, mikä on ollut vakiintunut korvaustaso ennen vaihtelun alkua. Tähän määrään sitten verrataan eläketapahtuman hetkistä korvaustasoa.

Sitä LITA-korvauksen määrää, jota eläkkeitä ensimmäisen kerran yhteensovitettaessa ei otettu huomioon, ei oteta myöskään huomioon uudelleen yhteensovitettaessa. Yhteensovittamaton osa korotetaan TEL-indeksillä uuden yhteensovitusajankohdan tasolle.

Jos vasta vanhuuseläkehakemuksen käsittelyn yhteydessä käy ilmi, että hakija on saanut tapaturmakorvausta yli kolmen vuoden ajan ennen vanhuuseläketapahtumaa ja että hän on ollut työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvytön ennen kuin tapaturmaeläkkeen alkamisesta oli kulunut kolmea vuotta, eläkelaitos yhteensovittaa vanhuuseläkkeen tapaturmaeläkkeen kanssa. Kolmen vuoden säännön tarkoittamana eläketapahtumana pidetään työkyvyttömyyseläketapahtumaa, vaikka eläke myönnetään vanhuuseläkkeenä. (Tulkintaryhmän kanta 08.98)

Lakiosasto

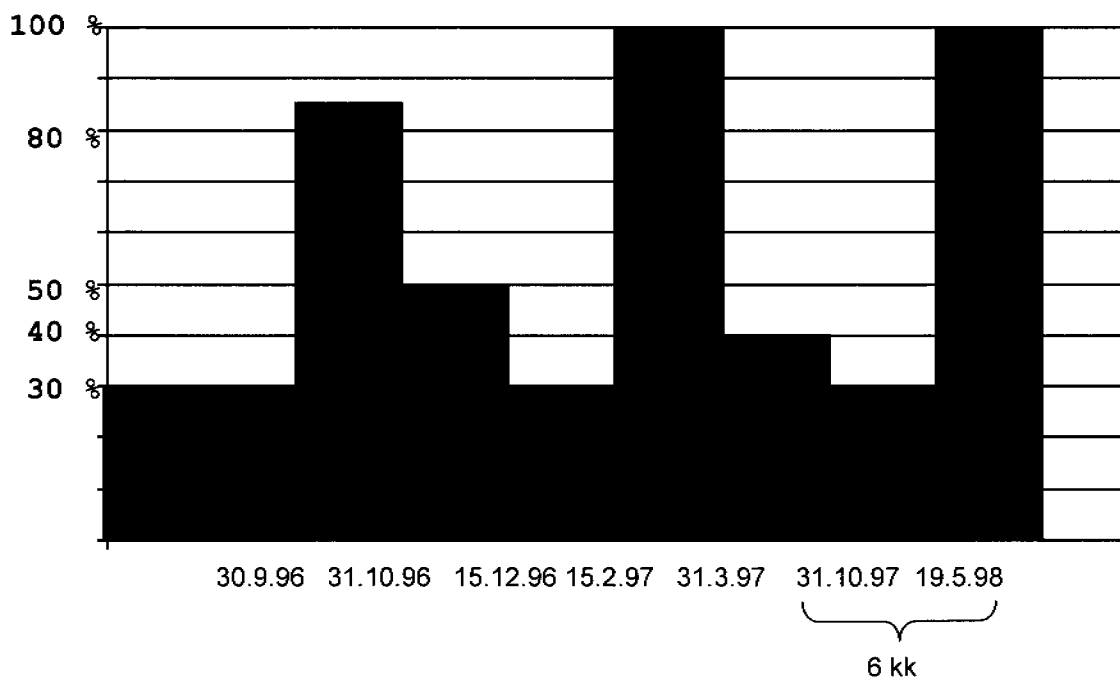
02.11.98

Esimerkki

Eläkkeenhakija on saanut TVL-korvausta **vuodesta 1994** lähtien. Hän tulee työkyvyttömäksi 20.5.1998 ja TEL:n mukainen työkyvyttömyyseläke alkaa 1.5.1999.

TVL-tapaturmaeläke on vaihdellut seuraavasti:

1.1.1994 - 30.9.1996	30 %:n työkyvyn alentuma	10 500 mk/v
1.10.1996 - 31.10.1996	85 %:n työkyvyn alentuma	40 200 mk/v
1.11.1996 - 15.12.1996	50 %:n työkyvyn alentuma	25 300 mk/v
16.12.1996 - 15.2.1997	30 %:n työkyvyn alentuma	10 500 mk/v
16.2.1997 - 31.3.1997	100 %:n työkyvyn alentuma	50 000 mk/v
1.4.1997 - 31.10.1997	40 %:n työkyvyn alentuma	18 200 mk/v
1.11.1997 - 19.5.1998	30 %:n työkyvyn alentuma	10 500 mk/v
20.5.1998 alkaen	100 %:n työkyvyn alentuma	50 000 mk/v

TEL-työkyvyttömyyseläkkeen alkaessa 1.5.1999 otetaan yhteensovitukseen 100 prosentin mukaisen korvauksen ja 30 prosentin mukaisen korvauksen erotus eli 39 500 mk/v.

Lakiosasto

02.11.98

Kolmen vuoden säännön soveltaminen

Esimerkki Eläkkeenhakija oli saanut MATA-korvausta 20.9.1989 alkaen. Hänelle oli myönnetty osatyökyvyttömyyseläke 1.6.1990 - 31.10.1993. LITA-korvaus yhteensovitettiin MYEL-eläkkeen kanssa. MYEL-yrittäjätoiminta jatkui eläkkeen päättymisen jälkeen.

Uusi eläketapahtuma sattui 1.7.1995. Eläke myönnettiin entisin perustein. MATA-korvaus yhteensovitetaan MYEL-eläkkeen kanssa, koska LITA-korvaus ei ole jatkunut kolmea vuotta sellaisena aikana, jolloin eläkkeenhakija ei ole saanut työeläkettä.

Esimerkki X:lle oli myönnetty tapaturmakorvausta 100 prosentin haitta-asteen mukaan 20.6.1990 alkaen. Haitta-aste aleni ensin 85 prosenttiin ja myöhemmin 70 prosenttiin. Vanhuuseläkehakemuksen käsittelyn yhteydessä, 1.3.1998, kävi ilmi, että X ei ole ollut ansiotyössä 19.6.1990 jälkeen.

Saatujen selvitysten perusteella eläkelaitos totesi X:n olleen siinä määrin työkyvytön 19.6.1990 alkaen, että hänellä olisi ollut oikeus työeläkelakien mukaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen. Eläkelaitos yhteensovitti X:n vanhuuseläkkeen tapaturmaeläkkeen kanssa, koska X ei ollut saanut tapaturmaeläkettä vähintään kolmen vuoden ajalta ennen ensimmäistä eläketapahtumaa.

2.2.8

Peruseläkkeisiin verrattava eläke

TEL:n 8 §:n 1 momentin mukaan ensisijaisia etuuksia ovat myös sellaiset työ- ja virkasuhteeseen perustuvat vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeet, jotka ovat peruseläkkeeseen rinnastettavia. Tähän ryhmään kuuluvat pääasiassa valtion ja kuntien sekä kirkon vanhojen eläkejärjestelmien mukaiset eläkkeet. Niillä tarkoitetaan eläkkeitä, jotka on myönnetty VEL:a, KVTEL:a tai KiEL:a edeltäneiden säännösten nojalla.

Valtion vanhoja eläkkeitä ovat esimerkiksi valtion virkamieseläkkeet. Kunnilla ja kuntayhtymillä on omien eläkesääntöjensä mukaisia eläkkeitä, joita yleensä maksaa kunnan rahatoimisto tai taloustoimisto.

Henkilö, joka on valinnut valtion vanhojen eläkesääntöjen mukaisen eläkkeen, voi hakea uusien sääntöjen mukaista eläkettä, jolloin hänelle myönnetään niiden eläkesääntöjen mukainen eläke, joka on hänelle edullisin. Kunnallisessa eläkejärjestelmässä valintaa ei voi tehdä uudestaan.

Koska sekä valtion, kirkon että kuntien vanhat eläkejärjestelmät eivät

Lakiosasto

02.11.98

ole eduiltaan TEL:n tyyppisiä, ei niiden mukaisia eläkkeitä pidetä peruseläkkeinä, vaan **ne yhteensovitetaan koko määrältään ensisijaisina etuuksina**. Niihin ei siten sovelleta suhteellista yhteensovitusta eikä niiden eläkepalkkaa voida käyttää yhteensovitusperusteena.

Tapaturma- ja liikennevakuutuslain mukaisten eläkkeiden kolmen vuoden sääntö ei koske vanhojen eläkejärjestelmien mukaisia eläkkeitä (kohta 2.2.7). 10/6-sääntöä niihin sen sijaan sovelletaan (kohta 3.4.).

2.2.9

Valtioneuvoston jäsenten ja kansanedustajien eläkkeet

Valtioneuvoston jäsenten ja kansanedustajien eläkkeet perustuvat erityisiin eläkelakeihin, joita ei ole lueteltu TEL:n 8 §:n 4 momentissa, eivätkä ne perustu työ- tai virkasuhteeseen. Näin ollen työeläkelaitos ei ota niitä huomioon työeläkettä yhteensovittaessaan. Sen sijaan työeläkkeiden määrät otetaan huomioon maksettavan suuruusina paitsi varhennettu vanhuuseläke ilman varhennusvähennystä näiden eläkkeiden enimmäismäärää laskettaessa (Valtiokonttori ottaa työeläkkeet huomioon yhteensovittaessaan valtioneuvoston jäsenten ja kansanedustajien eläkkeitä).

Liitteessä 1 on lueteltu muita eläkkeitä, joita ei yhteensoviteta.

2.2.10

Kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain kumoaminen

Kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelaki on kumottu 1.1.1993 alkaen. Tämän lain perusteella luottamushenkilöille karttui eläkettä 31.12.1992 saakka. Kaikki luottamushenkilöeläkelain mukaan karttuneet eläkkeet maksettiin kertakorvauksena vuoden 1996 aikana eläkettä kartuttaneille. Kertasuorituksena maksettiin maksussa olevien eläkkeiden lisäksi myös ne karttuneet eläkkeet, jotka eläketapahtuman perusteella eivät olleet vielä maksussa (ns. vastaiset eläkkeet). Näitä eläkkeitä **ei yhteensovitettu eikä yhteensoviteta** työeläkkeen kanssa.

1.1.1993 alkaen luottamushenkilöille karttuu KVTEL:n mukaan TEL:n tasoista perusturvan mukaista eläkettä. Tästä on kerrottu kohdassa 2.1.2.

2.3

Ulkomaiset korvaukset ja eläkkeet

TEL:n 8 §:n 10 momentin mukaan vieraasta valtiosta maksettava etuus voidaan kokonaan tai osittain ottaa huomioon

Lakiosasto

02.11.98

yhteensovituksessa. Tämän pääsäännön mukaan eläkelaitos voi ottaa työeläkkeen yhteensovituksessa huomioon ulkomailta maksettavat työeläkettä vastaavat eläkkeet tai tapaturma- ja liikennevakuutuskorvaukset (LITA-korvaukset).

Vapaaehtoiisiin vakuutuksiin perustuvia korvauksia ei yhteensovitetä, kuten ei yhteensovitetä Suomessakaan maksettuja vapaaehtoisia korvauksia.

Pääsäännöstä kuitenkin poiketaan EU-maiden ja sosiaaliturvasopimusmaiden myöntämien eläkkeiden kohdalla.

2.3.1

EU-maiden etuudet

EU-asetuksen 1408/71 mukaan yhteensovittettavat etuudet jaetaan samanlaisiin etuuksiin ja erilaisiin etuuksiin. Esimerkiksi vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläke, jotka määräytyvät työskentelykausien perusteella, ovat samanlaisia etuuksia.

Sen sijaan esimerkiksi tapaturmaeläke tai liikennevakuutuskorvaus, joiden määrä ei perustu työhistorian pituuteen, vaan muuhun perusteeseen, on eri lajin etuus. **EU-säännösten mukaan saman lajin etuuksia ei saa yhteensovittaa.**

2.3.1.1

EU-maiden työeläkkeet

Koska saman lajin etuuksia ei saa yhteensovittaa, toisen EU-maan työeläkettä (ansaittua eläkettä) ei oteta yhteensovituksessa huomioon. Koska vakuutuskaudet otetaan EU-eläkettä laskettaessa huomioon vain yhden kerran, työeläkettä ei kartu eri EU-maissa päällekkäin. Näin ollen yhteensovittavaa ylikompensaatiota ei synny.

EU-maiden eläkkeiden tulevan ajan osuus

Sen sijaan ylikompensaatiota voi syntyä, jos kahden (tai useamman) EU-maan eläkkeeseen sisältyy tulevan ajan osuutta, joko kokonaan tai osittain (pro rata-eläkkeen tulevan ajan eläke). EU-asetuksen 1408/71 mukaan tulevan ajan osuudet voidaan yhteensovittaa, vaikka tulevan ajan etuus koskisi saman lajin etuutta.

Tulevan ajan osuuksien yhteensovittamisen edellytyksenä kuitenkin on, **ettei** Suomen ja tämän toisen EU-maan välillä ole tehty sosiaaliturvasopimusta, jonka tarkoituksena on estää tulevan ajan päällekkäisyys.

Lakiosasto

02.11.98

Käytännössä tuleva aika tulee yhteensovittavaksi erittäin harvoin, Tulevan ajan eläke saattaa tulla yhteensovittavaksi ainoastaan Itävallan, Italian ja Luxemburgin eläkkeiden kanssa. Suomella on muiden EU-maiden kanssa (Ruotsi, Norja, Islanti ja Saksa), joiden eläkkeeseen sisältyy tulevan ajan eläke, tulevan ajan päällekkäisyyden estävä sosiaaliturvasopimus.

Asetuksen 1408/71 mukaan jäsenvaltioiden sosiaaliturvasopimuksella voidaan sopia mm. siitä, miten tulevan ajan osuus eläkkeestä lasketaan, kun vakuutetulla on oikeus tulevaan aikaan vähintään kahdesta EU-maasta. Tällöin (Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen 15 artikla ja Saksan sopimuksen 7 artikla) estetään tulevan ajan päällekkäisyys kahdesta EU-maasta. Tällöin ei kuitenkaan ole kysymys yhteensovituksesta Suomen yhteensovitusäännöksen TEL:n 8 §:n mukaan vaan eläkkeen laskemisesta (katso yleiskirje A 48/96)

Asetuksen 1408/71 mukaiset sosiaaliturvasopimukset

Suomella on asetuksen 1408/71 mukainen sosiaaliturvasopimus Pohjoismaiden ja Saksan kanssa.

Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen 15 artiklan mukaan tuleva aika ositetaan sopimusmaiden vakuutuskausien suhteessa, jos vakuutetulla on oikeus tulevaan aikaan kahdesta pohjoismaasta. Se koskee sekä EU-kansalaisia että kolmansien maiden kansalaisia.

Saksan sopimukseen sisältyvä tulevan ajan päällekkäisyyden poistamista koskeva lisämääräys koskee sekä EU-kansalaisia että kolmansien maiden kansalaisia.

Saksan työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeissä on aina tuleva aika, jos eläketapahtuma on sattunut ennen 60 vuoden iän täyttämistä. Sen vuoksi Suomen tulevan ajan eläke ositetaan aina, kun henkilöllä on oikeus Saksan työkyvyttömyys- tai perhe-eläkkeeseen. Jos Saksan eläketapahtuma on sattunut 60 vuoden iän täyttämisen jälkeen, tulevaa aikaa ei ositeta, vaan eläkelaitos myöntää puhtaan kansallisen tulevan ajan eläkkeen.

Uusittu Itävallan kanssa solmittu sosiaaliturvasopimus tulee olemaan samansisältöinen kuin pohjoismaiden kanssa solmittu sopimus.

2.3.1.2

Eri lajin etuus yhteensovitetaan

Eri lajin etuus, esim. tapaturma- ja liikennevakuutuskorvaukset, taas määräytyy eri perusteiden mukaan kuin työeläke. Asetuksen 1408/71 mukaan eri lajin etuuden saa yhteensovittaa. Edellytyksenä kuitenkin

Lakiosasto

02.11.98

on, että toisen EU-maan liikenne- tai tapaturmavakuutuskorvaus on ensisijainen sen maan työeläkkeeseen nähden. Sen sijaan vapaaehtoiisiin vakuutuksiin perustuvia korvauksia ei saa yhteensovittaa.

Jos toisen EU-maan liikenne- tai tapaturmavakuutuskorvaus on toissijainen, kuten Ruotsin tapaturmakorvaus on toissijainen Ruotsin ATP-eläkkeeseen nähden, Suomen eläkelaitos ei ota toisen EU-maan etuutta huomioon Suomen työeläkettä yhteensovittaessaan. (Liitteenä luettelo tapaturmaeläkkeen ensisijaisuudesta/toissijaisuudesta EU-maissa.)

Toisen EU-maan liikennevakuutuksen yhteensovittaminen on selvitettävä tapauksittain. Ruotsin LVL:n mukainen korvaus on toissijainen. Sitä ei yhteensoviteta Suomen työeläkkeen kanssa.

Esimerkki

Belgian Tapaturmakassa (Fonds des Accidents du Travail) on maksanut X:lle työtapaturmaeläkettä. Tätä tapaturmaeläkettä on vähennetty 1.2.1995 alkaen, koska X saa eläkettä Suomesta. Belgian tapaturmakorvaus on toissijainen muuhun eläkkeeseen nähden ja myös Suomen työeläkkeeseen nähden. Näin ollen X:n Suomen työeläkettä ei yhteensoviteta Belgian Työtapaturmakassan maksaman korvauksen kanssa.

2.3.2

Suomen ja EU-alueen ulkopuolisen maan välinen sosiaaliturvasopimus

Suomella on sosiaaliturvasopimus Kanadan, USA:n, Viron ja Sveitsin kanssa. Näissä sopimuksissa ei ole sovittu mitään eläkkeen yhteensovittamisesta. Tällöin eläkelaitos voi ottaa toisen maan koko eläkkeen huomioon yhteensovittaessaan Suomen työeläkettä. Sosiaaliturvasopimusten säännöt eläkkeen laskemisesta poikkeavat toisistaan.

Myös muut korvaukset, joita maksetaan sosiaaliturvasopimusmaasta ja joita voitaisiin ottaa huomioon (tapaturma- tai liikennevakuutuskorvaus), jos ne maksettaisiin Suomesta, otetaan huomioon yhteensovituksessa. Sosiaaliturvasopimuksen mukaan sopimusmaan yhdyslaitos auttaa tällaisen etuuden selvittämisessä.

2.3.3

Vieraasta valtiosta maksetun eläkkeen yhteensovitus (ei sosiaaliturvasopimusmaa)

Eläkelaitos voi ottaa huomioon yhteensovituksessa TEL:n 8 §:n 1 ja 5 momentissa tarkoitettua etuutta vastaavan etuuden, joka maksetaan vieraasta valtiosta, vaikka Suomella ei ole sosiaaliturvasopimusta sen maan kanssa, josta etuus maksetaan. Yhteensovitus tehdään mm.

Lakiosasto

02.11.98

silloin, jos käy ilmi, että ulkomaan etuus yhdessä Suomen työeläkkeen kanssa johtaa ylikompensatioon. Jos maiden välillä ei ole sosiaaliturvasopimusta, näistä etuuksista voi saada tietoa vain hakijalta itseltään.

SISÄLLYSLUETTELO

3 YHTEENSOVITUSPERUSTE	1
3.1 Yleistä	1
Yhteensovitusperuste: vähintään vuosi eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa	1
Useita yhteensovitusperusteita	2
Yhteensovitusperuste: alle vuosi eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa	2
Poikkeussääntö	2
Eläkeoikeusedellytys	2
Vanhojen eläkejärjestelmien ansiot	3
Yhteensovitusperuste ennen 1.1.1994	3
Yhteensovitusperusteen vaihtoehdot	3
3.2 TEL-yhteensovitusperuste	5
Tekninen katkaisu ja automaattinen katkaisu	6
Tasoituspalkka	6
Rekisteriotteella korkein TEL-eläkepalkka	6
Rinnakkainen työskentely	6
10/6-sääntö	8
Poikkeussäännön mukainen yhteensovitusperuste	10
3.3 MEL -yhteensovitusperuste	13
Rinnakkainen työskentely ja 10/6-sääntö/MEL	14
Yhteensovitusperusteen selvittäminen	14
3.4 LEL -yhteensovitusperuste	14
LEL-nimikepalkka	15
3.4.1 Korkein LEL -vuosiansio	15
3.4.2 Keskimääräinen LEL - palkka	16
Keskimääräisen LEL-palkan laskeminen	16
LEL-vapaakirjaeläke	17
Erityistilanteet	17
Rinnakkainen työskentely/LEL	18
10/6-sääntö/LEL	22
3.5 TaEL -yhteensovitusperuste	23
Rinnakkainen työskentely/TaEL	23
10/6-sääntö/TaEL	24
Erityistilanteet	25
3.6 YEL -yhteensovitusperuste	25
Rinnakkainen työskentely/YEL	25
10/6-sääntö/YEL	26
3.7 MYEL -yhteensovitusperuste	26
MYEL-työtulon vähimmäismäärä	26
Tulevan ajan MYEL-työtulo	26
Rinnakkainen työskentely/MYEL	27
10/6-sääntö/MYEL	27
3.8 KVTEL -yhteensovitusperuste	27
Rinnakkainen työskentely ja 10/6-sääntö/KVTEL	28
3.9 VEL -yhteensovitusperuste	28
Rinnakkainen työskentely ja 10/6-sääntö/VEL	28
3.10 KiEL -yhteensovitusperuste	29
3.11 Kansaneläkelaitoksen, Suomen Pankin ja ortodoksisen kirkkokunnan palvelussuhteen yhteensovitusperuste	29
3.12 Erikoistapauksia	30

Lakiosasto

02.11.98

Toimintaan sovellettava eläkelaki vaihtuu	30
Eläkelaki vaihtuu keskellä kalenterivuotta	30
23-vuoden tapaukset	30
Eläke entisin perustein	31
YVE	31
MEL	32
Muu peruseläke	32
Kertasuoritus	32
3.13 Osatyökyvyttömyyseläkkeen yhteensovitusperuste	32
3.14 Pro rata-eläke ja yhteensovitusperuste	32
3.15 Yhteensovitusperuste ennen 1.1.1994	32
LEL:n yhteensovitusperusteet ennen 1.1.1994	33

Lakiosasto

2.11.1998

3

YHTEENSOVITUSPERUSTE

3.1

Yleistä

Yhteensovitusperuste on palkka, jonka perusteella eläkelaitos määrää yhteensovitusrajan. Vakuutetun kokonaiseläketurva rajataan tähän yhteensovitusrajaan.

Yhteensovitusperuste: vähintään vuosi eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa

Yhteensovitusperusteeksi etsitään henkilön työhistorian korkein vaikiintunut eläkepalkka. Tällöin otetaan huomioon eläkkeen perusteena olevat palkat tai työtulot peruseläkkeeseen oikeuttavista työ- tai virkasuhteista taikka yrittäjätoiminnoista.

Jotta kovin lyhyet työsuhteet eivät vaikuttaisi yhteensovitusperusteen määrään, yhteensovitusperuste valitaan niistä työ- tai virkasuhteista taikka yrittäjätoiminnoista, joissa eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa on **vähintään vuosi** (TEL 8 § 2 mom). Tämä säännös on tullut voimaan 1.1.1994 alkaen ja sitä sovelletaan, jos eläketapahtuma on sattunut 1.1.1994 tai sen jälkeen.

Vuoden aikaa laskettaessa otetaan huomioon myös tuleva aika. Jos tuleva aika liittyy alle vuoden jatkuneeseen työ- tai virkasuhteeseen siten, että työsuhde ja tuleva aika ovat yhteensä vähintään vuoden mittaiset, tällaisen työ- ja virkasuhteen eläkepalkka voidaan valita yhteensovitusperusteeksi, vaikka henkilöllä olisi muitakin työ- tai virkasuhteita, jotka ovat jatkuneet vähintään vuoden ajan. Tuleva aika otetaan huomioon yhden vuoden aikaa laskettaessa, vaikka se ei liittyisikään välittömästi työsuhteeseen eli vaikka eläketapahtuman ja työsuhteen päättymisen välissä olisi katko.

Jos henkilön työsuhteet tai yrittäjäjaksot ovat jatkuneet rinnakkain vähintään yhden vuoden ajan, lasketaan eläkepalkat ja työtulot yhteen yhteensovitusperustetta määrättäessä. Rinnakkaisen ansiotoiminnan huomioon ottaminen yhteensovitusperusteeksi vaatii vähintään yhden vuoden rinnakkaista työssäoloa. Tulevan ajan rinnakkaisuus ei riitä.

Eläkepalkkaa tai työtuloa korotetaan, jos henkilö on eläkkeen ohella ollut vähintään kolmen vuoden ajan työssä (ns. 10/6 -sääntö, katso s. 8). Näin lasketut yhteensovitusperusteen vaihtoehdot kilpailevat muiden yhteensovitusperusteen vaihtoehtojen kanssa.

Lakiosasto

2.11.1998

Useita yhteensovitusperusteita

Jos edellä kerrottuja yhteensovitusperusteen vaihtoehtoja: työsuhteiden eläkepalkkoja tai yrittäjätoiminnan työtuloja, joihin liittyy eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa vähintään vuosi tai vuoden ajan rinnakkain jatkuneiden työsuhteiden yhteenlaskettuja eläkepalkkoja tai yrittäjätoiminnan eläketyötuloja on useita, yhteensovitusperusteeksi valitaan näistä korkein.

Yhteensovitusperuste: alle vuosi eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa

Jos henkilöllä ei ole yhtään sellaista työsuhdetta tai yrittäjätoimintaa, jossa eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa on vähintään vuosi, valitaan **yhteensovitusperusteeksi** korkein eläkepalkka tai työtulo lyhyemmistä työ- tai virkasuhteista taikka yrittäjätoiminnoista (TEL 8 § 3 mom).

Poikkeussääntö

Poikkeussäännöksen perusteella valitaan yhteensovitusperusteeksi samoin vuotta lyhyemmistä työ- tai virkasuhteista taikka yrittäjätoiminnoista korkein eläkepalkka tai työtulo silloin kun edellä esitetyn pääsäännön mukaan yhteensovitusperusteeksi tulisi valituksi sellainen **eläkepalkka tai työtulo, joka on huomattavasti alempi** kuin vuotta lyhyemmästä työsuhteesta määrätty, vakiintuneena pidettävä palkka (TEL 8 § 7 mom).

Poikkeussäännöstä sovelletaan mm. silloin, jos henkilöllä on ollut lähes koko työhistoriansa ajan vuotta lyhyempiä työsuhteita, mutta hänellä on ollut kuitenkin jokin vähintään vuoden eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa sisältävä, esimerkiksi osa-aikainen työsuhde, jonka eläkepalkka on hänen vakiintunutta ansiotasoaan alempi.

Eläkeoikeusedellytys

Yhteensovitusperusteeksi voidaan valita vain sellaisen työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan eläkepalkka tai työtulo, joka on myönnetyn eläkkeen perusteena. Esimerkiksi kun yksityisen sektorin eläkettä ei vielä myönnetä, 63 vuoden vanhuuseläkeiässä myönnetyn KVTEL-eläkkeen yhteensovitusperusteeksi valitaan ainoastaan niiden virka- ja työsuhteiden eläkepalkkoja, jotka ovat KVTEL-eläkkeen perusteena. Samoin TEL-eläkkeen yhteensovitusperusteeksi ei voida ottaa julkisen sektorin virka- ja työsuhteen eläkepalkkaa, jos julkinen sektori ei vielä myönnä eläkettä.

Työsuhteita tai yrittäjätoimintaa, jotka ovat päättyneet ennen kuin henkilö täytti 23 vuotta, ei oteta huomioon yhteensovitusperustetta valittaessa, koska eläkeoikeutta karttuu vasta sen jälkeen kun henkilö on täyttänyt 23 vuotta. Vain silloin kun henkilölle myönnetään tulevan ajan eläke tällaisen työsuhteen perusteella, tämän työsuhteen eläkepalkka on myös yhteensovitusperuste.

Lakiosasto

2.11.1998

Yhteensovitusperusteeksi ei valita myöskään sellaisen työsuhteen eläkepalkkaa, johon on sovellettu rajoitussäännöstä. Koska rajoitussäännöllä hylätty työsuhde on jatkunut alle vuoden, sen palkka ei pääsäännönkään mukaan voi tulla yhteensovitusperusteeksi edes silloin, kun siitä myönnetään vanhuuseläke.

Vanhojen eläkejärjestelmien ansiot

Valtion tai kunnan vanhan eläkejärjestelmän mukaisen eläkkeen perusteena olevaa ansiota ei voida käyttää yhteensovitusperusteena.

Yhteensovitusperuste ennen 1.1.1994

Ennen 1.1.1994 voimassa olleiden säännösten mukaan yhteensovitusperusteeksi valittavan työsuhteen tai yrittäjätoiminnan kestosta ei ollut muuta vaatimusta kuin että ansiotyön piti kuulua työeläkelakien piiriin. Yhteensovitusperusteeksi valittiin korkein eläkepalkka tai työtuolo. Rinnakkaisten työsuhteiden tuli kuitenkin jatkua vähintään kuusi kuukautta, jotta yhteenlasketut eläkepalkat tai työtulot hyväksyttiin yhteensovitusperusteeksi.

Ennen 1.1.1994 valittua yhteensovitusperustetta käytetään edelleen tehtäessä uusia yhteensovituksia 1.1.1994 jälkeenkin.

Yhteensovitusperusteen vaihtoehdot

Eläkkeen hakijan työhistoriasta riippuu, mitkä kaikki seuraavista vaihtoehdoista ovat käytettävissä etsittäessä korkeinta eläkepalkkaa tai työtuloa

- TEL-työsuhteen eläkepalkka tai tulevan ajan perusteena oleva ns. tasoituspalkka
- korkein LEL-vuosiansio tai LEL-keskipalkka
- korkein TaEL-vuosiansio tai TaEL-keskipalkka,
- MEL-eläkepalkka,
- MYEL-työtulo, MYEL-vähimmäistyötulo tai tulevan ajan perusteena oleva MYEL-työtulo
- YEL-työtulo
- KVTEL-eläkepalkka
- VEL-eläkepalkka

Lakiosasto

2.11.1998

- KIEL-eläkepalkka
- muut peruseläkkeen eläkepalkat eli Suomen Pankin eläkesäännön ja Kansaneläkelaitoksen eläkeohjesäännön tai eläkesäännön taikka KEL:n 48 §:n 2 momentin mukainen eläkepalkka sekä ortodoksisen kirkkokunnan palvelussuhteen eläkepalkka,
- Ahvenanmaan maakunnan palvelussuhteen eläkepalkka
- kahden tai useamman vähintään vuoden samanaikaisesti jatkuneen, peruseläkkeeseen oikeuttavan työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan yhteenlaskettu palkka tai työtulo,
- kymmenen kuudesosaa aikaisemmin myönnetystä eläkkeestä lisättynä uuden peruseläkkeen palkkaan tai työtuloon, jos henkilö on välittömästi ennen uutta eläketahtumaa saanut aikaisempaa eläkettä ja ollut eläkkeellä ollessaan yhteensä vähintään kolmen vuoden ajan samanaikaisesti työsuhteessa.

Yhteensovitusperusteeksi valitaan käytettävissä olevista vaihtoehdoista se eläkepalkka tai työtulo, joka indeksillä tarkistettuna on suurin. Lisäksi edellytetään pääsäännön mukaan, että tästä työsuhteesta tai yrittäjätoiminnasta on eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa vähintään vuosi tai että rinnakkaiset työsuhteet ovat jatkuneet vähintään vuoden ajan. Eläkepalkka tarkistetaan indeksillä vastaamaan yhteensovitushetken tasoa.

Yhteensovitusperusteeksi voidaan valita vain **peruseläkkeeseen** oikeuttavasta työ- tai virkasuhteesta saatu palkka tai tasoituspalkka taikka yrittäjätoimintajakson eläkkeen perusteena käytettävä työtulo tai tulevan ajan yrittäjätyötulo (MYEL:ssä myös työtulon vähimmäismäärä). Jos henkilö esimerkiksi on valinnut VEL:n tai KVTEL:n mukaisen eläkkeen sijasta valtion tai kunnan vanhan eläkejärjestelmän mukaisen eläkkeen, ei näiden työ- tai virkasuhteiden ansioita voida ottaa huomioon, kun yhteensovitusperusteeksi valitaan korkein eläkepalkka tai rinnakkaisten toimintojen yhteenlasketut palkat. Sen sijaan 10/6-yhteensovituksessa voidaan ottaa huomioon sekä peruseläke että ns. vanhojen säännösten mukainen eläke.

Myöskään ulkomaisten eläkkeiden perusteena olevat palkat eivät kelpaa yhteensovitusperusteeksi.

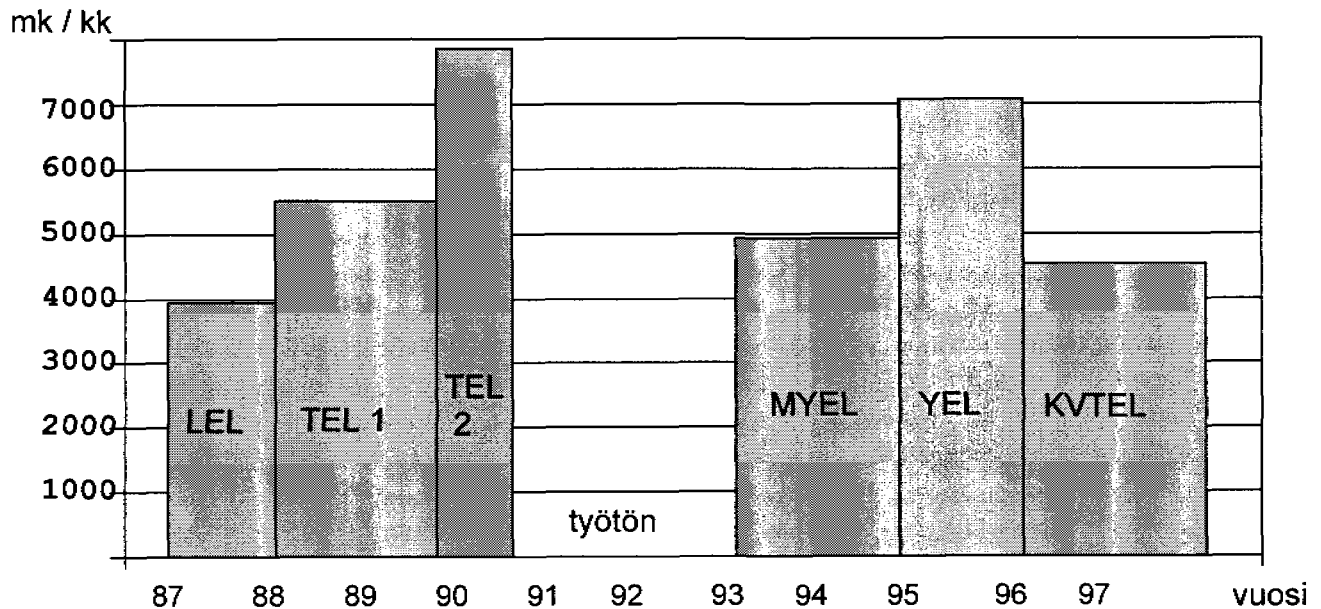
Lakiosasto

2.11.1998

Esimerkki

Yhteensovitusperusteen valitseminen:

Henkilö on ollut vuodesta 1987 lähtien eri eläkelakien piiriin kuuluvissa työ- ja virkasuhteissa sekä toiminut yrittäjänä. Hän on tullut työkyvyttömäksi vuonna 1997.

Kaikkien työ- ja virkasuhteiden ja yrittäjätoimintojen eläkepalkat ja työtulot on tarkistettu indeksillä yhteensovitushetken tasoon. TEL 2 on jatkunut alle vuoden, joten se ei kelpaa yhteensovitusperusteeksi. Yhteensovitusperusteeksi valitaan YEL-työtulo, joka on työhistorian korkein, vähintään vuoden jatkuneen toiminnan työtulo.

3.2

TEL-yhteensovitusperuste

Jokaisen TEL-työsuhteen päätyttyä eläkelaitos laskee työnantajan ilmoituksen perusteella tämän työsuhteen eläkepalkan, työsuhteen keston ja ansaitun eläkkeen määrän ja ilmoittaa ne Eläketurvakeskuksen työsuhderekisteriin.

Eläkepalkan määrittämisen perusteena olevien kalenterivuosien ansiosta on vähennetty kunkin vuoden työntekijäin eläkemaksua vastaava määrä. Vähennys on tehty ensimmäisen kerran vuoden 1996 ansiosta.

Lakiosasto

2.11.1998

Tekninen katkaisu ja automaattinen katkaisu

Jos työsuhteeseen on tehty tekninen katkaisu tai automaattinen katkaisu, on kunkin TEL-työsuhdejaksos eläkepalkat laskettu erikseen. Nämä eläkepalkat ovat vaihtoehtoja myös yhteensovitusperustetta valittaessa.

Teknisesti ja automaattisesti katkaistua työsuhdetta pidetään kahtena erillisenä työsuhteena myös sovellettaessa yhteensovitusperusteen valinnassa yhden vuoden kestovaatimusta. Jos toinen jaksoista on jatkunut alle vuoden, sen eläkepalkka ei ole yhteensovitusperusteen vaihtoehto. Sen sijaan jos yhdenjaksoinen TEL-työsuhde on jatkunut vähintään vuoden rinnakkain toisen TEL-työsuhteen tai yrittäjätoiminnan kanssa, tulee yhdenjaksoisen TEL-työsuhteen ja rinnakkaisen TEL-työsuhteen tai yrittäjätoiminnan yhteenlasketuista eläkepalkoista tai tötuloista yhteensovitusperusteen vaihtoehto (YK A 30/93).

Tasoituspalkka

Kun tuleva aika liittyy alle kuusi kuukautta jatkuneeseen TEL-työsuhteeseen, tulevan ajan eläkepalkka lasketaan ns. tasoituspalkkana.

Tasoituspalkka lasketaan useamman eläketapahtumaa edeltäneen lyhyen TEL-työsuhteen eläkepalkkojen painotettuna keskiarvona. Tämä **tasoituspalkka eli tulevan ajan TEL-palkka** voi tulla myös yhteensovitusperusteeksi. (YK A 14/89)

Rekisteriotteella korkein TEL-eläkepalkka

Eläketurvakeskuksen työsuhderekisteriotteelta käy ilmi **korkein vähintään vuoden jatkuneen** TEL-työsuhteen eläkepalkka otteen tulostumisvuoden indeksitasossa. Tieto tulostuu työsuhderekisteriotteelle TEL-työsuhdetietojen alapuolelle ennen merkintää ansaitusta eläkkeestä. Jos vakuutetulla ei ole yhtään vähintään vuoden jatkunutta TEL-työsuhdetta, työsuhderekisteriote ilmoittaa vakuutetun korkeimman TEL-työsuhteen eläkepalkan. Tieto on kuitenkin vain viitteellinen, koska yhteensovitusperusteeksi voi tulla jonkin muun työeläkelain alaisen työskentelyn eläkepalkka tai eläketyötulo ja koska rekisteriotteessa ei ilmoiteta vähintään vuoden jatkunutta rinnakkaista ansiotoimintaa.

Rinnakkainen työskentely

Kun TEL-työsuhde on jatkunut vähintään vuoden rinnakkain toisen eläkkeeseen oikeuttavan työsuhteen, virkasuhteen tai yrittäjätoiminnan kanssa, lasketaan rinnakkaisten työskentelyjaksojen eläkepalkat ja tötulot yhteen yhteensovitusperusteen vaihtoehtoja etsittäessä. On huomattava, että rinnakkaista työssäoloaikaa pitää olla vähintään vuo-

Lakiosasto

2.11.1998

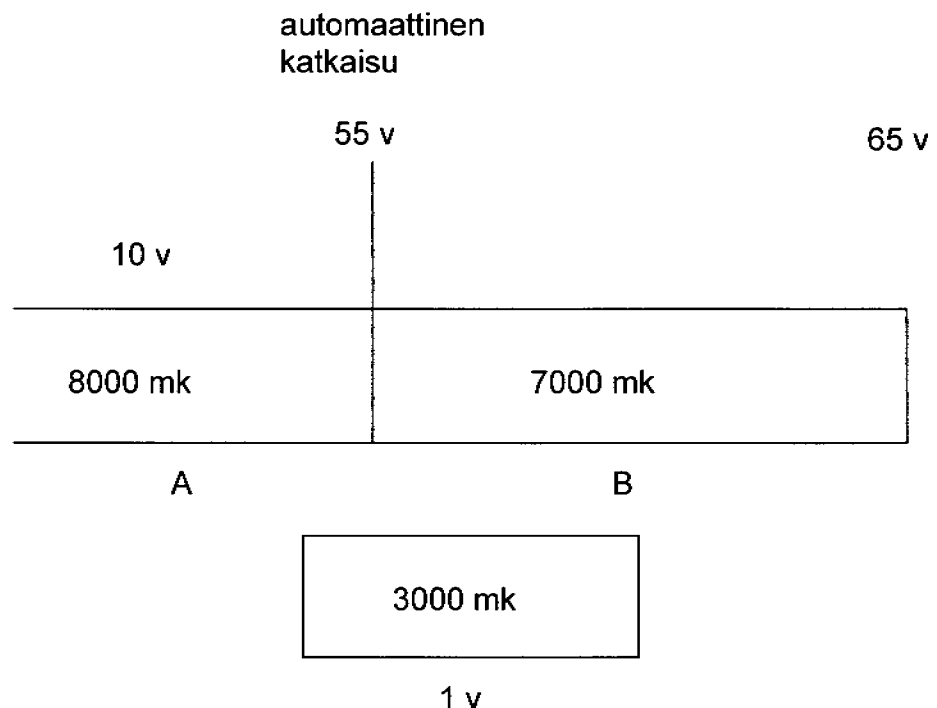
den ajan. Tulevan ajan rinnakkaisuus ei täytä tätä edellytystä. Jos julkisen sektorin palvelussuhde on ollut keskeytyneenä niin, että keskeytysaika vähennetään eläkkeeseen oikeuttavasta ajasta, ei tätä keskeytysaikaa oteta huomioon rinnakkaisuusajana.

Samanaikaisia työ- tai virkasuhteita tai yrittäjätoimintaa voi olla TEL:n, VEL:n, KVTEL:n, KIEL:n, MEL:n, YEL:n ja MYEL:n piirissä. Joillekin työntekijäryhmille on ominaista, että heillä on useita työ- tai virkasuhteita rinnakkain tai heillä on päätoimen lisäksi muuta samanaikaista työskentelyä.

Jos työsuhteeseen on tehty **tekninen katkaisu** tai **automaattinen katkaisu**, työsuhdetta pidetään edellä olevasta poiketen yhdenjaksoisena vuoden rinnakkaisuutta laskettaessa (TEL 2 § 6 mom.).

Yhteensovitusperusteen valintaa varten lasketaan rinnakkaisen työsuhteen palkka yhteen sen teknisessä tai automaattisessa katkaisussa syntyneen työsuhdejakson palkan kanssa, joka on suurempi. Tämän **työsuhdejakson** ei tarvitse olla jatkunut vähintään vuotta, kunhan rinnakkaisuus molempien jaksojen kanssa on yhteensä jatkunut vuoden ajan.

Esimerkki

Automaattisesti katkaistun työsuhteen jakson A eläkepalkka on 8 000 markkaa ja jakson B 7 000 markkaa. Rinnakkaisen,

Lakiosasto

2.11.1998

vähintään vuoden jatkuneen työsuhteen eläkepalkka on 3 000 markkaa. Palkat on tarkistettu samaan indeksitasoon.

Yhteensovitusperusteen vaihtoehto on:

8 000 + 3 000 markkaa = 11 000 mk.

Jollei rinnakkainen työsuhde ole lainkaan jatkunut toisen työsuhdejakson kanssa rinnakkain, ei tämän työsuhdejakson palkkaa oteta huomioon.

10/6-sääntö

Jos työntekijä on välittömästi ennen eläketapahtumaa saanut aikaisemman eläketapahtuman johdosta peruseläkettä taikka muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä ja on vähintään kolmen vuoden ajan ollut samanaikaisesti TEL-tösuhteessa tai muussa työeläkelakien alaisessa työsuhteessa tai harjoittanut työeläkelakien piiriin kuuluvaa yrittäjätoimintaa, lisätään yhteensovitusperustetta määrättäessä TEL-tösuhteen eläkepalkkaan tai muuhun ansiotoimintaan 10/6 mainitun eläkkeen määrästä (TEL 8 § 3 mom). Eläke voi olla myös valtion tai kunnan vanhojen säännösten mukainen eläke. Säännöksen avulla aikaisempi eläke ikään kuin muutetaan palkaksi, josta aikaisempi eläke olisi 60 prosenttia.

Säännöksen soveltaminen edellyttää, että aikaisempi eläke jatkuu uuteen eläketapahtumaan saakka. Rinnakkaisen TEL-tösuhteen (tai muun ansiotoiminnan) ei tarvitse jatkua eläketapahtumaan saakka eikä rinnakkaisen työskentelyn tarvitse olla jatkuvaa, kunhan rinnakkaisuutta on ollut eläkkeellä ollessa vähintään 3 vuotta.

Kolmen vuoden rinnakkaisuusedellytys täyttyy myös silloin, kun henkilöllä on eri TEL-tösuhteista (tai muusta ansiotoiminnasta) eläkkeen kanssa rinnakkain kolme vuotta eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa. Yhteensovitusperusteen vaihtoehdoksi valitaan näiden työsuhteiden eläkepalkoista normaalisäännön mukaan korkein, vähintään vuoden jatkuneen työsuhteen eläkepalkka (tai muun ansiotoiminnan eläkkeen perusteena oleva ansio), johon lisätään 10/6 rinnakkaisen eläkkeen määrästä. Jos mikään näistä rinnakkaisista TEL-tösuhteista (tai muusta ansiotoiminnasta) ei ole jatkunut vähintään vuotta, yhteensovitusperusteen vaihtoehdoksi valitaan korkein TEL-eläkepalkka (tai muun ansiotoiminnan eläkkeen perusteena oleva ansio), johon sitten lisätään 10/6 eläkkeen määrästä.

Jos eläkkeen kanssa rinnakkain olevat työsuhteet ovat myös keskenään rinnakkain, rinnakkain olevat työsuhdeajat otetaan huomioon vain yhteen kertaan.

Lakiosasto

2.11.1998

Esimerkki

Henkilö on ollut valtion palveluksessa ja jäänyt valitsemalleen ns. valtion vanhalle eläkkeelle vuonna 1987. Vuonna 1997 hänen eläkkeensä on 3 600 mk/kk.

Heinäkuun 1 päivästä 1987 lähtien hän on ollut TEL-työsuhteessa, josta jää eläkkeelle 1.7.1997.

TEL-eläkepalkka on 7 200 mk/kk.

Yhteensovitusperuste:

$$\frac{10 \times 3\,600}{6} = 6\,000 \text{ mk/kk}$$

$$6\,000 + 7\,200 = 13\,200 \text{ mk/kk.}$$

Esimerkki

				TEL-eläke- tapahtuma
VEL-eläke 8 vuotta				
A	B	C	D	TEL-YEL-eläke
13 kk	20 kk	10 kk	6 kk	KVTEL-eläke
TEL	KVTEL	YEL	TEL	

$$13 \text{ kk} + 20 \text{ kk} + 10 \text{ kk} + 6 \text{ kk} = 49 \text{ kk}$$

= vähintään 3 vuotta

A:n ja B:n eläkepalkat tarkistetaan indeksillä yhteensovitushetken tasoon. Näistä valitaan korkeampi ja 10/6 VEL-eläkkeestä lisätään siihen. C ja D ovat jatkuneet alle vuoden, joten niiden eläkepalkat ja työtulot eivät kelpaa yhteensovitusperusteeksi.

Lakiosasto

2.11.1998

Poikkeussäännön mukainen yhteensovitusperuste

Jos työntekijän vähintään vuoden pituisesta työsuhteesta pääsäännön mukaan laskettu palkka on huomattavasti alhaisempi kuin vuotta lyhyempien työsuhteiden eläkepalkat ja jos suurempaa palkkaa pidetään vakiintuneena, yhteensovitusperusteena käytetään korkeinta peruseläkkeen perusteena olevaa palkkaa tai työtuloa (TEL 8 § 7 mom).

Poikkeussäännöstä sovelletaan, jos työntekijän lähes koko työhistoria koostuu vuotta lyhyemmistä työsuhteista, mutta hänellä on muutama tai jokin vähintään vuoden eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa sisältävä, esimerkiksi osa-aikainen työsuhde tai yrittäjätoiminta, jonka eläkepalkka tai työtulo on hänen vakiintunutta ansiotasoaan alempi ja joka pääsääntöä soveltaen tulisi yhteensovitusperusteeksi.

Jos tällaisessa tapauksessa yhteensovitusperuste valittaisiin pääsäännön mukaan, yhteensovitusperuste ei määräytyisi henkilön vakiintuneen ansiotason mukaan. Myöskään myönnettävä työeläke ei mitoituisi oikein henkilön työhistorian ansiotasoon nähden. Vakiintunutta ansiotasoa alemman eläkepalkan valitseminen yhteensovitusperusteeksi johtaisi siihen, että työhistorian aikana karttunut peruseläke vähenisi yhteensovituksessa.

Jos peruseläke pienenee yhteensovituksessa ensisijaisten etuuksien vuoksi, mutta henkilön kokonaiseläke vastaa hänen vakiintunutta ansiotasoaan, yhteensovitusperustetta ei valita poikkeussäännön mukaan.

Käytännössä poikkeussäännös tulee harvoin sovellettavaksi.

Poikkeussäännös tulee sovellettavaksi vain silloin, kun henkilölle on karttunut eläkettä pitkältä ajalta. Jos työhistoria on lyhyt, ei yhteensovitusrajan ylitettä synny eikä säännöksen soveltamisella silloin ole merkitystä.

Työntekijän vakiintunutta ansiotasoa harkittaessa otetaan huomioon kaikki työeläkelakien alaiset työsuhteet (myös julkiset työ- ja palvelusuhteet). Yrittäjäjaksoa ei kuitenkaan oteta huomioon, sillä yrittäjäjaksot jäävät käytännössä harvoin vuotta lyhyemmiksi.

Poikkeussäännöksen tarkoituksena ei ole se, että korkein palkka tulee yhteensovitusperusteeksi sellaisissa tilanteissa, joissa palkkataso on vaihdellut. Yhteensovitusperusteen ja vakiintuneen ansiotason erotuksen tulee olla **huomattava** (vähintään 15 %).

Ansiotason katsotaan vakiintuneen noin 10 vuoden aikana. Karkeana

Lakiosasto

2.11.1998

sääntönä voidaan pitää sitä, että pääsäännön mukaista yhteensovitusperustetta korkeamman ansiotason jakson on pitänyt jatkua pitempään kuin mikä on ollut kestoaltaan se työsuhde, jonka eläkepalkka on tullut pääsäännön mukaiseksi yhteensovitusperusteeksi.

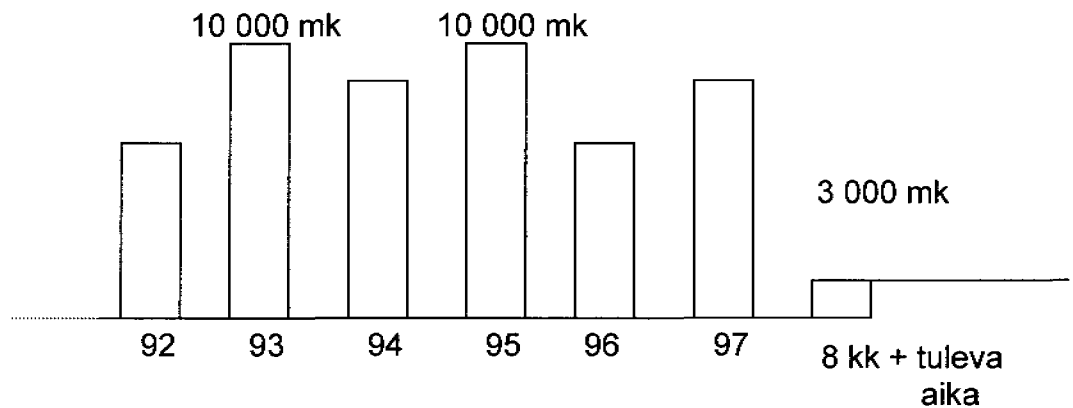
Jos tuleva aika liittyy esimerkiksi osa-aikaiseen työsuhteeseen, tämän työsuhteen eläkepalkkaa korkeammaksi vakiintuneen kokoaikatyön ansiotasojakson tulee olla jatkunut pitempään kuin tuleva aika.

Poikkeustapauksen edellytykset täytyy havaita selvästi. Pääsäännön mukaisen yhteensovitusperusteen täytyy selvästi erota vakiintuneesta ansiotasosta. Pääsäännön mukaisen yhteensovitusperusteen täytyy johtaa myös siihen, että ansaittu peruseläke vähenee (Tässä tapauksessa myös tulevan ajan eläkettä pidetään ansaittuna peruseläkkeenä.). Jollei ansaittu peruseläke vähene yhteensovituksessa, säännöstä ei sovelleta. Tätä ei voi päätellä pelkästään rekisteritietojen perusteella, jos merkittävä osa työhistoriaa on ollut julkisen sektorin palvelua. Julkisen sektorin eläkepalkan määrä ei näy työsuhderekisterissä.

Lakiosasto

2.11.1998

Esimerkki

Työntekijällä on vuosien 1982-1997 välillä ollut 20 alle vuoden pituisia, kokoaikaista työsuhdetta. Työsuhteet ovat olleet 4 - 11 kuukauden pituisia ja niitä on ollut yksi vuodessa. Viimeinen, kahdeksan kuukautta jatkunut työsuhde, johon liittyy tuleva aika, on osa-aikainen.

Kokoaikatyössä työsuhteiden eläkepalkat vaihtelevat 7 500 markan ja 10 000 markan välillä. Osa-aikatyön eläkepalkka on 3 000 markkaa. Eläkepalkat on tarkistettu samaan indeksiin.

Eläke:

Lyhyistä kokoaikatyösuhteista	1767,90 mk
Osa-aikatyöstä	30,00 mk
Tulevasta ajasta	438,75 mk
Yhteensä	2 236,65 mk

Jos yhteensovitusperuste on osa-aikatyön eläkepalkka (aika tulevan ajan kanssa yhteensä ainakin vuosi), yhteensovitusraja on

$$0,60 \times 3\,000 \text{ mk} = 1\,800 \text{ mk/kk.}$$

Ansaittua eläkettä olisi pienennettävä yhteensovituksen takia 436,65 markkaa.

(esimerkki jatkuu seuraavalla sivulla)

Lakiosasto

2.11.1998

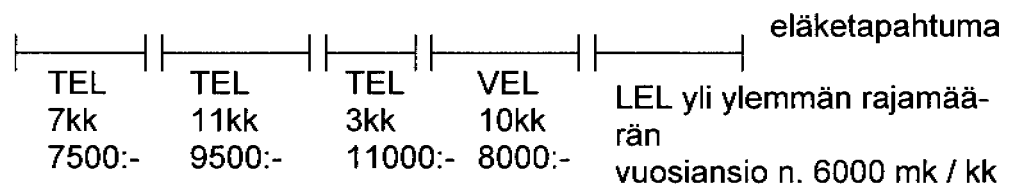
Jos yhteensovitusperuste on korkein eläkepalkka eli 10 000 mk/kk, yhteensovitusraja on

$$0,60 \times 10\,000 = 6\,000 \text{ mk/kk.}$$

Ylitettä ei tule. Poikkeussäännöstä sovelletaan ja yhteensovitusperusteeksi valitaan korkein eläkepalkka.

Esimerkki

X:llä on ollut työhistoriansa aikana TEL- ja VEL-työsuhdeaikaa 25 vuotta. Eläkepalkka on vaihdellut 7 500 - 11000 markan välillä. X:llä ei ole ollut yhtään vähintään vuotta jatkunutta työsuhdetta.

TEL-eläkkeet	2 600,00 mk
VEL-eläkkeet	1 700,00 mk
LEL-eläkkeet	400,00 mk
Yhteensä	4 700,00 mk

Jos yhteensovitusperuste on LEL-vuosiansio, yhteensovitusraja on $0,60 \times 6\,000 = 3\,600$ mk. Ansaittu eläke pieneni 1 100 mk. Yhteensovitusperusteeksi otetaan TEL-palkka, jolle tasolle henkilön ansiotasoa on vakiintunut työhistorian aikana. Vakiintunutta ansiotasoa voidaan hakea laskemalla lähellä eläketapahtumaa olevien työsuhteiden keskimääräinen eläkepalkka. Yhteensovitusperusteeksi voidaan ottaa sen työsuhteen eläkepalkka, joka on lähellä tätä keskimääräistä eläkepalkkaa, tässä tapauksessa 9 500 mk.

Yhteensovitusraja on $0,60 \times 9\,500 = 5\,700$ mk

3.3

MEL-yhteensovitusperuste

1.1.1991 alkaen MEL:ssa siirryttiin työsuhdekohtaiseen eläkkeenlaskentaan. Eläkkeeseen oikeuttava aika lasketaan työsuhteen alkamisesta sen päättymiseen ja kustakin työsuhdesta muodostetaan vapaakirja kuten TEL:ssa. Siirtyminen työsuhdekohtaiseen laskentaan on toteutettu pohjavapaakirja-käsitteen avulla. Pohjavapaakirjat muodostetaan kahdella eri tavalla sen mukaisesti, oliko vakuutettu MEL-

Lakiosasto

2.11.1998

työsuhteessa yli vuodenvaihteen 1990/1991 vai ei.

MEL-eläkepalkka lasketaan työsuhteen 10 viimeisen vuoden ansioiden perusteella. Kymmenen vuoden laskutapaan siirrytään asteittain samojen sääntöjen mukaan kuin TEL:ssä.

Merimieseläkekassa ilmoittaa yhteensovitusperusteena käytettävän MEL-eläkepalkan työsuhderekisteriin.

Rinnakkainen työskentely ja 10/6-sääntö/MEL

Kun MEL-palvelu on rinnakkain muun toiminnan kanssa, menetellään samoin kuin edellä TEL:n kohdalla on kerrottu. Samoin yhteensovitusperustetta määrättäessä 10/6-sääntöä sovelletaan kuin TEL:ssä.

Yhteensovitusperusteen selvittäminen

Jos työsuhderekisteriotteen perusteella näyttää siltä, että MEL-pohjavapaakirjan työsuhdeaika on rinnakkainen muun lain mukaisen työsuhteen tai toiminnan kanssa siten, että rinnakkaisuudella on vaikutusta yhteensovitusperusteen määrään, todellinen MEL-palvelusaika on tarkistettava Merimieseläkekassasta.

Työsuhderekisteriin on ilmoitettu pohjavapaakirjan työsuhdeaika siten, että se alkaa 1.1. sinä vuonna, jona työntekijällä on ensimmäinen MEL-palvelus, ja päättyy 31.12. sinä vuonna, jona hänen viimeinen MEL-palveluksensa ennen vuotta 1991 päättyi. Rekisteristä ei siten ilmene todellinen MEL-palvelusaika (katso yleiskirje A 17/92). Vuodesta 1991 alkaen MEL-työsuhdeaika näkyy työsuhderekisteristä.

3.4

LEL-yhteensovitusperuste

LEL:ssä ei muodostu palkkaa työsuhteittain, vaan LEL-palkka lasketaan kaikista niistä rajamäärän ylittävistä kalenterivuosiensioista, joista henkilö on ansainnut LEL-eläkettä.

LEL:n yhteensovitusperuste valitaan kahdesta vaihtoehdosta:

1. Korkein LEL-vuosiansio
2. LEL:n keskimääräinen palkka eli tulevaa aikaa varten laskettu kuukausipalkka tai vastaavalla tavalla laskettu palkka, jos eläke ei ole täysitehoinen.

Lakiosasto

2.11.1998

Jos LEL-eläkettä myönnetään, yhteensovitusperusteen vaihtoehtona on näistä suurempi.

LEL-nimikepalkka

LEL-työnimikepalkkaa ei enää käytetä yhteensovitusperusteena, jos eläketapahtuma on sattunut 1.1.1994 tai sen jälkeen (katso kohta 3.15). Työnimikepalkkoja ei ole vahvistettu enää vuoden 1993 jälkeen.

3.4.1

Korkein LEL-vuosiansio

Korkein LEL-vuosipalkka saadaan siitä kalenterivuodesta, jonka LEL-ansiot TEL-indeksillä tarkistettuna ovat suurimmat. Huomioon otetaan sellaiset kalenterivuodet, jotka tulevat mukaan LEL-eläkkeen laskentaan eli joiden ansiot ovat vähintään alemman rajamäärän suuruiset (3 650 mk/v ind. 1825).

Tarkasteltaessa sitä nouseeko LEL-ansio rajamäärään, työntekijän eläkemaksun vähennystä ei oteta huomioon, mutta ennen korkeimman LEL-ansion valintaa LEL-vuosipalkasta vähennetään työntekijän eläkemaksu.

Kuukausipalkka saadaan jakamalla vuosiansio 12:lla.

LEL-ansiovuosi katsotaan yhteensovitusperusteena vähintään vuoden työsuhdetta vastaavaksi pelkästään sillä perusteella, että henkilöllä on vähintään rajamäärä LEL-ansioita ko. vuonna. Henkilö on voinut olla osan vuotta työttömänäkin. Sen sijaan sellaisen kalenterivuoden LEL-palkkaa ei voida käyttää yhteensovitusperusteena, joka on vajaa 23 vuoden iän täyttämisen, työkyvyttömyyden alkamisen tai muun eläketapahtuman johdosta.

Lakiosasto

2.11.1998

Esimerkki	Vuosi	LEL-ansio	Indeksitarkistettu ja työntekijän eläkemaksulla vähennetty LEL-ansio
	1983	30 000	58 721,31
	1987	80 000	116 963,27
	1990	2 000	2 418,64
	1996	100 000	98 270,95
	1997	40 000	38 200,00

Eläketapahtuma on 15.6.1997.

Vuoden 1997 palkkaa ei voida valita yhteensovitusperusteeksi, koska LEL-eläketapahtuman sattumisen vuoksi LEL-ansiot ovat tältä vuodelta vajaat. Vuoden 1990 ansiot ovat alle rajamäärän, joten myöskään niitä ei voida valita.

Valittaviksi jäävät vuodet 1983, 1987 ja 1996. Ansioihin tehdyn indeksitarkistuksen ja työntekijän eläkemaksun vähennyksen jälkeen ansiot ovat suurimmat vuonna 1987. Tämän vuoden vuosipalkka jaettuna 12:lla eli 9 746,94 mk/kk on LEL:n osalta yhteensovitusperuste

3.4.2

Keskimääräinen LEL-palkka

LEL-työntekijän keskimääräinen palkka on toinen LEL:n yhteensovitusperusteen vaihtoehto. Tällä tarkoitetaan koko LEL-työhistorian keskimääräistä palkkaa, joka saadaan LEL:n tulevan ajan palkan tapaan laskettuna.

Jos LEL-eläkkeeseen on laskettu tuleva aika, voidaan yhteensovitusperusteena käyttää sellaisenaan tulevan ajan keskipalkkaa. Vaikka LEL-eläke on vapaakirjaeläke (esimerkiksi vanhuuseläke), yhteensovitusperusteena käytetään tulevan ajan säännöllä laskettua keskimääräistä palkkaa.

Keskimääräisen LEL-palkan laskeminen

LEL:n vuosiansiorajamäärä:

LEL-eläkkeen tulevaa aikaa varten laskettava kuukausipalkka saadaan siten, että ennen sairauden alkamista saatujen indeksillä tarkistettujen, ylemmän rajamäärän (800 mk/v ind.100, 14 600 mk/v vuonna 1998 ind. 1825) ylittävien vuosiansioiden summa jaetaan näihin vuosiin sisältyvien kuukausien lukumäärällä. LEL-ansioista vähennetään työntekijän eläkemaksu. Työeläkelisään oikeuttavat etuuspäivät vähennetään kokonaisajasta etuuslajeittain kuukausiksi muutettuina.

Lakiosasto

2.11.1998

Jos työntekijällä on oikeus tulevaan aikaan sekä LEL:n että MYEL:n perusteella, tulevan ajan palkka lasketaan alemman rajamäärän ylittäneiden vuosiansioiden perusteella (200 mk/v. ind. 100, 3 652 mk vuonna 1998 ind. 1825).

Kalenterivuoteen sisältyvät TEL- ja TaEL-palkat lisätään:

LEL:n tulevan ajan palkkaa (keskipalkkaa) laskettaessa LEL-ansioihin lisätään saman vuoden aikana TEL:n mukaisesta työstä saadut ansiot. Edellytyksenä kuitenkin on, että tuleva aika määräytyy ainoastaan LEL:n perusteella. Lisättävien TEL-ansioiden määrä saadaan kertomalla TEL-työsuhteen eläkepalkka saman vuoden aikana jatkuneen TEL-työsuhteen päivillä ja jakamalla 30:llä.

TEL-ansiot lisätään ainoastaan niiden vuosien LEL-palkkoihin, joihin LEL-ansiot ovat ylittäneet ylemmän rajamäärän (800 mk/v ind. 100, 14 600 mk vuonna 1998 ind. 1825). TEL-ansioiden lisäyksen tarkoituksena on saada LEL-vuosiansio vastaamaan työntekijän todellisia ansioita sinä vuonna. Tällaisen eläkkeen myöntää yleensä LEL Työeläkekassa.

Vuodesta 1998 lähtien myös TaEL-palkat lisätään LEL-vuosiansioihin LEL:n keskipalkkaa laskettaessa. Edellytyksenä on, että LEL-ansioita on vähintään 14 600 mk:n vähimmäismäärä ja TaEL-ansioita vähintään 3 650 mk/v (vuonna 1998 ind. 1825).

LEL-vapaakirjaeläke

Silloinkin, kun LEL-eläke on vapaakirja, lasketaan LEL:n keskimääräinen palkka edellä esitetyillä säännöillä yhteensovitusperusteen valitsemiseksi. TEL- tai TaEL-palkkoja ei kuitenkaan lisätä LEL-ansioihin. Tämä koskee mm. vanhuuseläkkeen yhteensovitusperustetta.

Erityistilanteet

Jollei työntekijä ole minään kalenterivuonna ansainnut LEL:n ylemmän rajamäärän vertaa (800 mk/v ind. 100, 14 600 mk vuonna 1998 ind. 1825), eläkkeen tulevan ajan palkkana pidetään eläketapahtumavuoden ylempää rajamäärää. Tätä palkkaa käytetään yhtenä vaihtoehtona yhteensovitusperustetta valittaessa.

Jos LEL:n tulevan ajan palkka on määrätty alle 23-vuotiaana ansaituista palkoista, tämä tulevan ajan palkka on yhtenä vaihtoehtona yhteensovitusperustetta valittaessa (LEL 7 a § 3 mom)

Lakiosasto

2.11.1998

Rinnakkainen työskentely/LEL

LEL-eläkettä kertyy vakuutusvuosien aikana ansaituista palkoista. Työhistoriaa ei seurata työsuhteittain. Tämän vuoksi LEL-eläkettä ansaitaessa muun työsuhteen tai yrittäjätoiminnan täytyy jatkua **koko kalenterivuoden** ennen kuin rinnakkaisuusedellytys LEL:n kanssa täyttyy (LEL 5 d § 2 mom).

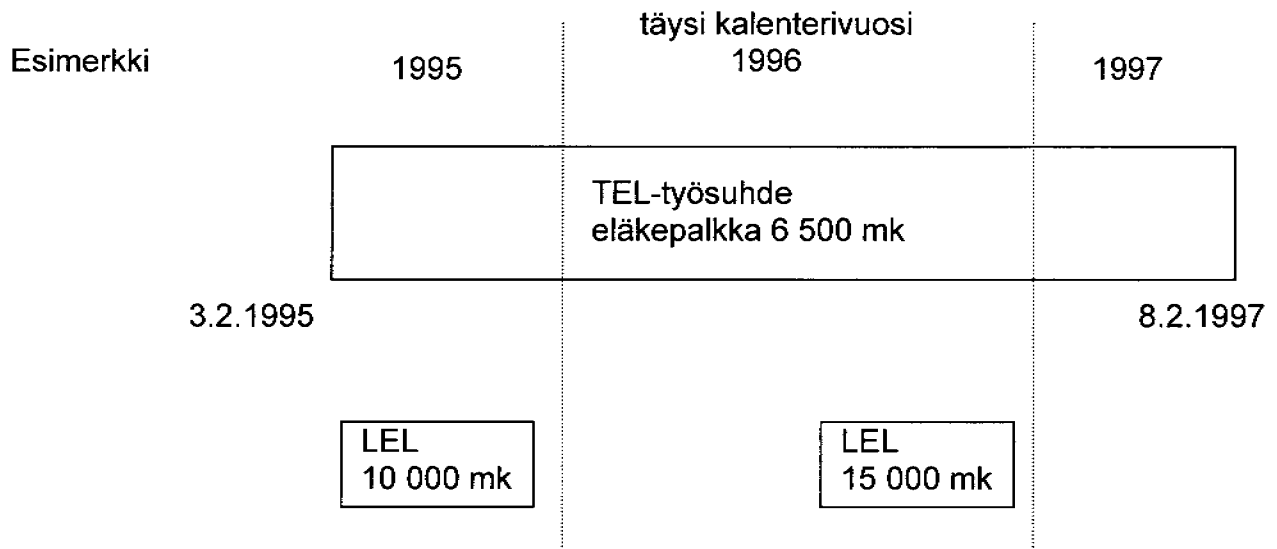
Rinnakkaisen työskentelyn ansiot lasketaan yhteen LEL-ansion kanssa, jos LEL-ansioita on kyseisenä kalenterivuonna kertynyt vähintään ylemmän rajamäärän verran (800 mk/v ind. 100, 14 600 mk vuonna 1998 ind. 1825).

Rinnakkaisina vuosina LEL:n alaisessa työssä saatuna palkkana käytetään kalenterivuoden indeksillä tarkistettujen palkkojen keskimäärää kuukautta kohden. Näistä ansioista vähennetään ensin kunkin vuoden työntekijäin eläkemaksun määrä. Kalenterivuonna ansaitut LEL-palkat jaetaan aina 12:lla.

Jos rinnakkaisia kalenterivuosia on useampia, lasketaan niiden LEL-ansiot yhteen ja näin saadusta summasta lasketaan keskimääräinen LEL-kuukausiansio.

Lakiosasto

2.11.1998

TEL-työsuhteeseen ajalla 3.2.1995 - 8.2.1997 sisältyy yksi kokonainen kalenterivuosi (vuosi 1996). Sen aikana on LEL-ansioita vähintään ylempi rajamäärä.

TEL-työsuhteen eläkepalkka ja vuoden 1996 keskimääräinen LEL-ansio lasketaan yhteen korkeinta yhteensovitusperustetta valittaessa. Vuoden 1995 LEL-ansioita ei voida ottaa huomioon, koska TEL-työsuhde ei ole jatkunut koko kalenterivuotta 1995.

Lakiosasto

2.11.1998

Esimerkki

	vuosi 1995	vuosi 1996	vuosi 1997
	MYEL 24 000 mk/v	TEL 3 800 mk/kk	
	LEL-ansioita 18 000 mk		YEL 4 000 mk/kk

Henkilö on harjoittanut MYEL-toimintaa koko kalenterivuoden 1995. Hän on ollut samanaikaisesti neljä kuukautta maatalouslomittajana LEL-työssä. LEL-ansiot ovat yhteensä yli ylemmän rajamäärän. Tämän jälkeen hän on ollut sekä TEL-työsuhteessa että yrittäjänä. Molemmat ansiotoiminnot ovat jatkuneet yli vuoden.

Yhteensovitusperustetta määrättäessä MYEL:ssä otetaan huomioon MYEL:n 19 §:n mukainen vähimmäismäärä (55 583,76 mk vuonna 1998 ind. 1825), koska todellinen MYEL-työtulo on tässä tapauksessa pienempi. Vaikka LEL:n rajamäärä on tässä ansaittu neljän kuukauden aikana, rinnakkaisuustilanteissa tarkastellaan tilannetta kuitenkin kalenterivuositain, joten LEL-ansiot jaetaan 12:lla ansainta-ajasta riippumatta.

Yhteensovitusperusteeksi valitaan joko

a) MYEL-vähimmäismäärä + LEL,

b) TEL-eläkepalkka tai

c) YEL-työtulo

siitä riippuen, mikä näistä vaihtoehdoista on korkein.

(Esimerkki jatkuu seuraavalla sivulla)

Lakiosasto

2.11.1998

Yhteensovitusperuste valitaan seuraavista vaihtoehdoista:

$$\frac{a) 55\,583,76 + 18\,000}{12} = 6\,131,98 \text{ mk/kk}$$

b) 3800 mk/kk

c) 4000 mk/kk

Näistä korkein on MYEL-vähimmäismäärä + LEL (a), joka siis valitaan.

Esimerkki

Pitkän TEL-työsuhteen rinnalla on kolmen kalenterivuoden aikana ollut LEL-ansioita seuraavasti (LEL-ansiot ovat eläketapahtumavuoden indeksissä):

1994	1995	1996	1997
LEL 18 000 mk		LEL 7 800 mk	LEL 30 000 mk
TEL-työsuhde, eläkepalkka 8 000 mk			

LEL-ansiot vuosina 1994 ja 1997 ovat olleet yli ylemmän rajamäärän. LEL-ansiot on tarkistettu indeksillä. LEL-ansioista on vähennetty palkansaajan eläkemaksu. Yhteensovituksessa käytettävä LEL-ansio saadaan laskemalla näiden vuosien korjatut ansiot yhteen ja jakamalla summa 24:lla

Lakiosasto

2.11.1998

18 000 + 30 000

----- 2 000 mk/kk

24

Yhteensovitusperuste on
8 000 + 2 000 = 10 000 mk/kk.

Rinnakkaisuustilanteissa LEL-vuosiansioiden jakajana on 12. Työeläkelisään oikeuttavaa etuusaikaa, työttömyyspäiviä, ei myöskään vähennetä.

10/6-sääntö/LEL

Myös LEL:ssä on 10/6-sääntö. TEL:stä poiketen LEL:ä koskevassa säännöksessä on vaatimuksena nimenomaan peräkkäiset kolme vuotta.

Esimerkki

3 täyttä kalenterivuotta

1994	1995	1996	
LEL 17 000 mk	LEL 20 000 mk	LEL 21 000 mk	työkyvyttö- myys alkaa 7.4.1997
VEL-eläke 1.5.1992 alkaen			

LEL-eläkkeenhakija on saanut alennetun eläkeiän perusteella VEL-eläkettä 1.5.1992 alkaen. Hän on tullut työkyvyttömäksi 7.4.1997 ja LEL-eläke alkaa 1.5.1998.

Henkilö on saanut aikaisempaa eläkettä vähintään kolme täyttä kalenterivuotta, vuodet 1994, 1995 ja 1996. Lisäksi hänellä on ollut näinä peräkkäisinä vuosina LEL-ansioita vähintään LEL:n ylempi rajamäärä.

Lakiosasto

2.11.1998

Yhteensovitusperustetta valittaessa näiden kolmen vuoden keskimääräiseen LEL-palkkaan lisätään 10/6 VEL-eläkkeestä.

3.5

TaEL-yhteensovitusperuste

TaEL:n yhteensovitusperuste on korkein TaEL-vuosiansio. Yhteensovitusperustetta valittaessa huomioon otetaan sellaiset kalenterivuodet, joina TaEL-ansioita on vähintään TaEL:n rajamäärä. TaEL:n "vanha rajamäärä" vuosina 1986 - 1997 oli esim. vuonna 1997 6 810,85 mk/v ind. 1791 (540 mk/v ind. 142). TaEL:n pienempi rajamäärä 1.1.1998 lukien on 3 650 mk/v vuonna 1998 ind. 1825. Vuoden 1997 loppuun saakka käytetään vanhoja rajamääriä ja vuodesta 1998 alkaen pienempiä rajamääriä.

Vuosiansioista vähennetään rajamäärätarkastelun jälkeen työntekijäin eläkemaksu TEL:n 7 a §:n mukaisesti.

Kuukausipalkka saadaan jakamalla vuosiansio 12:lla.

Kuten LEL:ssä myöskään TaEL:ssa yhteensovitusperusteeksi ei valita vuosipalkkaa sellaiselta kalenterivuodelta, jona mahdollisia ansiokuukausia ei voi olla koko vuotta 23 vuoden iän täyttämisen, sairauden tai työkyvyttömyyden alkamisen tai muun eläketapahtuman johdosta

Rinnakkainen työskentely/TaEL

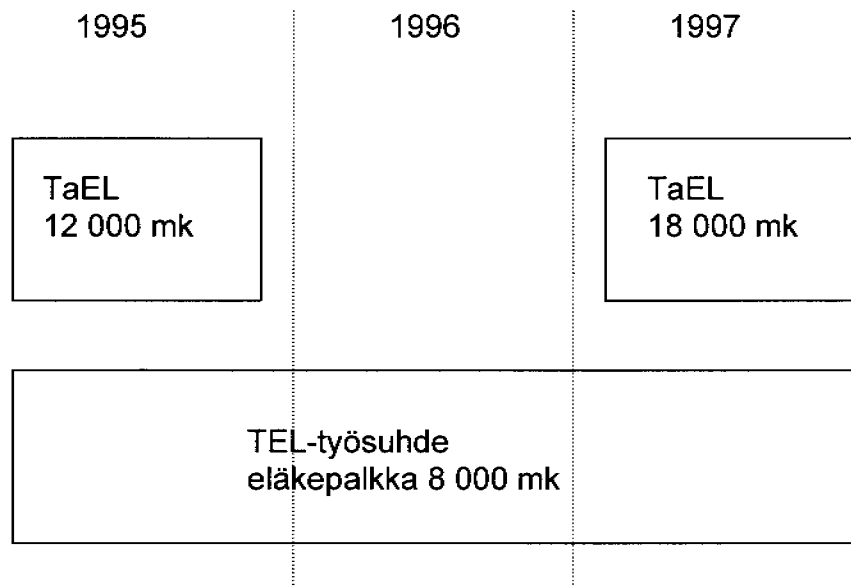
Kuten LEL:ssa on TaEL:ssakin edellytyksenä, että rinnakkainen toiminta (TEL, YEL, MYEL, VEL jne.) jatkuu koko sellaisen kalenterivuoden, jona TaEL-ansioita on vähintään TaEL-rajamäärä. Tämä rajamäärä on ollut vuosina 1986 - 1997 TaEL:n "vanha rajamäärä", joka on 6 810,85 mk/v vuonna 1997 ja vuodesta 1998 alkaen pieni rajamäärä, joka on 3 650 mk/v vuonna 1998.

Muun työn kanssa rinnakkaisen TaEL-työn palkan keskimäärää laskettaessa huomioon otetaan kaikkien rinnakkaisten TaEL-vuosien ansiot.

Lakiosasto

2.11.1998

Esimerkki 14

Yhteensovitusperuste on

$$8\ 000 + \frac{(12\ 000 + 18\ 000)}{24} = 9\ 250\ \text{mk/kk}$$

Palkat on tarkistettu samaan indeksitasoon ja palkoista on vähennetty työntekijäin eläkemaksu.

10/6-sääntö/TaEL

Jos työntekijä on saanut muuta eläkettä vähintään kolmen vuoden ajan ja on samalla vähintään kolmena peräkkäisenä kalenterivuonna ansainnut TaEL-ansioita TaEL-rajamäärän verran, lisätään TaEL-töissä saatujen rinnakkaisten vuosien ansioiden keskimäärään 10/6 aikaisemmasta eläkkeestä.

Lakiosasto

2.11.1998

Erityistilanteet

Jollei TaEL-työntekijä ole minään kalenterivuonna ansainnut vähintään LEL:n rajamäärää (800 mk/v ind. 100, 14 600mk vuonna 1998 ind. 1825), eläkkeen tulevan ajan palkkana pidetään eläketapahtumavuoden ylempää rajamäärää. Tätä palkkaa käytetään yhtenä vaihtoehtona yhteensovitusperustetta valittaessa.

Jos TaEL:n tulevan ajan palkka on määrätty alle 23-vuotiaana ansaituista palkoista, tämä tulevan ajan palkka on yhtenä vaihtoehtona yhteensovitusperustetta valittaessa.

3.6

YEL-yhteensovitusperuste

Kullekin YEL-jaksolle laskettu eläkkeen perusteena oleva työtulo otetaan huomioon yhteensovitusperustetta valittaessa. Jos yrittäjäjaksoja on useampia, yhteensovitusperusteeksi valitaan korkein YEL-eläkkeen perusteena käytettävä työtulo.

Jos yrittäjätoiminta on päätynyt ja YEL-vapaakirja on laskettu, YEL-työtulo näkyy Eläketurvakeskuksen työsuhderekisterissä. Jollei YEL-vapaakirjaa ole ilmoitettu rekisteriin, työtulo ja yrittäjätoiminnan kesto kysytään yrittäjätoiminnan vakuuttaneelta eläkelaitokselta.

Rinnakkainen työskentely/YEL

YEL-toiminnan ja muun ansiotoiminnan yhteensovitusperusteen rinnakkaisuusedellytys täyttyy silloin, kun YEL-toiminta on jatkunut työtai virkasuhteen tai MYEL-toiminnan kanssa rinnakkain yhden vuoden ajan.

Kun rinnakkaisuusedellytys täyttyy, lasketaan rinnakkaisen YEL-jakson eläkkeen perusteena käytettävä työtulo yhteen rinnakkaisen työskentelyn eläkepalkan tai työtulon kanssa.

Teknisesti katkaistusta YEL-toiminnasta eläke lasketaan erikseen katkaisua edeltäneeltä ja sen jälkeen jatkuneelta yrittäjätoimintajaksolta. Jaksot rekisteröidään erillisiksi ja eläke määräytyy kunkin jakson aikana vahvistettujen työtulojen painotetun keskimäärän perusteella. YEL-toimintaa pidetään kuitenkin yhdenjaksoisena teknisestä katkaisusta huolimatta vuoden rinnakkaisuusaikaa laskettaessa. Jos YEL-toiminta on kokonaisuudessaan kestänyt vähintään vuoden ajan muun työskentelyn kanssa rinnakkain, mutta kukin YEL-jakso on kestänyt alle vuoden ajan, pidetään YEL:n mukaisena yhteensovitusperusteena sen jakson työtuloa, joka on suurin.

Yrittäjäeläkelait tulivat voimaan 1.1.1970, ja ne koskevat vain lain

Lakiosasto

2.11.1998

voimassa ollessa vähintään neljä kuukautta jatkunutta yrittäjätoimintaa. Käytännössä useat eläkelaitokset ovat rekisteröineet YEL-toiminnan alkaneeksi sen mukaan, mitä yrittäjät ovat itse ilmoittaneet. Yrittäjätoimintaa ennen lain voimaantuloa **ei oteta huomioon** rinnakkaisuutta arvioitaessa.

10/6-sääntö/YEL

Jos yrittäjä on välittömästi ennen eläketapahtumaa saanut aikaisemman eläketapahtuman johdosta peruseläkettä taikka muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä ja on vähintään kolmen vuoden ajan samanaikaisesti toiminut YEL-vakuutettuna yrittäjänä, lisätään yhteensovitusperustetta määrättäessä tähän yrittäjätoimintaan liittyvään eläkkeen perusteena olevaan työtuloon 10/6 aikaisemman eläkkeen määrästä.

3.7

MYEL-yhteensovitusperuste

Kun eläkkeensaajalla on oikeus MYEL-eläkkeeseen, yhteensovitusperuste valitaan seuraavista vaihtoehdoista:

1. Kunkin MYEL-jakson eläkkeen perusteena käytettävä työtulo
2. MYEL-työtulon vähimmäismäärä (MYEL 19 § 3 mom)
3. Tulevan ajan MYEL-työtulo.

Jos MYEL-toiminta on päättynyt ja vapaakirja laskettu, näkyy MYEL-eläkkeen perusteena käytettävä työtulo Eläketurvakeskuksen työsuhderekisterissä. Muussa tapauksessa eläkkeen perusteena oleva MYEL-työtulo ja yrittäjätoiminnan kesto on kysyttävä Melasta.

MYEL-työtulon vähimmäismäärä

Jos vahvistettujen työtulojen mukaan laskettu eläkkeen perusteena oleva työtulo on pienempi kuin MYEL:n mukainen vähimmäismäärä, käytetään yhteensovitusperusteena tätä vähimmäismäärää, joka on 6 000 markkaa vuodessa vuonna 1970 ind. 197 (55 583,76 mk vuonna 1998 ind. 1825),

Tulevan ajan MYEL-työtulo

MYEL:n tulevan ajan työtulo lasketaan erikseen eläketapahtumaa välittömästi edeltäneen neljän vuoden työtulojen keskimääränä. Neljän vuoden aikaa pidennetään niin monella vuodella kuin maatalousyrittäjän ikä eläketapahtuman sattuessa ylittää 52 vuotta. Aikaa pidennetään kuitenkin enintään kahdeksaan vuoteen. Näin laskettua tulevan

Lakiosasto

2.11.1998

ajan työtuloa pidetään yhtenä vaihtoehtona yhteensovitusperustetta valittaessa.

Rinnakkainen työskentely/MYEL

MYEL-toiminnan ja muun ansiotoiminnan yhteensovitusperusteen rinnakkaisuusedellytys täyttyy silloin kun MYEL-toiminta on jatkunut työ- tai virkasuhteen tai YEL-toiminnan kanssa rinnakkain yhden vuoden ajan.

Rinnakkaisten ansiotoimintojen perusteella määrättävää yhteensovitusperustetta laskettaessa huomioon otetaan joko MYEL-eläkkeen perusteena oleva työtulo tai MYEL:n mukainen vähimmäismäärä tai tulevan ajan MYEL-työtulo. Tulevan ajan MYEL-työtulo otetaan huomioon ainoastaan silloin, jos MYEL:n mukainen tulevan ajan eläke myönnetään.

Ennen MYEL:n voimaantuloa eli ennen 1.1.1970 ollutta yrittäjätoimintaa ei oteta huomioon rinnakkaisena ansiotoimintana, vaikka eläkelaitos olisi yrittäjän oman ilmoituksen mukaisesti ilmoittanut työsuhdere- kisteriin aikaisemman alkamisajan MYEL-yrittäjätoiminnalle.

10/6-sääntö/MYEL

MYEL:n 10/6-sääntö on samanlainen kuin YEL:ssä (katso kohta 3.6).

3.8

KVTEL-yhteensovitusperuste

Vuoden 1989 alusta lukien kunnan palveluksesta kertynyt eläkeoikeus lasketaan virka- tai työsuhdekohtaisesti samaan tapaan kuin TEL:ssä. Vapaakirjatekniikkaa sovelletaan palvelukseen, joka on päättynyt 31.12.1988 jälkeen. Henkilön aiemmin päättyneet palvelussuhteet yhdistetään ns. pohjavapaakirjaksi joko 1.1.1989 voimassa olleeseen palvelussuhteeseen tai, jos sellaista palvelussuhdetta ei ole, viimeksi ennen 1.1.1989 päättyneeseen palvelussuhteeseen.

Voimaantulomääräyksiä on myöhemmin täsmennetty siten, että jos henkilöllä on ollut sekä päätoimia että sivutoimia ennen 1.1.1989, pohjavapaakirja jaotellaan pää- ja sivutoimiin, joiden mukaan lasketaan omat pohjavapaakirjat.

Perhehoitajat, omaishoitajat ja kunnalliset luottamushenkilöt voivat saada KVTEL-eläkettä perusturvan mukaisena. Tällaisen eläkkeen eläkepalkka on ollut yhtenä vaihtoehtona yhteensovitusperusteeksi 1.7.1993 lukien.

KVTEL-yhteensovitusperuste määräytyy samoin kuin TEL:ssä, eli se on korkein sellaisen palvelussuhteen eläkepalkka, jossa on eläkeaikaa

Lakiosasto

2.11.1998

vähintään vuosi. Jos pohjavapaakirjan viimeinen palvelussuhde on jatkunut alle vuoden, mutta pohjavapaakirjaan kuuluvissa palvelussuhteissa on yhteensä eläkeaikaa vähintään vuosi, yhteensovitusperuste voi olla pohjavapaakirjan eläkepalkka.

Rinnakkainen työskentely ja 10/6-sääntö/KVTEL

KES:ssä viitataan yhteensovituksen osalta suoraan TEL:n 8 §:ään. Näin ollen KVTEL-yhteensovituksessa sovelletaan TEL:n säännöksiä sekä rinnakkaisten ansiotoimintojen että 10/6-säännön perusteella yhteensovitusperustetta laskettaessa. Jotta KVTEL-eläkepalkka lasketaan yhteen muun työ- tai virkasuhteen eläkepalkan tai työtulon kanssa, on vähintään vuoden rinnakkaisuusajalta myös pitänyt karttua KVTEL-eläkettä. Jos kunnallinen palvelussuhde on ollut keskeytyneenä niin, että keskeytysaika vähennetään eläkkeeseen oikeuttavasta ajasta, ei tätä aikaa oteta huomioon rinnakkaisuusaikana.

Koska vapaakirjojen eläkepalkat eivät käy ilmi työsuhderekisteristä, on rinnakkaisten työsuhteiden eläkepalkat ja työsuhteiden kesto tarkistettava Kuntien eläkevakuutuksesta.

3.9

VEL-yhteensovitusperuste

Vuoden 1987 alusta lukien valtion palveluksesta kertynyt eläkeoikeus lasketaan samaan tapaan virka- tai työsuhdekohtaisesti kuin TEL:ssä.

Vapaakirjatekniikkaa sovelletaan palvelukseen, joka päättyy 31.12.1986 jälkeen. Ensimmäiseen 31.12.1986 jälkeen päättyvään palvelussuhteeseen luetaan eläkeajaksi ennen lainmuutosta päättyneet palvelussuhteet eli lasketaan ns. pohjavapaakirja. Pohjavapaakirjaa seuraavista virka- tai työsuhteista lasketaan vapaakirjat erikseen. Yhteensovituksessa käytettävä VEL-eläkepalkka on korkein sen vapaakirjan perusteena oleva palkka, jossa on eläkeaikaa vähintään yksi vuosi. Jos tällaista vapaakirjaa ei ole, VEL-eläkepalkka on korkein vapaakirjan perusteena oleva palkka.

Rinnakkainen työskentely ja 10/6-sääntö/VEL

VEL-peruseläkkeen yhteensovitus säännöksissä viitataan suoraan TEL:n 8 §:ään. Näin ollen VEL-eläkkeen yhteensovituksessa sovelletaan TEL:n säännöksiä sekä rinnakkaisten ansiotoimintojen että 10/6-säännön perusteella yhteensovitusperustetta laskettaessa.

Koska VEL-vapaakirjojen eläkepalkat eivät käy ilmi työsuhderekisteristä, on rinnakkaisten työsuhteiden eläkepalkat ja työsuhteiden kesto tarkistettava Valtiokonttorista.

Lakiosasto

2.11.1998

3.10

KiEL-yhteensovitusperuste

Eläkepalkan laskemissäännökset noudattavat VEL:a. 1.1.1987 alkaen voimassa olleet muutokset koskevat myös KiEL:ä.

3.11

Kansaneläkelaitoksen, Suomen Pankin ja ortodoksisen kirkkokunnan palvelussuhteen yhteensovitusperuste

Kansaneläkelaitoksen henkilökunnan eläketurva määräytyy joko vuodelta 1938 peräisin olevan eläkeohjesäännön tai myöhemmin vahvistettujen eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukaan. Vuoden 1938 eläkeohjesäännön mukainen eläke on ensisijainen eläke, eikä sen perusteena olevaa palkkaa voida valita yhteensovitusperusteeksi.

Myöhemmin vahvistetun eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukainen eläkepalkka voi kuitenkin olla yhteensovitusperuste. Kansaneläkelaitoksen palvelussuhteista ei tule työsuhderekisteriin eläkkeen perusteena olevaa palkkaa. Se kysytään tarvittaessa Kansaneläkelaitokselta.

Kansaneläkelaitoksen hallituksen jäsenille eläkkeen myöntää sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö soveltuvien osin VEL:n mukaan. Kansaneläkelaitoksen hallituksen jäsenelle myönnettävä eläke on rinnastettu peruseläkkeeseen 1.7.1993 alkaen. Tällaisen eläkkeen perusteena oleva palkka voidaan valita yhteensovitusperusteeksi.

Myöskään Suomen Pankin ja ortodoksisen kirkkokunnan palvelussuhteista ei työsuhderekisteriin tule eläkkeen perusteena olevaa palkkaa, vaan se kysytään tarvittaessa eläkkeen myöntäneeltä laitokselta. Ortodoksisen kirkkokunnan arkkipiispan, piispan, lainoppineen asessorin ja kirkollishallituksen muiden virkamiesten eläkkeistä saa tietoja Valtiokonttorista. Kirkkokunnan papiston eläketurvasta saa tarkempia tietoja Suomen Ortodoksiselta Kirkollishallitukselta, jonka osoite on Karjalankatu 1, 70300 Kuopio ja puhelin 017-2872200. Työsuhteessa olevien eläke määräytyy ja samoin yhteensovitusperuste määrätään TEL:n tai LEL:n mukaan (kohta 2.1.5)

Lakiosasto

2.11.1998

3.12

Erikoistapauksia

Toimintaan sovellettava eläkelaki vaihtuu

Jos yhdenjaksoisena jatkuneeseen toimintaan sovellettava eläkelaki vaihtuu, toimintaa pidetään yhdenjaksoisena rinnakkaisuussääntöä sovellettaessa.

Esimerkkinä on 1.1.1993 voimaantullut traktoriyrittäjien siirtyminen LEL:sta YEL:iin. Jos esimerkiksi TEL-työsuhde on ollut rinnakkain sekä LEL- että YEL-toiminnan kanssa, TEL-palkka lasketaan yhteen joko LEL- tai YEL-työtulon kanssa riippuen siitä, kumpi niistä on korkeampi. Vuoden rinnakkaisuuden kestoja laskettaessa LEL- ja YEL-yrittäjätointa pidetään yhdenjaksoisena.

Toinen esimerkki on tuomiokapitulien henkilöstön ja kuurojenpappien siirtyminen VEL:stä KiEL:iin 1.1.1997 alkaen (L 935/29.11.1996). Rinnakkaisuutta laskettaessa VEL:ä ja KiEL:ä pidetään yhdenjaksoisena.

Eläkelaki vaihtuu keskellä kalenterivuotta

LEL-rinnakkaisuussääntöä sovellettaessa muun kuin LEL-työskentelyn katsotaan jatkuneen koko kalenterivuoden yhdenjaksoisena, vaikka toimintaan sovellettava laki muuttuu lainsäädännön, tulkinnan tai olosuhteiden muutoksen vuoksi keskellä kalenterivuotta.

Esimerkkinä on lainmuutos 1.7.1981, jolla avoimen yhtiön yhtiömiesten TEL-työskentely vaihtui kalenterivuoden aikana YEL-toiminnaksi. Tällöin rinnakkaiset ansiot lasketaan yhteen joko TEL-palkan tai YEL-eläketyötulon kanssa riippuen siitä, kumpi näistä on korkeampi.

Jos 1.1.1998 tulleen lainmuutoksen vuoksi TEL-työsuhde muuttuu TaEL-työsuhteeksi tai päinvastoin, työsuhdetta pidetään yhdenjaksoisena vuoden rinnakkaisuusaikaa laskettaessa. Rinnakkaisen työsuhteen eläkepalkka tai työtulo lasketaan yhteen sen lain mukaisen eläkepalkan tai keskipalkan kanssa, joka on suurempi.

Samoin menetellään kun VEL-työsuhde muuttuu KVTEL-työsuhteeksi. Rinnakkaisen TEL-työsuhteen eläkepalkka lasketaan yhteen suuremman eläkepalkan kanssa.

23-vuoden tapaukset

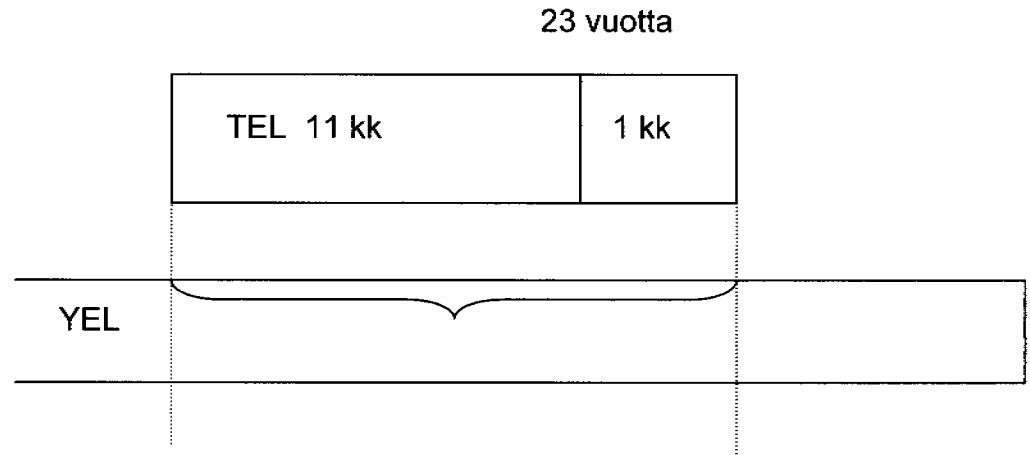
Rinnakkaisuudelta vaadittavaa vuoden aikaa laskettaessa otetaan huomioon myös aika ennen 23 vuoden iän täyttämistä, jos tällaisen

Lakiosasto

2.11.1998

työsuhteen perusteella on oikeus eläkkeeseen 23 iän täyttämisen jälkeiseltä ajalta.

Esimerkki

TEL-työsuhde on jatkunut 11 kuukautta työntekijän ollessa alle 23-vuotias ja yhden kuukauden 23 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Yrittäjätoiminta on jatkunut työsuhteen kanssa rinnakkain.

Vuoden rinnakkaisuusedellytys täyttyy, koska 23 vuoden iän täyttämisen jälkeinen työsuhdeaika on ollut vähintään kuukauden ja koko työsuhde yhteensä vähintään vuoden pituinen.

Eläke entisin perustein

Ensimmäisessä yhteensovituksessa valittua yhteensovitusperustetta käytetään uusissa yhteensovituksissa tarkistamalla se yhteensovitushetken tasoon. Palkka, johon eläkkeen taso on sidottu, määräytyy eläketapahtuman yhteydessä. Sen jälkeiset tapahtumat eivät siihen enää vaikuta.

Kun eläke myönnetään entisin perustein, uusi eläke myönnetään samojen perusteiden mukaan kuin aikaisempikin eläke. Näin ollen aikaisemman eläkkeen yhteensovitusperuste on myös uuden eläkkeen yhteensovitusperuste (TEL 6 c § 2 mom). Sen sijaan yhteensovitusraja lasketaan 1.1.1996 jälkeen voimassa olleiden säännösten perusteella, jolloin kansaneläkevähennystä ei tehdä, jos eläke myönnetään entisin perustein 1.1.1996 tai sen jälkeen.

YVE

Lepäävänä olleen YVEN yhteensovitusperustetta ei muuteta uusia yhteensovituksia tehtäessä.

Lakiosasto

2.11.1998

- MEL** Yhteensovitusperuste voi vaihtua myös uuden yhteensovituksen yhteydessä, kun henkilön kokonaiseläketurvaan sisältyy MEL-eläkettä, joka on alkanut ennen kuin MEL-eläke muuttui peruseläkkeeksi 1.4.1983. Tällöin eläkettä uudelleen yhteensovitettaessa vaihtoehtona on myös MEL-eläkkeen eläkepalkka.
- Muu peruseläke** Yhteensovitusperuste voi muuttua myös siitä syystä, että toinen eläkelaitos myöntää peruseläkkeen myöhemmin eri eläketapahtuman johdosta. Jos tämän uuden peruseläkkeen yhteensovitusperuste on suurempi kuin aikaisemmin myönnetyn TEL-eläkkeen yhteensovitusperuste, uudessa yhteensovituksessa käytetään tätä suurempaa yhteensovitusperustetta.
- Kertasuoritus** Vanhuuseläkkeen yhteensovitusperusteeksi voidaan valita myös vanhan kertasuorituksena maksetun työkyvyttömyyseläkkeen eläkepalkka, koska kertasuorituksen perusteena ollut ansiotyö otetaan huomioon vanhuuseläkettä laskettaessa. Sen sijaan uuden työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovitusperusteena sitä ei voida käyttää, koska kertasuorituksen perusteena ollutta ansiotoimintaa ei oteta huomioon uutta työkyvyttömyyseläkettä laskettaessa.

3.13

Osatyökyvyttömyyseläkkeen yhteensovitusperuste

Osatyökyvyttömyyseläkettä yhteensovitettaessa yhteensovitusperuste valitaan samoin kuin täydessä työkyvyttömyyseläkkeessä.

3.14

Pro rata-eläke ja yhteensovitusperuste

Pro rata-eläkkeen perusteena oleva teoreettinen eläke lasketaan kansallista lainsäädäntöä soveltaen. Teoreettisen eläkkeen määrä ei saa ylittää **kansallisen eläkkeen yhteensovitusrajaa**. Näin ollen teoreettista eläkettä varten ei tarvita omaa, erityistä yhteensovitusperustetta.

3.15

Yhteensovitusperuste ennen 1.1.1994

Ennen 1.1.1994 TEL-yhteensovitusperusteena käytettiin TEL:n 8 §:n 3 momentissa säädetyin poikkeuksin korkeinta peruseläkkeen perusteena olevaa palkkaa. Uusien säännösten vaatimaa vuoden kestoa ei edellytetty.

Ennen 1.1.1994 vanhuuseläke laskettiin ottamalla myös huomioon aika 64 vuoden iän täyttämisen vuoden 1. päivästä eläkeikään, jos tule-

Lakiosasto

2.11.1998

van ajan edellytys täyttyi. Yhteensovitusperusteeksi voitiin valita myös sellaisen työsuhteen eläkepalkka, joka oli alkanut sen kalenterivuoden jälkeen, jona työntekijä oli täyttänyt 63 vuotta, vaikka tätä työsuhdetta ei otettu huomioon eläkettä määrättäessä.

Vanhoja säännöksiä sovelletaan eläkkeeseen, jossa eläketapahtuma on sattunut ennen 1.1.1994. Samaa yhteensovitusperustetta käytetään edelleen tehtäessä näihin eläkkeisiin uusia yhteensovituksia.

LEL:n yhteensovitusperusteet ennen 1.1.1994

LEL:n yhteensovitusperusteita koskevat säännökset muuttuivat 1.1.1994. Yhteensovitusperusteeksi tuli myös korkein vuosiansio. LEL-työnimikepalkkoja ei enää käytetä yhteensovitusperusteena. 1.1.1994 alkaen voimassa olleita säännöksiä sovelletaan, kun eläketapahtuma on sattunut 1.1.1994 tai sen jälkeen. Työnimikepalkkoja ei ole vahvistettu vuoden 1993 jälkeiselle ajalle.

Jos työnimikepalkkaa on käytetty eläkkeen yhteensovitusperusteena ennen 1.1.1994, sitä käytetään jatkuvasti tällaisen eläkkeen uusissa yhteensovituksissa korottamalla viimeksi käytettyä määrää TEL-indeksillä yhteensovitushetken tasoon.

SISÄLLYSLUETTELO

4 YHTEENSOVITUSRAJA	1
4.1 TEL:n 8 §:n 2 momentin mukainen yhteensovitusraja	1
Yhteensovitus 1.1.1996 alkaen	1
Uusi yhteensovitus 1.1.1996 jälkeen	1
Osaeläkkeenä myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovitusraja	2
Osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruisen yksilöllisen varhaiseläkkeen yhteensovitus	2
4.2 Osa-aikaeläkettä koskeva 75 prosentin enimmäismäärä	2
EU-eläkkeen yhteensovitusraja	3
Yhteensovitusraja ennen 1.1.1996	3
Yhteensovitusraja kun eläketapahtuma oli sattunut ennen 1.7.1975	3

Lakiosasto

2.11.1998

4 YHTEENSOVITUSRAJA

4.1 TEL:n 8 §:n 2 momentin mukainen yhteensovitusraja

Työeläke saa nousta yhdessä muiden eläkkeiden ja korvausten kanssa enintään yhteensovitusrajaan. Työeläkettä vähennetään tämän rajan ylimenevältä osalta.

Yhteensovitusraja on 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta eli yleensä korkeimmasta ainakin vuoden jatkuneen työsuhteen perusteena olevasta palkasta tai vähintään vuoden jatkuneen yrittäjätoiminnan työtulosta (kohta 3). Vuoden aikaa laskettaessa otetaan huomioon myös tuleva aika.

Yhteensovitus 1.1.1996 alkaen

Yhteensovitussäännökset ovat muuttuneet 1.1.1996 alkaen siten, että kansaneläkevähennystä ei enää oteta huomioon yhteensovitusrajaa laskettaessa.

Niiden eläkkeiden, joiden yhteensovitusajankohta on 31.12.1995 jälkeen ja jotka ovat alkaneet vuoden 1995 jälkeen, yhteensovitusraja lasketaan 1.1.1996 alkaen voimassa olleiden säännösten mukaan.

Jos eläketapahtuma on sattunut ennen 1.1.1996, mutta eläke alkaa 31.12.1995 jälkeen, sovelletaan yhteensovitusrajaa laskettaessa 1.1.1996 alkaen voimassa olleita säännöksiä.

Uusi yhteensovitus 1.1.1996 jälkeen

Jos eläkkeeseen tehdään TEL:n 8 a §:n mukainen uusi yhteensovitus eläkkeen alkaessa tai sen määrän muuttuessa 1.1.1996 tai sen jälkeen, yhteensovitusraja on 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta eikä kansaneläkevähennystä enää tehdä.

Sama koskee työeläkettä, jossa eläketapahtuma on sattunut ennen 1.7.1975 ja uusi yhteensovitus tehdään 1.1.1996 tai sen jälkeen. Näiden työeläkkeiden yhteensovitusraja määrätään 1.1.1996 alkaen voimassa olleiden säännösten mukaan.

Esimerkki

Yhteensovitusperuste on **10 000 mk**
Yhteensovitusraja on **60 % tästä eli 6 000 mk/kk**

Lakiosasto

2.11.1998

Osaeläkkeenä myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen yhteensovitusraja

Osaeläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke on yleensä puolet täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä. Näin ollen osatyökyvyttömyyseläkkeen yhteensovitusrajakin on puolet täyden eläkkeen prosenttirajasta eli 30 prosenttia korkeimmasta eläkkeen perusteena olevasta palkasta tai työtulosta.

Osatyökyvyttömyyseläkkeen yhteensovitusrajaa laskettaessa ei aikaisemminkaan ole tehty kansaneläkevähennystä.

Osatyökyvyttömyyseläkkeen suuruisen yksilöllisen varhaiseläkkeen yhteensovitus

Jos yksilöllinen varhaiseläke myönnetään osaeläkkeen suuruisena, se yhteensovitetaan kuten osatyökyvyttömyyseläke.

4.2

Osa-aikaeläkettä koskeva 75 prosentin enimmäismäärä

Osa-aikaeläkkeellä on enimmäismäärä, joka muistuttaa yhteensovitusrajaa. Osa-aikaeläke voi olla korkeintaan 75 prosenttia eläkkeelle siirtymiseen mennessä karttuneen ja yhteensovitetun eläkkeen määrästä (TEL 5 § 3 mom). Yhteensovituksessa otetaan huomioon myös LITA-korvaukset.

Enimmäismäärä lasketaan TEL:n 8 §:n 4 momentissa lueteltujen eläkelakien ja eläkesääntöjen perusteella osa-aikaeläkkeen eläketapahtumahetken mennessä ansaituista vapaakirjaeläkkeistä. Enimmäismäärään vaikuttavat näin ollen myös mm. VEL:n ja KVTEL:n mukaiset eläkkeet sekä ulkomailla vakuutetusta työskentelystä karttunut eläke. Enimmäismäärän laskemista varten on näissä tapauksissa hankittava julkisen sektorin eläkelaitokselta tieto mm. mahdollisesta eläkkeenhakijalle karttuneesta VEL- tai KVTEL--eläkkeestä.

Enimmäismäärä lasketaan karttuneiden eläkkeiden yhteensovitetusta määrästä.

Jos ansion alenemasta laskettu osa-aikaeläkkeen määrä on suurempi kuin eläkkeen enimmäismäärä, osa-aikaeläkkeenä myönnetään enimmäismäärä.

Lakiosasto

2.11.1998

EU-eläkkeen yhteensovitusraja

Pro rata-eläkkeen perusteena oleva teorettinen eläke lasketaan kansallisten eläkesääntöjen perusteella. Näitä säännöksiä on teorettisen eläkkeen yhteensovituksen osalta sovellettu siten, että teorettisen eläkkeen yhteensovitusrajana pidetään kansallisen eläkkeen yhteensovitusrajaa.

Pro rata-eläkkeelle ei lasketa yhteensovitusrajaa sillä pro rata-eläke lasketaan yhteensovitusrajaan rajoitetusta teorettisesta eläkkeestä.

Sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen eläkkeen yhteensovitusraja lasketaan kuten kansallisen eläkkeen yhteensovitusraja.

Yhteensovitusraja ennen 1.1.1996

Ennen 1.1.1996 yhteensovitusraja oli 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta, jos yhteensovitusperuste oli enintään 7 065,01 mk/kk (ind.1712). Jos yhteensovitusperuste ylitti 7 065,01 mk, mutta oli enintään 14 348,34 mk (ind.1712), vähennettiin 6 prosenttia ylitteestä. Jos yhteensovitusperuste ylitti 14 348,34 mk vähennettiin edellisen vuoden marraskuun tasaisen kansaneläkkeen pohjaosan määrä.

Kansaneläkevähennyksen tekemiseen ei vaikuttanut se, saiko henkilö kansaneläkettä vai ei.

Yhteensovitusraja kun eläketapahtuma oli sattunut ennen 1.7.1975

Jos eläketapahtuma oli sattunut ennen 1.7.1975, yhteensovituksessa sovellettiin vanhoja säännöksiä. Koska työeläke näissä tapauksissa oli kansaneläkettä määrättäessä kokonaan etuoikeutettua tuloa, kansaneläkettä vastaavana vähennyksenä otettiin huomioon laskennallinen määrä. Se oli yksinäisen, lapsettoman henkilön kansaneläkkeen perusosan ja täysimääräisen tukiosan yhteenlaskettu määrä kolmannessa kuntaryhmässä, enintään kuitenkin 30 prosenttia yhteensovitusperusteesta.

KEL:n muutosten vuoksi tämä kansaneläkevähennys saatiin myöhemmin siten, että KEL:n pohjaosaan lisättiin viimeksi eli 1.11.1982 toisessa kuntaryhmässä voimassa ollut tukiosa korotettuna vuosittain KEL-indeksillä kunkin vuoden marraskuun 1 päivän tasoon. Tätä markkamäärää sitten vuosittain tarkistettiin KEL-indeksillä.

SISÄLLYSLUETTELO

5 YHTEENSOVITUS	1
Yleistä	1
Lapsikorotus ja työeläkelisä	1
Varhennusvähennys ja lykkäyskorotus	1
5.1 Ylite	1
5.2 Suora vähennys	1
5.3 Suhteellinen vähennys	2
5.4 Alennettu eläkeikä ja yhteensovitus	4
Vähimmäiseläke ja normeerauskorotus	4
Normeerauskorotuksen yhteensovitus	5
Yleiskirjeet A 41/95 ja A 23/96	6
5.5 EU-eläkkeen yhteensovitus	6
Puhtaan kansallisen eläkkeen yhteensovitus	6
Asetuksen mukaisen kansallisen eläkkeen yhteensovitus	6
Toisen EU-maan LITA-korvaus (eri lajin etuus)	7
Sekä tulevan ajan että LITA-korvauksen yhteensovitus	8
Sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen eläkkeen yhteensovitus	9
Teoreettisen eläkkeen yhteensovitus pro rata-eläkettä laskettaessa	10
Seurannaislaitoksen vapaakirjan yhteensovittaminen	11

Lakiosasto

2.11.1998

5
YHTEENSOVITUS

Yleistä

Lakisääteinen työeläke (peruseläke) yhdessä samanaikaisten tapaturmavakuutuslakien mukaisten päivärahojen, eläkkeiden ja elinkorkojen sekä liikennevakuutuslain mukaisten jatkuvien korvausten kanssa saa olla enintään 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta.

Osaeläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke saa olla tapaturmalakien ja liikennevakuutuslain mukaisten korvausten kanssa enintään 30 prosenttia yhteensovitusperusteesta.

Jos työeläke ylittää yhteensovitusrajan, työeläkettä vähennetään yhteensovitusrajan ylimenevältä osalta.

Lapsikorotus ja työeläkelisä

Yhteensovituksessa huomioon otettava peruseläke sisältää myös lapsikorotuksen ja työeläkelisän.

Varhennusvähennys ja lykkäyskorotus

Varhennusvähennys lasketaan yhteensovitetusta peruseläkkeestä.

Lykkäyskorotus lasketaan samoin yhteensovitetuun peruseläkkeeseen. Ennen 1.1.1980 voimaan tullutta lainmuutosta lykkäyskorotus lisättiin peruseläkkeeseen ennen yhteensovitusta.

5.1
Ylite

Jos yhteensovituksessa huomioon otettavat eläkkeet ja ensisijaiset korvaukset ylittävät yhteensovitusrajan, ylittävä osa vähennetään peruseläkkeestä. Tätä yhteensovitusrajan ylittävää osaa nimitetään ylitteeksi.

5.2
Suora vähennys

Jos eläkkeensaaja saa vain yhtä peruseläkettä, ylite vähennetään tästä eläkkeestä.

Esimerkki

Myönnettävä TEL-eläke on yhteensovittamattomana 4 400 mk/kk 1.2.1998 alkaen. Korkein eläkkeen perusteen oleva palkka on 7 000 mk/kk.

Yhteensovitusraja:

60
---- x 7 000 = 4 200

100

(Esimerkki jatkuu seuraavalla sivulla)

Lakiosasto

2.11.1998

Yhteensovittamaton TEL-eläke	4 400,00
- yhteensovitusraja	<u>4 200,00</u>
Ylite	200,00

Ylite vähennetään TEL-eläkkeestä:

$$4\,400 - 200 = 4\,200 \text{ mk/kk}$$

Esimerkki

Yhteensovittamaton TEL-eläke on 1.2.1998 alkaen 3 000 mk/kk. Tapaturmaeläke on 3 500 mk/kk. Korkein eläkepalkka on 7 000 mk/kk.

60

$$\text{---} \times 7\,000 = 4\,200 = \text{yhteensovitusraja}$$

100

Eläkkeet ja korvaukset yhteensä:

TEL	3 000 mk/kk
TVL	<u>3 500 mk/kk</u>
	6 500 mk/kk

6 500 mk/kk

- 4 200 mk/kk

Ylite 2 300 mk/kk

Yhteensovitettu TEL-eläke:

TEL	3 000 mk/kk
Ylite	<u>- 2 300 mk/kk</u>
	700 mk/kk

TEL-eläkelaitos maksaa TEL-eläkettä 700 mk/kk.

5.3

Suhteellinen vähennys Jos eläkkeensaaja saa useampia peruseläkkeitä ja jos yhteensovitus vaikuttaa peruseläkkeen määrään, tehdään ns. suhteellinen vähennys. Kutakin peruseläkettä vähennetään sillä suhteellisella osalla ylitteestä, mitä kukin peruseläke on yhteensovittamattomien eläkkeiden kokonaisuudesta.

Lakiosasto

2.11.1998

Esimerkki

Yhteensovittamaton TEL-peruseläke on 1.1.1998 alkaen 3 000 mk/kk ja VEL-peruseläke 2 000 mk/kk. Korkein eläkepalkka on 7 000 mk/kk.

60

$$\text{---} \times 7\,000 = 4\,200 = \text{yhteensovitusraja}$$

100

Yhteensovittamaton
työeläke

5000 mk

VEL 2000 mk	Ylite 800 mk	VEL:n ylite 320 mk
	yht.sov.raja	VEL-eläke 1680 mk
TEL 3000 mk	Yhteen- sovitettu työeläke 4200 mk	TEL:n ylite 480 mk
		TEL-eläke 2520 mk

Eläkkeet yhteensä:

TEL 3 000 mk/kk

VEL 2 000 mk/kk

5 000 mk/kk

5 000 mk/kk

-4 200 mk/kk

Ylite 800 mk/kk

Esimerkki jatkuu seuraavalla sivulla)

Lakiosasto

2.11.1998

TEL-eläkkeestä vähennettävä ylite:

$$\begin{array}{r} 3\ 000 \\ \hline 3\ 000 + 2\ 000 \end{array} \times 800 = 480 \text{ mk/kk}$$

Yhteensovitettu TEL-eläke:

3 000,00 - 480 = 2 520 mk/kk, jonka suuruisen eläkkeen eläkelaitos maksaa.

Valtiokonttori tekee yhteensovituksen vastaavasti. VEL-eläkkeenä maksetaan 1 680 mk/kk. Lisäturvan mukainen VEL-eläke yhteensovitetaan erikseen. Tästä yhteensovituksesta kerrotaan lisäeläketurvaa käsittelevässä osiossa.

Yhteensovitus vaikuttaa myös työeläkejärjestelmän sisällä eri eläkelakien mukaisiin eläkkeisiin (esim. TEL-LEL-osat).

5.4

Alennettu eläkeikä ja yhteensovitus

TEL:n mukaisen vanhuuseläkkeen yhteensovittamissäännökset ovat muuttuneet 1.1.1996 alkaen. Näitä säännöksiä sovelletaan vanhuuseläkkeisiin ja varhennettuihin vanhuuseläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on sattunut 1.1.1996 tai sen jälkeen. (Yleiskirje A 41/95 ja A 23/96)

Jos vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke myönnetään vapaakirjan ehtojen tai työsuhteen ehtojen perusteella ja työsuhteessa tai vapaakirjan perusteena olevassa työsuhteessa on alennettu eläkeikä tai eläkeikä on noussut työsuhteen aikana, vapaakirjaan perustuva vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke yhteensovitetaan TEL:n 8 §:n mukaisesti vähimmäisturvan mukaisesti lasketun eläkkeen (vähimmäiseläkkeen) osalta.

Eläkkeen lykkäytymisestä johtuvaa vapaakirjan korotusta (normeerauskorotusta) sen sijaan vähennetään vain samassa suhteessa kuin yhteensovitus on vähentänyt vähimmäiseläkkeenä laskettua vanhuuseläkkeen määrää.

Vähimmäiseläke ja normeerauskorotus

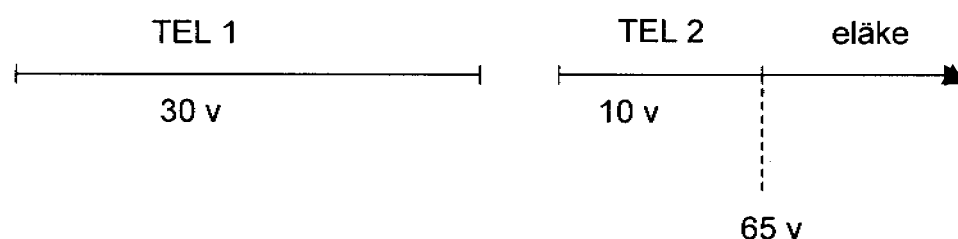
Vähimmäiseläkkeellä tarkoitetaan sitä eläkettä, joka on laskettu vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 4 §:n 1 momentin mukaisesti työsuhteen keston ja palkan perusteella.

Lakiosasto

2.11.1998

Normeerauskorotus saadaan vähentämällä 65 vuoden ikään muunnettujen ansaittujen eläkkeiden summasta samalta ajalta karttuneet vähimmäiseläkkeet. Silloin kun eläke lasketaan sellaisen työsuhteen ehtojen mukaan, jossa on alennettu eläkeikä, normeerauskorotus saadaan vähentämällä alennettuun eläkeikään muunnettujen ansaittujen eläkkeiden summasta samalta ajalta karttuneet vähimmäiseläkkeet. Jos erotus on negatiivinen, normeerauskorotus on 0 markkaa.

Esimerkki

Vapaakirjan eläkeikä on ollut 60 vuotta (kerroin 1.43)
 Eläkekuukaudet 1.1.1965 - 31.12.1994 360.
 Eläkepalkka 10 000 mk.

Vähimmäisturvan mukainen eläke: $360 \times 10\,000 / 800 = 4\,500$ mk

Ansaittu eläke lasketaan vapaakirja ehtojen ja perusteiden 4 §:n 2 momentin mukaisesti kertomalla tämä vähimmäiseläke 60 vuoden ikää vastaavalla kertoimella 1.43.

$1.43 \times 4\,500 = 6\,435$ mk

Normeerauskorotus saadaan vähentämällä ansaitusta eläkkeestä vähimmäisturvan mukainen eläke (vähimmäiseläke).

$6\,435 - 4\,500 = 1\,935$ mk

Eläketurvakeskuksen työsuhderekisteristä käy ilmi, mikä on normeerauskorotuksen yhteensovituksessa käytettävä vähimmäiseläke.

Normeerauskorotuksen yhteensovitus

Vanhuuseläke yhteensovitetaan kahdessa vaiheessa. Vähimmäiseläke yhteensovitetaan TEL:n 8 §:n mukaan.

Lakiosasto

2.11.1998

Normeerauskorotus yhteensovitetään kertomalla normeerauskorotus yhteensovitetun ja yhteensovittamattoman vähimmäiseläkkeen suhteella.

Myönnettävä eläke on yhteensovitetun vähimmäiseläkkeen ja yhteensovitetun normeerauskorotuksen summa.

Esimerkki

Työsuhtediedot

	TEL 1	TEL 2
Vanhuuseläkeikä:	60	65
Eläkekuukaudet:	360	120
Eläkepalkka	10 000	10 000
Ansaittu eläke (W65)	6 435	2 000
Vähimmäiseläke	4 500	

Yhteensovittamaton vähimmäiseläke $4\,500 + 2\,000 = 6\,500$ mk

Yhteensovitettu vähimmäiseläke 6 000 mk

Normeerauskorotus $6\,435 - 4\,500 = 1\,935$ mk

Normeerauskorotuksen yhteensovitettu osuus:

$6\,000/6\,500 \times 1\,935 = 1\,786,15$ mk

Maksettava eläke $6\,000 + 1\,786,15 = 7\,786,15$ mk/kk

Yleiskirjeet A 41/95 ja A 23/96

Näissä yleiskirjeissä on tarkemmin selostettu normeerauskorotuksen laskemista esimerkein.

5.5

EU-eläkkeen yhteensovitus

Eläkkeenhakijan työhistoriasta ja työskentelymaista riippuen teoreettinen eläkelaitos laskee EU-eläkkeen joko **puhtaan** kansallisena eli soveltaen yksinomaan Suomen työeläkelainsäädäntöä tai **asetuksen** mukaisena kansallisena eli laskemalla eläkkeen Suomen työeläkelainsäädännön mukaisena, mutta ottaen huomioon asetuksen yhteensovittamista koskevat säännökset ja **sosiaaliturvasopimukset** (sosiaaliturvasopimuksen mukainen kansallinen) tai **pro rata-eläkkeenä**.

Puhtaan kansallisen eläkkeen yhteensovitus

Kun eläke lasketaan puhtaan kansallisena, sovelletaan yksinomaan kansallisia yhteensovittussäännöksiä (TEL 8 §)

Asetuksen mukaisen kansallisen eläkkeen yhteensovitus

Asetuksen mukaista eläkettä yhteensovittaessa sovelletaan Suomen kansallisen lainsäädännön lisäksi myös asetusta, joka rajoittaa kansalli-

Lakiosasto

2.11.1998

sen eläkkeen yhteensovittamista. Asetus sallii eri lajisten etuuksien yhteensovituksen, mutta estää eri maista ansaittujen eläkkeiden yhteensovituksen keskenään. Asetuksen mukaan kansallisessa eläkkeessä saa yhteensovittaa muun EU-maan työeläkkeestä vain tulevalta ajalta lasketun eläkkeen osan. Sen sijaan Suomen työeläke voidaan yhteensovittaa toisesta EU-maasta maksettavan eri lajin etuuden kanssa (LITA-korvaus).

Maat, joissa tuleva aika otetaan kokonaan tai osittain huomioon:

- Islanti
- Italia
- Itävalta
- Luxemburg
- Norja
- Ruotsi
- Saksa
- Suomi

Tulevan ajan päällekkäisyys voidaan asetuksen mukaan estää myös sosiaaliturvasopimuksella. Suomi on ilmoittanut asetuksen liitteessä V pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen estävän päällekkäisen tulevan ajan (katso sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen eläkkeen yhteensovitus). Uusittu Saksan sopimus on ilmoitettu lisättäväksi tähän liitteeseen. Jos tulevan ajan päällekkäisyys estetään osittamalla, tulevan ajan etuutta ei enää muulla tavoin yhteensoviteta toisen maan tulevan ajan eläkkeen kanssa kansallisessa eläkkeessä.

Toisen EU-maan LITA-korvaus (eri lajin etuus)

Yhteensovituksessa otetaan huomioon toisesta EU-maasta maksettava **eri lajin etuus (LITA-korvaus), jos se on ensisijainen** sen maan työeläkkeeseen nähden. Liikennevakuutus-, tapaturma- tai sotilastapaturmakorvausta ei yhteensoviteta aina täysimääräisenä. Jos toinen EU-maa ei ota LITA-korvausta yhteensovituksessa huomioon, Suomen eläkelaitos ottaa sen huomioon täysimääräisenä (sekä Suomesta että muista maista myönnetyt LITA-korvaukset).

Jos sama LITA-korvaus yhteensovitetaan työeläkkeen kanssa kahdessa tai useammassa EU-maassa, LITA-korvauksesta johtuva yllite jaetaan ennen työeläkkeeseen tehtävää vähennystä näiden EU-maiden lukumäärällä. Myös Suomen LITA-korvaus jaetaan EU-maiden kesken, jos toinen EU-maa yhteensovittaa sen oman työeläkkeensä kanssa. Sen sijaan jos sama korvaus otetaan huomioon myös Suomen **kansaneläkettä** laskettaessa ja myös toinen EU-maa ottaa yhteensovituksessa saman korvauksen huomioon, työeläkelaitos vähentää työeläkettä vain 1/3 yllitteen määrästä.

Lakiosasto

2.11.1998

Esimerkki

Suomen LITA-korvaus otetaan huomioon sekä Saksan että Suomen työeläkkeen yhteensovituksessa ja myös Suomen kansaneläkettä laskettaessa. Suomen työeläkelaitos vähentää työeläkkeestä 1/3 ylitteen määrästä. Suomen työeläke on 3 000 mk. Suomen tapaturmayhtiö maksaa eläkkeenhakijalle TVL:n mukaista tapaturmaeläkettä, minkä vuoksi yhteensovituksen ylitteeksi tulee 600 mk. Koska ylite jaetaan Saksan ja Suomen työeläkkeen ja Suomen kansaneläkkeen kesken, työeläkelaitos vähentää työeläkettä 200 mk. Työeläkettä jää maksettavaksi 2 800 mk/kk.

Sekä tulevan ajan että LITA-korvauksen yhteensovitus

Kahden tai useamman EU-maan tulevan ajan päällekkäisyys estetään ottamalla tulevat ajat huomioon yhteensovituksessa samalla tavalla kuin LITA-korvaukset, jos sosiaaliturvasopimusta tulevan ajan osittamisesta ei ole. Nämä maat ovat Italia, Itävalta ja Luxemburg. Eläkkeensaajalle näistä EU-maista myönnettyjen eläkkeiden tulevan ajan **osuudet** lasketaan yhteen Suomen työeläkkeen kanssa. Jos näin lasketun työeläkkeen yhteissumma ylittää yhteensovitusrajan, tämä saatu ylite jaetaan näiden EU-maiden lukumäärällä. Suomen työeläkettä vähennetään Suomen osalle tulleen ylitteen määrällä.

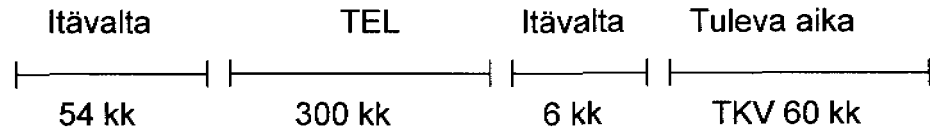
Suomen työeläkettä ei kuitenkaan saa muiden EU-maiden tulevan ajan johdosta vähentää enempää kuin Suomen tulevan ajan osuuden verran. Tästä syystä yhteensovitettaessa ensin lasketaan Suomen työeläkkeiden yhteensovittamaton yhteismäärä ja tähän lisätään toisten EU-maiden yhteensovittavat työeläkkeiden tulevan ajan osuudet. Tässä vaiheessa, ennen mahdollisen LITA-korvauksen lisäämistä, lasketaan, minkä verran päällekkäiset tulevan ajan eläkkeet aiheuttavat yhteensovitusrajan ylitystä. Tämän "ennakkoylitteen" perusteella lasketaan se määrä, jolla Suomen tulevan ajan eläkettä vähennetään, enintään siis tulevan ajan osuuden verran.

Tämän jälkeen lasketaan varsinainen yhteensovituksen ylite, jonka laskemisessa myös LITA-korvaukset on otettu huomioon. LITA-korvauksesta johtuva ylite voi vähentää myös ansaittua eläkkeen osaa.

Lakiosasto

2.11.1998

Esimerkki

Työntekijä on työskennellyt Suomessa ja Itävallassa. Hän saa tapaturmaeläkettä. Tuleva aika liittyy sekä Suomen että Itävallan työsuhteeseen.

TEL-palkka	10 000 mk/kk
Ansaattu eläke	3 750 mk/kk
Tulevan ajan eläke	400 mk/kk

Yhteensovitusraja 6 000 mk/kk
 Itävallan tulevaa aikaa vastaava osa eläkkeestä on 2 800 mk/kk
 Tapaturmaeläke 500 mk/kk

Yhteensovittamaton kansallinen eläke 4 150 mk/kk
 Yhteensovituksessa otetaan huomioon tapaturmaeläke ja Itävallan työeläkkeen tulevan ajan osuus.

Työeläkkeestä (päällekkäisestä tulevasta ajan eläkkeestä) johtuvaa ylitettä on 950 mk/kk ja tapaturmaeläkkeestä johtuvaa ylitettä 500 mk/kk.

Ylite jaettuna EU-maiden lukumäärällä:

500 : 2 = 250 mk/kk

950 : 2 = 475 mk/kk

Yht. 725 mk/kk

Työeläkeylite on rajattava tulevan ajan osalta Suomen tulevan ajan eläkkeen määrään: 400 mk/kk.

Yhteensovitettu asetuksen mukainen kansallinen:

4 150 - 400 = 3 750 mk/kk

3 750 - 250 = 3 500 mk/kk

(jatkuu teoreettisen eläkkeen yhteensovitusmerkkinä sivulla 10)

Sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen eläkkeen yhteensovitus

Eläkelaitos ei ota toisen EU-maan työeläkkeen tulevan ajan osuuttaan huomioon yhteensovituksessa, jos Suomen ja tämän EU-maan välillä on tehty sosiaaliturvasopimus, jonka tarkoituksena on estää tulevan ajan päällekkäisyys. Suomella on tällainen sopimus mm. Pohjoismaiden ja Saksan kanssa.

Lakiosasto

2.11.1998

Sen sijaan jos henkilö saa toisesta EU-maasta eri lajin etuutta (LITA-korvausta) ja se on ensisijainen tämän maan työeläkkeeseen nähden tai jos etuutta ja työeläkettä maksetaan rinnakkain, eläkelaitos ottaa LITA-korvauksen huomioon Suomen työeläkettä yhtensovittaessaan.

Jos sama LITA-korvaus otetaan huomioon työeläkettä yhtensovitettaessa kahdessa tai useammassa EU-maassa, siitä johtuva vähennys, ylite jaetaan EU-maiden lukumäärällä (katso edellinen esimerkki). Jos myös KELA ottaa eläkettä laskiessaan LITA-korvauksen huomioon, ylite jaetaan kolmeen osaan.

Teoreettisen eläkkeen yhtensovitus pro rata-eläkettä laskettaessa

Pro rata-eläke lasketaan teoreettisen eläkkeen perusteella. Teoreettinen eläke lasketaan Suomen työeläkelakien mukaan siten, että henkilön koko EU-alueella tapahtunut ansiotoiminta (vakuutuskaudet) otetaan huomioon ikään kuin koko työskentely olisi tapahtunut Suomessa. Teoreettinen eläke ei kuitenkaan voi ylittää kansallisen eläkkeen mukaista yhtensovitusrajaa. Näin ollen teoreettisen eläkkeen yhtensovitusraja on kansallisen eläkkeen yhtensovitusraja.

Pro rata-eläke on niin suuri osuus teoreettisesta eläkkeestä kuin henkilön Suomen vakuutuskaudet ovat hänen kaikkien EU-maiden vakuutuskausistaan.

Teoreettista eläkettä ei yhtensoviteta toisen EU-maan työeläkkeen kanssa. Sen sijaan teoreettista eläkettä rajoitetaan niin, että se yhdessä LITA-korvausten kanssa ei ylitä Suomen lakien mukaista yhtensovitusrajaa. Yhtensovituksessa otetaan näin ollen huomioon toisesta EU-maasta maksettava eri lajin etuus eli LITA-korvaus, jos se on ensisijainen tämän maan työeläkkeeseen nähden.

Jos henkilö saa Suomesta tai muusta EU-maasta LITA-korvausta, teoreettista eläkettä vähennetään määrällä, jolla teoreettisen eläkkeen ja LITA-korvauksen yhteismäärä ylittää yhtensovitusrajan.

Teoreettisen eläkkeen yhtensovituksessa LITA-korvaukset otetaan huomioon täysimääräisinä, vaikka sama LITA-korvaus yhtensovitettaisiin toisessakin EU-maassa.

Vaikka LITA-korvaukset otetaan huomioon täysimääräisinä, se ei aiheuta kaksinkertaista vähennystä EU-maiden yhtenlaskettuihin eläkkeisiin, koska LITA-korvausten aiheuttama vähennys vaikuttaa ainoastaan siinä suhteessa, minkä Suomen vakuutuskaudet ovat kaikkien EU-maiden vakuutuskausista. Näin ollen teoreettisen eläkkeen muuttamista pro rata-eläkkeeksi voidaan verrata yhtensovitukseen.

Lakiosasto

2.11.1998

Esimerkki (jatkoa sivulta 9)

Teoreettinen eläke:

Itävallan vakuutuskaudet 60 kk
Suomen vakuutuskaudet 300 kk

$$360/300 \times 3\,750 + 400 = 4\,900 \text{ mk/kk}$$

Teoreettisen eläkkeen yhteensovitusraja on 6 000 mk/kk (kansallisen eläkkeen yhteensovitusraja). Tapaturmaeläke 500 mk/kk ja teoreettinen eläke 4 900 mk/kk yhteensä ovat alle yhteensovitusrajan, joten yhteensovitus ei vaikuta.

Pro rata-eläke:

$$300/360 \times 4\,900 = 4\,083,33 \text{ mk/kk}$$

Myönnettävä eläke on 4 083,33 mk/kk.

Seurannaislaitoksen vapaakirjan yhteensovittaminen

Seurannaislaitos voi myöntää vapaakirjaeläkkeensä lopullisella päätöksellä ennen teoreettisen eläkkeen lopullista päätöstä. Seurannaislaitoksen vapaakirja lasketaan kansallisena eläkkeenä ja siihen tehdään normaali kansallinen yhteensovitus. Seurannaislaitos ottaa yhteensovituksessa teoreettisen laitoksen eläkkeenä huomioon joko puhtaan kansallisen tai sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen eläkkeen riippuen siitä, minkä eläkkeen teoreettinen laitos ilmoittaa myöntäneensä väliaikaisella päätöksellä tai minkä se aikoo myöntää.

Seurannaislaitos antaa päätöksensä vasta sen jälkeen kun teoreettinen laitos on yhteensovittanut oman eläkkeensä, jos LITA-eläke tai toisen EU-maan työeläkkeen tulevan ajan osuus tulee otettavaksi huomioon yhteensovituksessa.

Teoreettisen laitoksen osuus pro rata-eläkkeestä saadaan siten, että pro rata-eläkkeestä (eri eläkejärjestelmien kokonaispro rata-eläkkeestä) vähennetään seurannaislaitoksen myöntämän vapaakirjan määrä.

SISÄLLYSLUETTELO

6 ENSIMMÄINEN YHTEENSOVITUS	1
6.1 Työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen yhteensovituksen ajankohta	1
Eläke entisin perustein	2
6.2 Vanhuuseläkkeen yhteensovituksen ajankohta	2
Vanhuuseläkeiässä	2
Lapsikorotus ja työeläkelisä	3
Varhennettu vanhuuseläke	3
Lykätty vanhuuseläke	3
6.3 Yhteensovitukset ensimmäistä päätöstä annettaessa	4
6.4 Regressi	5
Regressimenettely	5
Päätökset hakijalle	6
6.5 Ennakkokorvauksen yhteensovittaminen.....	7

Lakiosasto

2.11.1998

6

ENSIMMÄINEN YHTEENSOVITUS

Yhteensovitus tehdään aina, kun eläke myönnetään ensimmäisen kerran. Yhteensovituksessa karttunut eläke rajataan siten, että se on enintään 60 prosenttia työuran korkeimmista ansioista.

Eläkelaitos ottaa yhteensovituksessa huomioon eläkkeenhakijan saamat ensisijaiset etuudet ja peruseläkkeet ja myöntää työeläkkeenä yhteensovituksen jälkeen jäävän määrän.

Kun eläke yhteensovitetaan eläkkeen alkaessa, puhutaan ensimmäisestä yhteensovituksesta. Jos eläkkeensaajan LITA-korvauksen määrä on eläkeoikeuden alkamisen ja myöntämisen välisenä aikana vaihdellut tai jos peruseläkkeitä on myönnetty eri ajankohdista tai niiden määrä on muuttunut, eläkkeen alkaessa ensimmäistä päätöstä annettaessa tehdään useita yhteensovituksia sen mukaan miten etuudet ovat vaihdelleet.

Kun eläkettä ensimmäisen päätöksen jälkeen tarkistetaan joko uuden etuuden myöntämisen tai jo yhteensovitetun etuuden muuttumisen vuoksi, on kyse uudelleen yhteensovittamisesta.

6.1

Työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen yhteensovituksen ajankohta

Työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen yhteensovitus tehdään eläkkeen alkamishetken mukaisena ja alkamishetken tasossa. Yleensä työkyvyttömyyseläke alkaa vasta sairauspäivärahan ensisijaisuuskauden päätyttyä. Julkisen sektorin työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohta voi olla myös ensisijaisuusajan jälkeen, jos palkkaa on maksettu pidemmältä ajalta.

Jos julkisen sektorin työkyvyttömyyseläke myönnetään myöhemmästä ajankohdasta kuin yksityisen sektorin työeläke, yksityisen sektorin eläkelaitos ottaa yhteensovituksessa huomioon julkisen sektorin eläkkeen sen ajankohdan tasoisena, jona eläke alkaisi ellei sairasaajan palkkaa olisi maksettu. (Katso osio 7)

LITA-korvaukset ja muut eläkkeet otetaan huomioon sellaisina kuin ne ovat eläkkeen alkaessa eli sellaisina kuin ne ovat sen kalenterikuukauden 1. päivänä. Edellytyksenä kuitenkin on, että ilmoitetun suuruista korvausta maksetaan vähintään 30 päivältä. Jos korvausta maksetaan tai korvauksen määrän muutos on voimassa alle 30 päivää, sitä ei oteta huomioon.

Lakiosasto

2.11.1998

Määräaikaisen työkyvyttömyyseläkkeen jatkaminen sinänsä ei oikeuta uuteen yhteensovitukseen. Eläkkeen perusteita ei saa jatkopäätöksessä muuttaa. Jos kuitenkin muu uuteen yhteensovittamiseen oikeuttava syy on olemassa jatkopäätöksen antamisen yhteydessä, eläke yhteensovitetaan uudelleen.

Eläke entisin perustein

Jos eläke myönnetään TEL:n 6 c §:n 2 momentin mukaisesti entisin perustein, eläke yhteensovitetaan eläkkeen alkaessa. Eläkkeensaajan muiden korvausten ja eläkkeiden määrä selvitetään ja ne otetaan yhteensovituksessa huomioon sellaisenaan kuin ne ovat uuden myönnettävän eläkkeen alkamishetkellä. Yhteensovitusperustetta ei muuteta.

Jos entisin perustein myönnettävä eläke alkaa 1.1.1996 tai sen jälkeen, yhteensovitusraja määrätään 1.1.1996 alkaen voimassa olleiden säännösten perusteella. Kansaneläkevähennystä ei tehdä, vaikka se olisi otettu huomioon aikaisemman eläkkeen yhteensovituksessa.

Samoin menetellään, kun lepävänä olleen yksilöllisen varhaiseläkkeen maksaminen alkaa uudelleen.

6.2

Vanhuuseläkkeen yhteensovituksen ajankohta Vanhuuseläkeiässä

Vanhuuseläkkeen yhteensovitus poikkeaa muiden eläkkeiden yhteensovituksesta siinä, että se tehdään vanhuuseläkeiän täyttämispäivän tasoisena eikä eläkkeen alkamishetken tasossa niin kuin muissa eläkkeissä. Myös muut eläkkeet ja korvaukset otetaan huomioon vanhuuseläkeiän täyttämispäivän tasoisina.

Jos eläketapahtuma on sattunut joulukuussa, yhteensovitettu eläke korotetaan indeksillä eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

Jos vanhuuseläkeikä on alempi kuin 65 vuotta, menetellään samoin kuin edellä. Yhteensovitus tehdään sen päivän tasossa, jona työntekijä täyttää 65 vuotta alemman eläkeiän.

1.1.1996 voimaan tulleita yhteensovitussäännöksiä on sovellettu siten, että jos vanhuuseläkeiän täyttämishetki on ennen 1.1.1996, mutta vanhuuseläke alkaa vasta 1.1.1996 tai sen jälkeen,

Lakiosasto

2.11.1998

yhteensovitus tehdään eläketapahtumavuoden tasossa, mutta yhteensovitusraja määrätään 1.1.1996 voimassa olleiden säännösten perustella (kansaneläkevähennystä ei tehdä).

VEL:n mukaisen vanhuuseläkkeen yhteensovitus tehdään eläkkeen alkamishetken mukaisena ja alkamishetken tasossa.

Lapsikorotus ja työeläkelisä

Eläkkeeseen lisätään lapsikorotus ennen yhteensovitusta. Myös työeläkelisä liitetään peruseläkkeeseen ennen yhteensovitusta.

Varhennettu vanhuuseläke

Varhennettua vanhuuseläkettä laskettaessa yhteensovitus tehdään ennen varhennusvähennyksen tekemistä eläkkeen alkamishetken tasossa. Varhennusvähennys lasketaan vasta yhteensovitetusta eläkkeestä. (Rekisteröityjen lisätujen osalta katso kohta 14).

Jos varhennetulla vanhuuseläkkeellä olevalle henkilölle myönnetään uusi etuus (esimerkiksi tapaturmapäiväraha) tai etuuden määrä muuttuu ennen kuin henkilö täyttää vanhuuseläkeiän, eläke yhteensovitetaan uudelleen, kuten muissakin eläkelajeissa, uuden etuuden alkamis- tai muuttumishetken tasossa.

Lykätty vanhuuseläke

Lykättyä vanhuuseläkettä laskettaessa yhteensovitus tehdään ennen lykkäyskorotuksen laskemista vanhuuseläkkeen täyttämispäivän tasossa. Yhteensovitettuun eläkkeeseen lisätään lykkäyskorotus ja eläke muutetaan indeksillä vastaamaan alkamishetken tasoa.

Muut yhteensovituksessa huomioon otettavat eläkkeet ja korvaukset muutetaan indeksillä vanhuuseläkeiän täyttämishetken tasoon.

(Katso rekisteröityjen lisäeläkkeiden osalta kohta 14.)

Lykättyyn vanhuuseläkkeeseen sovelletaan 1.1.1996 voimaan tulleita yhteensovitussäännöksiä siten, että jos henkilö oli lykännyt eläkkeelle jäämistä niin, että eläke alkaa 1.1.1996 tai sen jälkeen, yhteensovitusraja määrätään 1.1.1996 alkaen voimassa olleiden yhteensovitussäännösten mukaan, vaikka eläketapahtuma on sattunut ennen 1.1.1996. KEL-vähennystä ei enää tehdä.

Lakiosasto

2.11.1998

6.3

Yhteensovitukset ensimmäistä päätöstä annettaessa

Kun eläkettä myönnetään takautuvasti, on usein jo tiedossa eläkkeensaajan TVL-, LVL-, tai sotilastapaturmakorvauksen muutoksia. Jos korvauksen määrä on vaihdellut eläkeoikeuden alkamispäivän ja myöntämisaikakohdan välisenä aikana, vaihtelut otetaan huomioon yhteensovituksessa. Kaikki korvaukset, myös myöhemmin eläkkeeseen tulevat muutokset, jotka ovat tiedossa eläkettä myönnettäessä, otetaan huomioon.

Ensimmäisen päätöksen yhteydessä tehdään näin ollen ikään kuin "uusien yhteensovituksien". Tällöin ei kuitenkaan sovelleta uuden yhteensovituksen edellytyksenä olevaa neljän kuukauden sääntöä, vaan lyhyemmänkin aikaa, kuitenkin vähintään 30 päivää, jatkunut korvauksen muutos oikeuttaa uuteen yhteensovitukseen.

Ensisijainen etuus ja peruseläke otetaan huomioon sellaisena kuin se on kalenterikuukauden 1. päivänä edellyttäen, että korvausta sen suuruusena maksetaan vähintään 30 päivältä. Jos korvausta maksetaan tai muutos on voimassa alle 30 päivää, sitä ei oteta huomioon. Tämä ohje on ollut voimassa 23.6.1993 alkaen.

Jos eläke myönnetään pidemmälle ajalle kuin mitä korvauksen jatkumisesta on tietoa, eläkettä maksetaan yhteensovitetun määrällisenä siihen saakka kunnes saadaan tieto korvauksen määrän muuttumisesta tai sen loppumisesta. (Katso uudelleen yhteensovittamisesta kohta 7.)

Esimerkki

Työkyvyttömyyseläke myönnetään lokakuussa 1996 alkavaksi 1.1.1996. Hakija saa tapaturmavakuutuslain mukaista korvausta, josta eläkettä myönnettäessä on tiedossa seuraavat määrät:

30 % päiväraha	30 000 mk/v	15.11.95-31.01.96
100 % "	100 000 mk/v	01.02.96-15.02.96
50 % "	50 000 mk/v	16.02.96-17.09.96
100 % tapat.eläke	85 000 mk/v	18.09.96-

Yhteensovitus tehdään eläkkeen alkaessa 1.1.1996. Sen jälkeen yhteensovitus tarkistetaan sen mukaan, mikä on tilanne kunkin kalenterikuukauden alussa, paitsi helmikuun alussa, koska 1.2.-15.2. muutos ei ole kestänyt 30 päivää. Ensimmäinen eläkepäätös sisältää siten yhteensovitukset seuraavina ajankohtina: 1.1.1996, 1.3.1996 ja 1.10.1996.

Lakiosasto

2.11.1998

Tämä "kuukauden ensimmäisen päivän sääntö" perustuu VakO:n päätökseen 8343/69/972 (ETK:n vanha arkisto 1090)

6.4

Regressi

Eläkehakemusasiakirjoista käy yleensä ilmi, saako eläkkeenhakija tai hakeeko hän korvausta myös työtapaturmasta, ammattitaudista, liikennevahingosta, sotilasvammasta tai sotilastapaturmasta, jolloin LITA-korvaus saattaa tulla yhteensovitettavaksi työeläkkeen kanssa.

Eläkelaitos saa myös Eläketurvakeskuksen vireilläolorekisteristä viitetiedon vähintään neljäksi kuukaudeksi myönnetystä LVL- ja TVL-korvauksesta.

LITA-asian käsittely ja korvausratkaisun tekeminen voi viivästyä työkyvyttömyyden tai korvattavuuskysymysten selvittelyn vuoksi. TEL:ssä on ollut 1.1.1993 alkaen regressisäännös, jonka mukaan työeläkelaitos voi periä suoraan LITA-laitokselta sen eläkkeenosan, jota ei olisi yhteensovituksen vuoksi tullut maksettavaksi, jos LITA-korvaus olisi ollut tiedossa jo eläkettä myönnettäessä.

Regressi ei koske peruseläkkeitä myöntävien eläkelaitosten välisiä suhteita.

Regressimenettely

Kun hakemusasiakirjoista käy ilmi, että eläkkeenhakija hakee LITA-korvausta, mutta korvausasiaa ei vielä ole ratkaistu, eläkelaitos ottaa yhteyttä LITA-laitokseen. Jos LITA-laitos tällöin ilmoittaa, että se ei ehdi antaa päätöstä ennen työeläkkeen myöntämistä, työeläkelaitos lähettää LITA-laitokselle **regressi-ilmoituksen** (liitteenä). Näin LITA-laitos osaa varautua siihen, että osa sen takautuvasti myöntämää korvausta voi tulla maksettavaksi työeläkelaitokselle eikä hakijalle. Työeläkelaitos myöntää työeläkkeen ottamatta yhteensovituksessa huomioon ensisijaista etuutta.

Työeläkepääätös voidaan jo tässä vaiheessa tehdä lopullisena.

LITA-laitoksen on saatava regressi-ilmoitus vähintään kaksi viikkoa ennen korvauksen maksupäivää, jotta se olisi velvollinen maksamaan takautuvan korvauksen työeläkelaitokselle. LITA-laitos voi ottaa huomioon myöhemminkin saapuneen regressi-ilmoituksen, jos LITA-eläkettä ei ole vielä maksettu.

Kun LITA-laitos antaa oman päätöksensä, se ilmoittaa eläkelaitokselle takautuvalle ajalle myönnetyn korvauksen määrän, samoin kuin ajan, johon korvaus kohdistuu. Samalla se pidättää takautuvan osan työeläkelaitosta varten.

Lakiosasto

2.11.1998

Kun eläkelaitos on saanut tiedon LITA-korvauksen myöntämisestä, se yhteensovittaa työeläkkeen uudelleen. **Tätä pidetään uutena yhteensovituksena.** Uusi yhteensovitus tehdään siitä ajankohdasta, josta LITA-korvaus on myönnetty tai korvauksen määrä on muuttunut silloin kun eläkelaitoksella on tiedossa, että korvausta on myönnetty tai määrää on muutettu vähintään neljän kuukauden ajaksi. Jos eläkelaitokselle tulee ilmoitus, että korvaus on myönnetty kolmen kuukauden ajaksi, eläkelaitos yhteensovittaa työeläkkeen LITA-korvauksen kanssa vasta sen jälkeen kun vahinkoyhtiö on ilmoittanut, että korvaus on myönnetty vähintään neljäksi kuukaudeksi (TEL 8 a § 4 mom). Uusi yhteensovitus tehdään siis takautuvasti. (Katso osio 7)

Tämä neljän kuukauden sääntö ei siis koske ensimmäistä yhteensovitusta.

Liikaa maksettu eläkkeenos peritään LITA-laitokselta siitä LITA-korvauksesta, jonka LITA-laitos on myöntänyt samalle ajalle takautuvasti. Tätä varten laitokselle lähetetään **perimisilmoitus** (liitteenä), jossa työeläkelaitoksen saatava on eritelty.

LITA-laitos voi maksaa oman takautuvan korvauksensa eläkkeensaajalle vasta, kun työeläkelaitoksen regressisaatava on selvitetty.

Jollei regressi-ilmoitus ole saapunut LITA-korvausta maksavaan yhtiöön vähintään kahta viikkoa ennen korvauksen maksamista, yhtiö voi maksaa LITA-korvauksen hakijalle. Näissä tapauksissa työeläkelaitos voi periä liikaa maksetun eläkkeen takaisin eläkkeestä kuittaamalla tai jos eläkettä ei jää maksettavaksi, viimekädessä hakemalla ulosottoa LITA-korvauksesta.

Päätökset hakijalle

Jos työeläkelaitos ei ota yhteensovituksessa huomioon ensisijaista etuutta, eläkkeenhakijalle ilmoitetaan ensimmäisessä eläkepäätöksessä, että työeläke maksetaan nyt mahdollisesti liian suurena. Samoin hänelle kerrotaan, että eläkkeen määrä tarkistetaan, kun tieto LITA-korvauksesta on saatu, ja että työeläkelaitoksen liikaa maksama eläke peritään suoraan LITA-laitokselta.

Kun eläkelaitos on saanut tiedon LITA-korvauksen myöntämisestä, se tekee työeläkkeeseen **uuden yhteensovituksen.** Uudesta päätöksestä käy ilmi yhteensovituksen vaikutus työeläkkeen määrään sekä se, että eläkelaitos perii liikaa maksamaansa eläkettä vastaavan summan suoraan LITA-laitokselta.

Lakiosasto

2.11.1998

6.5

Ennakkokorvauksen yhteensovittaminen

TVL- tai LVL-korvausta voidaan maksaa pitkäänkin ennakkona, jos korvauspäätöksestä on valitus vireillä tai vakuutusyhtiö odottaa esimerkiksi liikennevahingossa poliisitutkintapöytäkirjoja tai tuomioistuimen ratkaisua.

Työeläkelaitos voi yhteensovittaa ennakkokorvauksen työeläkkeen kanssa ja myöntää eläkkeen lopullisella päätöksellä. Samalla se lähettää regressi-ilmoituksen korvauksen myöntäneelle yhtiölle siltä varalta, että lopullinen korvaus on ennakkokorvausta suurempi.

Työeläke yhteensovitetaan uudelleen, jos lopullinen korvaus poikkeaa ennakkokorvauksesta. Jos uusi yhteensovitus pienentää työeläkettä, eläkelaitos perii liikaa maksamaansa eläkkeen osaa vastaavan korvauksen tapaturma- tai liikennevakuutusyhtiöltä.

7 UUSI YHTEENSOVITUS	1
7.1 Yhteensovitustilanteet	1
1.1.1996	2
1.1.1993	2
1.7.1975	2
Yhteensovitusperuste	3
7.1.1 Peruseläkkeen tarkistaminen	3
Täysi työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi	3
Muut muutokset	4
7.1.2 Myönnetään uusi peruseläke	4
Sukupolvenvaihdoseläke, luopumiskorvaus ja luopumistuki	5
Eläke entisiin perustein	5
Työttömyyseläke	5
Varhennetun vanhuuseläkkeen ja myöhemmin myönnettävän "lisäsiivun" yhteensovittaminen	6
EU-eläkkeen uusi yhteensovitus	6
7.1.3 Peruseläkkeen muutos	6
7.1.4 Muu työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke	6
7.2 Ensisijainen etuus	7
LITA-korvaus ja vanhuuseläkeiän täyttäminen	7
Tapaturmapäiväraha	7
Osatyökyvyttömyyseläkkeen saajalle myönnetty tapaturvapäiväraha	7
YVE-osaeläke ja tapaturmapäiväraha	8
Neljän kuukauden sääntö	8
VakO:n päätös 29.8.96 (4786/95, arno 37249)	9
LITA-korvaus ja EU-eläkkeen uusi yhteensovitus	10
7.3 Uuden yhteensovituksen ajankohta	10
EU-eläke ja uuden yhteensovituksen ajankohta	11
Päätös uudesta yhteensovituksesta on tehtävä ajoissa	11
7.4 Eläkkeen alentaminen	11
Asbestisairaudet, uudelleen yhteensovittaminen ja regressi	11
7.5 Eläkkeen korottaminen	12
7.6 Suojasäännös	12
7.7 Yhteensovituksen korjaus asiavirheenä	12
7.8 Päätöksen poistaminen (purku)	12
EU-eläkepäättöksen poistaminen	13
7.9 LVL:n ja TVL:n korvausten muutokset	13
7.9.1 LVL:n mukainen korvaus ja KEL:n mukaisen pohjaosan leikkaus	13
7.9.2 TVL:n mukainen päiväraha ja yhteensovitus 1.1.1993 alkaen	13
7.10 Uusi yhteensovitus eläkkeensaajan hakemuksesta	13

Lakiosasto

2.11.1998

7

UUSI YHTEENSOVITUS

7.1

Yhteensovitustilanteet

Kun eläke on myönnetty, on se myös aina yhteensovitettu, vaikka yhteensovituksella ei olisi vaikutusta. Eläkkeensaajalle voidaan kuitenkin myöntää uusia korvauksia ja eläkkeitä, niiden määrä voi muuttua ja myönnetyssä eläkkeessä voi tapahtua muutoksia.

Kun eläkkeensaajalle myönnetään uusi, yhteensovituksessa huomioon otettava etuus (päiväraha, eläke, korvaus, elinkorko taikka peruseläke) tai kun tällaisen etuuden määrä muuttuu esimerkiksi valituksen, oikaisun tai tarkistuksen vuoksi, eläkelaitos yhteensovittaa eläkkeen uudelleen. Muutoksen syyllä ei ole merkitystä. Näin ollen sekä ensimmäisellä päätöksellä että jatkopäätöksellä myönnetty eläke tai ensisijainen etuus voidaan uudelleen yhteensovittaa.

TEL:n 8 a §:n mukaan eläke yhteensovitetaan uudelleen:

- kun peruseläkkeen määrä muuttuu muutoin kuin indeksitarkistuksen johdosta (esim. osaeläke muuttuu täydeksi)
- kun eläkkeensaajalle myönnetään tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuva päiväraha tai eläke, liikennevakuutuslain nojalla myönnetty omaan vammaan perustuva jatkuva korvaus taikka sotilasvamma- tai sotilastapaturmalain nojalla myönnetty elinkorko (ensisijainen etuus)
- kun eläkkeensaajalle myönnetään muu peruseläke tai työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke
- kun eläkkeensaajalle myönnetään yhteensovituksessa huomioon otettava vieraasta valtiosta maksettava etuus
- kun ensisijaisen etuuden määrä muuttuu muutoin kuin indeksitarkistuksen johdosta
- kun muun peruseläkkeen tai muuhun työ- tai virkasuhteeseen perustuvan eläkkeen määrä muuttuu muutoin kuin indeksitarkistuksen johdosta
- kun eläkkeen määrä muuttuu valituksen johdosta

Lakiosasto

2.11.1998

Tapaturmapäivärahaa, joka on myönnetty osatyökyvyttömyyseläkkeen saajalle, ei kuitenkaan yhteensoviteta, jos päiväraha perustuu osaeläkkeen aikana sattuneeseen tapaturmaan (katso kohta 2.2.1).

Perhe-eläkkeen uudesta yhteensovituksesta kerrotaan osiossa 12.

Kun uusi yhteensovitus tehdään, eläkkeensaajan muiden korvausten ja eläkkeiden senhetkinen taso selvitetään ja ne otetaan yhteensovituksessa huomioon. Eläkkeen määrä voi uuden yhteensovituksen johdosta joko suurentua tai pienentyä.

1.1.1996

Kun eläke TEL:n 8 a §:n mukaisesti yhteensovitetaan uudelleen etuuden alkaessa tai sen määrän muuttuessa 1.1.1996 tai sen jälkeen, yhteensovitusraja on 1.1.1996 voimassa olleiden säännösten mukaisesti 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta eikä KELA-vähennystä oteta enää huomioon

Jos etuuden määrä muuttuu valituksen johdosta takautuvasti, yhteensovitus tehdään uudelleen muutoshetken tasossa. Jos valitus hyväksytään 1.1.1996 jälkeen, mutta etuuden määrää muutetaan valituksen vuoksi takautuvasti ajalta ennen vuotta 1996, yhteensovitus tehdään entisten yhteensovitussääntöjen mukaan.

KEL:n mukaisen pohjaosan asteittainen väheneminen ei ole sellainen syy, joka oikeuttaisi yhteensovittamisen uudelleen. Kansaneläke ei ole sellainen TEL:n 8 §:n 1 ja 4 momentissa tarkoitettu ensisijainen eläke tai peruseläke, joka otetaan yhteensovituksessa huomioon.

1.1.1993

Uudelleen yhteensovittamista koskevat säännökset muuttuivat 1.1.1993. Ennen vuotta 1993 eläke voitiin yhteensovittaa uudelleen vain tietyissä tilanteissa, jotka oli tyhjentävästi lueteltu TEL:n 8 a §:ssä.

1.1.1993 voimaan tulleen ja nyt voimassa olevan TEL:n 8 a §:n mukainen yhteensovitus tehdään, jos uudelleen yhteensovitettava etuus on alkanut tai sen määrä on muuttunut 1.1.1993 tai sen jälkeen.

Muutoin yhteensovitussäännöksille on ollut ominaista, että yhteensovitus tehdään yhteensovituksen tekohetkellä voimassa olevien säännösten mukaisesti eikä se ole ollut sidottu eläketapahtumaan.

1.7.1975

1.7.1975 voimaan tullut lainmuutos muutti silloista yhteensovitusrajan määräytymistä. Koska työeläke oli ollut kansaneläkettä määrättäessä kokonaan etuoikeutettua tuloa, yhteensovitusrajaa laskettaessa kansaneläkettä vastaavana vähennyksenä otettiin huomioon laskennallinen määrä (eli kansaneläkkeen pohjaosan ja tukiosan

Lakiosasto

2.11.1998

saajien keskimääräinen kansaneläke II kuntaryhmässä). Tätä markkamäärää tarkistettiin vuosittain KEL-indeksillä. (katso kohta 13).

Jos nämä eläkkeet uudelleen yhteensovitetaan sellaisesta syystä, jonka peruste on syntynyt 1.1.1996 tai sen jälkeen, eläkkeen yhteensovitusraja määrätään 1.1.1996 voimassa olleiden säännösten mukaan eli ilman kansaneläkevähennystä.

Yhteensovitusperuste

Ensimmäisessä yhteensovituksessa valittua yhteensovitusperustetta käytetään myös uusissa yhteensovituksissa. Yhteensovitusperuste korjataan yhteensovitushetken indeksitasoon.

Jos kuitenkin uuden eläketapahtuman johdosta myönnetään uusi peruseläke, jonka yhteensovitusperuste on korkeampi kuin entinen yhteensovitusperuste, tätä yhteensovitusperustetta käytetään uuden peruseläkkeen alkamisesta lukien.

7.1.1

Peruseläkkeen tarkistaminen

Eläkkeensaajan peruseläkkeen muuttuminen saman suuruiseksi toisen nimiseksi eläkkeeksi ei aiheuta uutta yhteensovitusta, jollei eläkkeensaajalle samanaikaisesti myönnetä uutta eläkettä tai muuta korvausta tai ellei niiden määrä muutu. Eläkettä ei siten yhteensoviteta uudelleen kuntoutustuen muuttuessa työkyvyttömyyseläkkeeksi, täyden työkyvyttömyyseläkkeen muuttuessa vanhuuseläkkeeksi eläkkeensaajan täyttäessä 65 vuotta eikä työttömyyseläkkeen muuttuessa työkyvyttömyyseläkkeeksi.

Täysi työkyvyttömyyseläke vanhuuseläkkeeksi

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen muuttuessa vanhuuseläkkeeksi se lasketaan uudelleen ja yhteensovitetaan uudelleen seuraavissa tilanteissa:

- kun vanhuuseläkkeeseen lisätään sellaisista työsuhteista, yrittäjäjaksoista, LEL- tai TaEL-ansioista karttunut eläke, jota ei rajoitussäännön vuoksi otettu huomioon työkyvyttömyyseläkkeessä
- kun työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä vapaakirjana saaneelle työntekijälle eläkkeen aikana tehdystä työstä karttunut eläke lisätään vanhuuseläkkeeseen

Lakiosasto

2.11.1998

Muut muutokset

Yhteensovitus tehdään uudelleen aina eläkettä tarkistettaessa, jos eläkkeen määrä tällöin muuttuu. Yhteensovitus tehdään kun

- osatyökyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi
- täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu osatyökyvyttömyyseläkkeeksi
- osatyökyvyttömyyseläke muuttuu täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi
- osatyökyvyttömyyseläke muuttuu työttömyyseläkkeeksi
- YVE-eläke muuttuu osaeläkkeen suuruiseksi YVEksi
- osaeläkkeen suuruinen YVE muuttuu täydeksi YVEksi
- varhennetun vanhuuseläkkeen määrä muuttuu
- sukupolvenvaihdoseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi
- luopumiskorvaus muuttuu vanhuuseläkkeeksi
- luopumistuki muuttuu vanhuuseläkkeeksi
- lapsikorotus muuttuu
- eläkkeen määrä muuttuu valituksen tai itseoikaisun johdosta

7.1.2

Myönnetään uusi peruseläke

Työeläkelakien mukaiset eläkkeet myönnetään yleensä saman eläketapahtuman johdosta, mutta eläkepäätökset saatetaan tehdä jonkin verran eri aikoina.

Työeläke yhteensovitetaan uudelleen siitä ajankohdasta, josta toisen eläkelaitoksen eläke alkaa. Valtion ja kunnan eläkkeet yhteensovitetaan siitä ajankohdasta, josta eläke alkaisi, jos sairausajan palkkaa ei ensin maksettaisi. Kunnan eläkkeissä tämä päivä näkyy eläketapahtumaotteella eläkkeen alkamispäivänä. VEL-palkkaa voidaan maksaa eläketapahtuman jälkeen pitkältikin ajalta. Valtion eläkkeen alkamisaika kysytään tarvittaessa Valtiokonttorista.

Myös yhteensovitusperuste voi muuttua, jos myöhemmin myönnetyn eläkkeen yhteensovitusperuste on korkeampi.

Lakiosasto

2.11.1998

Yrittäjä on voitu vakuuttaa yrittäjäeläkelakien voimaantulosta 1.1.1970 alkaen, vaikka yrittäjä on saanut ennen 1.1.1970 alkanutta TEL:n tai LEL:n mukaista työkyvyttömyyseläkettä. Kun tällaiselle yrittäjälle myönnetään myöhemmin uuden eläketapahtuman johdosta YEL- tai MYEL-eläke, yhteensovitus tehdään YEL- tai MYEL-eläkkeen myöntämisaikajankohdan sääntöjen mukaisesti, vaikka TEL- tai LEL-eläke olisi myönnetty ennen 1.7.1975.

Sukupolvenvaihdoseläke, luopumiskorvaus ja luopumistuki

Jos Mela maksaa SPV-eläkettä, luopumiskorvausta tai luopumistukea ja henkilö tulee työeläkelakien tarkoittamalla tavalla työkyvyttömäksi, Mela myöntää mahdollisen TEL:n, MEL:n, LEL:n, YEL:n tai TaEL:n mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ja eläke yhteensovitetaan uudelleen.

Eläke entisin perustein

Jos eläke myönnetään TEL:n 6 c §:n 2 momentin mukaisesti entisin perustein, yhteensovitus tehdään eläkkeen alkaessa (katso osio 6). Eläkkeensaajan muiden korvausten ja eläkkeiden määrä selvitetään ja ne otetaan yhteensovituksessa huomioon sellaisenaan kuin ne ovat uuden myönnettävän eläkkeen alkamishetkellä. Yhteensovitusperustetta ei muuteta.

Jos entisin perustein myönnettävä eläke alkaa 1.1.1996 tai sen jälkeen, yhteensovitusraja määrätään 1.1.1996 alkaen voimassa olleiden säännösten perusteella. Kansaneläkevähennystä ei tehdä, vaikka se olisi otettu huomioon aikaisemman eläkkeen yhteensovituksessa.

Samoin menetellään, kun lepäävänä olleen yksilöllisen varhaiseläkkeen maksaminen alkaa uudelleen.

Työttömyyseläke

Kun keskeytetyn työttömyyseläkkeen maksamista on haettu uudelleen vuoden kuluessa keskeyttämisestä, entisen eläkkeen maksaminen jatkuu. Eläke kuitenkin yhteensovitetaan uudelleen, jos eläkkeensaajan muut eläkkeet tai korvaukset ovat muuttuneet. Yhteensovitusperustetta ei muuteta.

Lakiosasto

2.11.1998

Varhennetun vanhuuseläkkeen ja myöhemmin myönnettävän "lisäsiivun" yhteensovitus

Varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämisen jälkeen olevasta uudesta työsuhteesta karttuu eläkettä. Kun tämä "lisäsiivu" myöhemmin myönnetään, se yhteensovitetaan varhennetun vanhuuseläkkeen kanssa. "Lisäsiivu"-työsuhteen eläkepalkka voi olla korkeampi kuin varhennetun vanhuuseläkkeen yhteensovitusperuste. "Lisäsiivu"-eläke yhteensovitetaan aikaisemmin myönnetyn varhennetun vanhuuseläkkeen kanssa siten, että eläkkeen "lisäsiivu" ja yhteensovittamaton varhennetun vanhuuseläkkeen perusteena oleva eläke yhteensovitetaan käyttäen korkeinta eläkepalkkaa. Tämä voi olla joko varhennetun vanhuuseläkkeen yhteensovitusperuste tai "lisäsiivu"-työsuhteen eläkepalkka. Varhennetun vanhuuseläkkeen määrä jää entisen suuruiseksi. "Lisäsiivun" osuus erotetaan yhteensovitetusta eläkkeestä.

EU-eläkkeen uusi yhteensovitus

Kun eläkelaitos saa tiedon Itävallan, Italian tai Luxemburgin myöntämästä peruseläkkeeseen verrattavasta eläkkeestä, se yhteensovittaa tulevan ajan eläkkeet asetuksen 1408/71 mukaisesti (katso kohta 2.3). Uusi yhteensovitus tehdään tiedoksisaantia seuraavan kuukauden alusta (TEL 8a § 5 mom).

Jos toinen EU-maa on myöntänyt eläkkeen takautuvasti samasta ajankohdasta kuin Suomen työeläke, eläkelaitos voi tarkistaa eläkkeensä tiedoksisaantia seuraavan kuukauden alusta tai pyytää vakuutusoikeutta poistamaan päätöksensä. Jos vakuutusoikeus suostuu päätöksen poistamiseen, eläke yhteensovitetaan eläkkeen alkamisesta lukien (katso kohta 7.8 päätöksen poistaminen).

7.1.3

Peruseläkkeen muutos

Kun peruseläkkeen määrä muuttuu valituksen johdosta, eläkkeeseen tehdään uusi yhteensovitus. Uusi yhteensovitus tehdään myös, kun muu peruseläke muuttuu itseoikaisun tai päätöksen poistamisen (purku) johdosta tai jos peruseläke muusta syystä muuttuu (esim. lapsikorotus lakkaa).

7.1.4

Muu työ- tai virkasuhteeseen perustuva eläke

Uusi yhteensovitus tehdään silloin, kun eläkkeensaajalle myönnetään muu eläke kuin peruseläke. Tällaisia ovat valtion ja kuntien vanhojen

Lakiosasto

2.11.1998

eläkejärjestelmien mukaiset eläkkeet. Myös muutos tällaisen eläkkeen määrässä aiheuttaa uuden yhteensovituksen.

7.2

Ensisijainen etuus

Jos työntekijälle on myönnetty työeläkelakien mukainen eläke ja hänelle tämän jälkeen myönnetään vähintään 4 kuukaudeksi TVL:n tai LVL:n mukainen päiväraha, eläke tai jatkuva korvaus tai (sotilasvamma- tai) sotilastapaturmalain mukainen elinkorko, yhteensovitus tehdään uudelleen. Tämä koskee sekä korvausten myöntö- että jatkopäätöksiä (katso kohta 7.3).

Ensisijaisen korvauksen muuttuminen vähintään 4 kuukaudeksi valituksen, itseoikaisun ja purun vuoksi taikka muusta syystä (esimerkiksi korvausprosentin muutoksen vuoksi) aiheuttaa uuden yhteensovituksen.

LITA-korvaus ja vanhuuseläkeiän täyttäminen

LVL:n ja TVL:n mukaisen korvauksen määrä pienenee kun eläkkeensaaja täyttää vanhuuseläkeiän. Työeläkkeen yhteensovitus on näissä tapauksissa tarkistettava.

Jos varhennetun vanhuuseläkkeen saajalle myönnetään uusi peruseläke tai ensisijainen etuus taikka etuuden määrä muuttuu eläkkeensaajan täytettyä 65 vuotta, uusi yhteensovitus tehdään uuden eläkkeen tai etuuden alkamishetken tasossa.

Tapaturmapäiväraha

Osatyökyvyttömyyseläkkeen saajalle myönnetty tapaturmapäiväraha

Uutta yhteensovitusta ei tehdä, jos osatyökyvyttömyyseläkkeensaajalle myönnetään TVL:n mukainen päiväraha. Jos tapaturma sattuu osaeläkkeen aikana, sen perusteena on osa-aikatyö ja tapaturmapäivärahan määrä lasketaan osa-aikaisen eli pienemmän ansion perusteella. Päiväraha myönnetään enintään yhdeksi vuodeksi.

Tapaturmapäivärahaa ei yhteensoviteta työeläkkeen kanssa myöskään silloin, jos tapaturmapäivärahan myöntäminen perustuu osaeläkkeen aikana sattuneeseen tapaturmaan, vaikka osatyökyvyttömyyseläke olisi jo muutettu täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Kun tapaturma sattuu osatyökyvyttömyyseläkkeen aikana, päivärahan perusteena saattaa olla osa-aikatyöstä saatu ansio, mutta myös mahdollisesti osittain kokopäivätyöstä saatu ansio.

Lakiosasto

2.11.1998

Tapaturmapäivärahan muuttuessa tapaturmaeläkkeeksi, työeläkelaitos yhteensovittaa työeläkkeen tapaturmakorvauksen kanssa. TEL:n 8 a §:n 2 momentin lähtökohtana on ollut, että kun tapaturmapäiväraha muuttuu tapaturmaeläkkeeksi myös osatyökyvyttömyyseläke muuttuu täydeksi eläkkeeksi. Vaikka tapaturmaeläkkeen perusteeksi jäisikin osa-aikatyön ansio, uusi yhteensovitus tehdään tapaturmaeläkkeen alkamisesta lukien.

Tapaturmapäivärahan muuttuessa tapaturmaeläkkeeksi osatyökyvyttömyyseläkkeessäkin tehdään uusi yhteensovitus.

YVE-osaeläke ja tapaturmapäiväraha

Jos yksilöllistä varhaiseläkettä maksetaan osaeläkkeen suuruisena, edellä olevia säännöksiä sovelletaan myös YVEen.

Neljän kuukauden sääntö

Yhteensovitusta ei tehdä uudelleen, jos yhteensovitettava etuus myönnetään tai se muuttuu lyhyemmäksi ajaksi kuin neljäksi kuukaudeksi etuuden alkamisesta tai muuttumisesta (TEL 8 a § 4 mom.). Tämä säännös on ollut voimassa 1.1.1993 alkaen.

Eläkelaitos saa tiedon ensisijaisen etuuden myöntämisestä ja sen määrän muuttumisesta joko ETK:n välityksellä tai suoraan korvausta maksavalta laitokselta. Korvausta maksavan vakuutusyhtiön ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa korvauksesta tai korvauksen määrän muuttumisesta ennen kuin korvausta on myönnetty tai sen määrää on muutettu yhteensä vähintään neljäksi kuukaudeksi.

Jos LITA-etuus on myönnetty tai sen määrää on muutettu yhdellä päätöksellä vähintään neljän kuukauden ajaksi, yhteensovitus tehdään etuuden alkamisesta tai muutoksen alusta lukien.

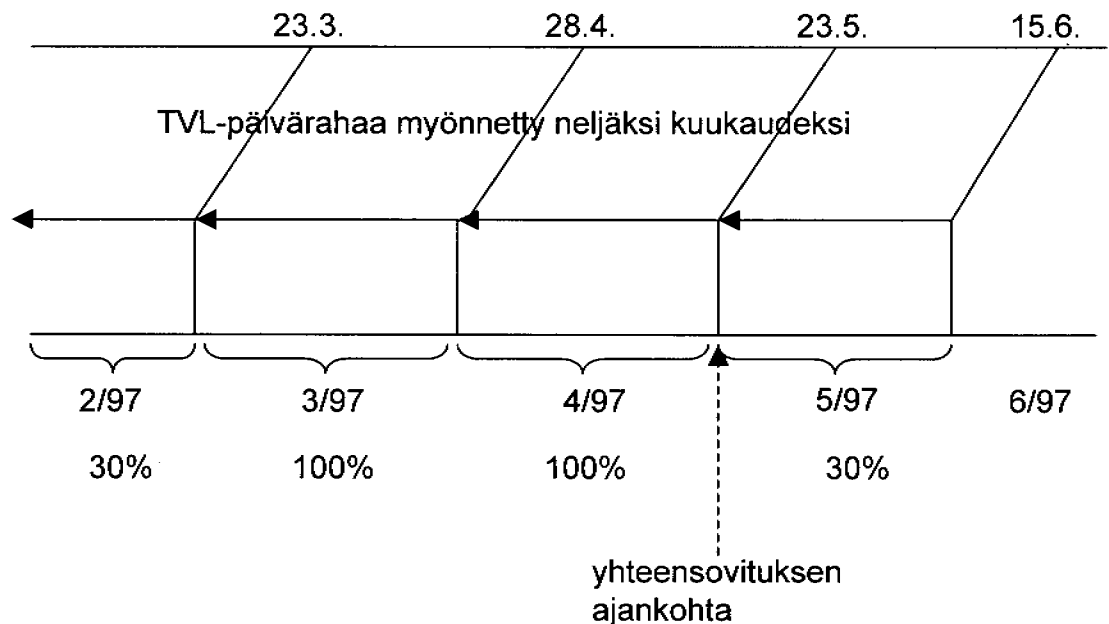
Jos etuus on myönnetty tai sen määrää on muutettu **useammilla päätöksillä**, esimerkiksi kuukaudeksi kerrallaan, uusi yhteensovitus tehdään **neljännen kuukauden alusta**, koska tällöin tiedetään, että korvausta on myönnetty tai muutettu vähintään neljäksi kuukaudeksi. Työeläkettä ei siis tällaisessa tapauksessa yhteensoviteta kolmen ensimmäisen kuukauden ajalta maksetun LITA-etuuden kanssa.

Lakiosasto

2.11.1998

Esimerkki

TVL-päivärahapäätökset annettu

Eri päätöksillä on myönnetty TVL:n päivärahaa helmittoukokuulle 1997. Korvauksien määrä on vaihdellut. Koska päivärahaa on myönnetty yhteensä ainakin neljältä kuukaudelta, työeläkkeeseen tehdään uusi yhteensovitus. Se tehdään 1.5.1997 alkaen.

VakO:n päätös 29.8.96 (4786/95, arno 37249)

X oli saanut työkyvyttömyyseläkettä 1.1.1981 alkaen. Hänelle oli myönnetty 18.8.1994 annetulla päätöksellä TVL:n mukaista päivärahaa:
 19.5. - 30.6.1994
 1.7. - 15.8.1994
 ja 29.8.1994 annetulla päätöksellä:
 16.8. - 15.9.1994
 16.9. - 30.11.1994.

VaKOn mukaan uusi yhteensovitus tehdään TVL:n mukaisen päivärahan kanssa 1.9.1994 alkaen, koska X:lle on myönnetty useammilla päätöksillä TVL:n mukaista päivärahaa yhdenjaksoisesti vähintään neljäksi kuukaudeksi 19.5.1994 alkaen.

Lakiosasto

2.11.1998

LITA-korvaus ja EU-eläkkeen uusi yhteensovitus

Eläkelaitos yhteensovittaa eläkkeen uudelleen myös silloin kun eläkkeensaajalle myönnetään toisesta EU-maasta eri lajin etuus esimerkiksi LITA-korvaus. Eläkelaitos yhteensovittaa LITA-korvauksen työeläkkeen kanssa, jos korvaus on ensisijainen kyseisen maan työeläkkeeseen nähden tai jos tätä eri lajin etuutta maksetaan toisen EU-maan työeläkkeen kanssa rinnakkain. Yhteensovitus tehdään tiedoksisaantikuukauden tasossa.

Eläkelaitos yhteensovittaa työeläkkeen uudelleen myös silloin, jos eri lajin etuuden määrä muuttuu. Yhteensovitus tehdään tiedoksisaantikuukauden alusta lukien (TEL 8 a § 5 mom).

7.3

Uuden yhteensovituksen ajankohta

Uusi yhteensovitus tehdään sitä seuraavan kuukauden alusta lukien, jota edeltävän kuukauden aikana yhteensovitettava etuus on myönnetty tai sen määrä on muuttunut. Jos kuitenkin yhteensovitettava etuus alkaa tai muuttuu kuukauden 1. päivänä, yhteensovitus tehdään samasta ajankohdasta eikä vasta seuraavan kuukauden alusta.

Yhteensovitettava etuus otetaan huomioon kuukauden 1. päivän tasoisena, jos etuus on sen suuruisena jatkunut vähintään 30 päivää. Jos korvausta on maksettu tai sen muutos on ollut voimassa alle 30 päivää, ei uutta yhteensovitusta sen johdosta tehdä (katso kohta 6.3).

Kysymyksessä on uusi yhteensovitus, vaikka eläkelaitos muuttaisi lainvoimaisella päätöksellä myönnetyn eläkkeen määrää yhteensovittamalla työeläkkeen uuden peruseläkkeen tai ensisijaisen etuuden kanssa eläkkeen alkamisesta lukien.

Eläkelaitos voi muuttaa lainvoimaista päätöstään, jos tapaturmayhtiön tai toisen peruseläkkeen myöntävän eläkelaitoksen päätös on annettu eläkelaitoksen lainvoimaisen päätöksen jälkeen. Jos uuden etuuden myöntäneen tapaturmayhtiön tai eläkelaitoksen päätös on annettu ennen työeläkelaitoksen lainvoimaista päätöstä, uudelleen yhteensovittamisen edellytyksiä ei ole olemassa, vaan eläkelaitoksen tulee pyytää vakuutusosikeutta poistamaan virheellinen päätös.

Jos eläkkeensaajalta on saatu kirjallinen suostumus virheen korjaamiseen, eläkelaitos voi korjata päätöksensä asiavirheenä (katso kohdat 7.7 ja 7.8 asiavirhe ja päätöksen poistaminen).

Lakiosasto

2.11.1998

EU-eläke ja uuden yhteensovituksen ajankohta

Jos eläkelaitos saa tiedon sellaisesta etuudesta, joka olisi pitänyt ottaa huomioon ensimmäisessä yhteensovituksessa, eläkelaitos yhteensovittaa työeläkkeen tiedoksisaantikuukautta seuraavan kuukauden alusta (TEL 8 a § 5 mom). Jos tieto saadaan kuukauden 1. päivänä, yhteensovitus tehdään tästä ajankohdasta.

Päätös uudesta yhteensovituksesta on tehtävä ajoissa

Kun eläkkeen määrä muuttuu uuden yhteensovituksen johdosta, eläkeasiassa on annettava uusi päätös valitusohjeineen. Jos eläkkeen määrä pienenee, eläkkeensaajan pitäisi saada ajoissa tieto eläkkeen määrän muuttumisesta.

7.4

Eläkkeen alentaminen

1.1.1993 alkaen eläkkeen määrää on voitu alentaa uuden yhteensovituksen vuoksi taannehtivasti. (Katso myös uuden yhteensovituksen ajankohta ja päätöksen poistaminen.) Liikaa maksetut eläke-erät peritään takaisin tapaturma- tai liikennevakuutusyhtiöltä joko regressisäännön nojalla taikka eläkkeestä kuittaamalla.

1.1.1993 voimassa olleet säännökset koskevat niitä yhteensovitettavia etuuksia, jotka ovat alkaneet ja joiden määrä on muuttunut 1.1.1993 tai sen jälkeen.

Eriyissäännöksen puuttuessa sovelletaan yleistä 10 vuoden vanhentumisaikaa eikä eläkettä alenneta yli 10 vuodelta taannehtivasti.

Ennen 1.1.1993 voimassa olleiden säännösten mukaan eläkettä voitiin uuden yhteensovituksen johdosta alentaa vain siltä osin kuin sitä ei vielä ollut maksettu. (TEA 15 §, LEA 18 §, MYEA 16 § ja YEA 15)

Asbestisairaudet, uudelleen yhteensovittaminen ja regressi

Ammattitaudin toteaminen saattaa kestää useita vuosia. Tyypillinen tilanne asbestisairauksissa on, että tapaturmakorvaus voidaan myöntää pitkältikin ajalta takautuvasti. Eläkelaitos yhteensovittaa eläkkeen uudelleen korvauksen alkamista seuraavan kuukauden alusta alkaen. Eläkelaitoksella on pitkältikin ajalta oikeus saada vahinkoyhtiöltä regressisäännön perusteella kaikki liikaa maksamansa eläke-erät. Jos

Lakiosasto

2.11.1998

oikeus tapaturmakorvaukseen on syntynyt ennen 1.1.1993, työeläkelaitos soveltaa yhteensovituksessa ennen 1.1.1993 voimassa olleita säännöksiä.

7.5

Eläkkeen korottaminen

Jos eläke suurenee, uusi yhteensovitus tehdään takautuvasti siitä alkaen, kun etuuden määrä muuttuu. Myös eläkkeen suurenemisessa voidaan noudattaa 10 vuoden vanhentumisaikaa ja uusi yhteensovitus tehdään enintään 10 vuotta taannehtivasti.

7.6

Suojasäännös

1.1.1993 alkaen TEL:n 8 a §:ssä ei enää ole ollut ns. suojasäännöstä. Eläkkeensaajan kokonaiskorvausten määrä voi myös pienentyä eläkkeen uuden yhteensovituksen johdosta.

Jos oikeus yhteensovitettavaan etuuteen on syntynyt ennen 1.1.1993, on suojasäännös kuitenkin otettava huomioon 1.1.1993 saakka.

Koska suojasäännös on käytännössä tullut erittäin harvoin sovellettavaksi, ei sen kumoamisella ole käytännössä merkitystä.

7.7

Yhteensovituksen korjaus asiavirheenä

Jos yhteensovitus perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen, eläkelaitos voi eläkkeensaajan suostumuksella korjata virheen (TEL 21 e §1 mom).

KVTEL:n mukaisen eläkkeen yhteensovitus voidaan samoin korjata asiavirheenä eläkkeensaajan suostumuksella (KVTEL 10 b §). Myös VEL:n mukaisen eläkkeen yhteensovitus voidaan korjata asiavirheenä hallintomenettelylain nojalla.

7.8

Päätöksen poistaminen (purku)

Kun eläkkeensaajalle myönnetään uusi eläke tai korvaus tai niiden määrä muuttuu mistä syystä tahansa, voidaan työeläke aina yhteensovittaa uudelleen. Enää ei siis tarvitse hakea päätöksen poistamista VakO:lta (TEL 21 d § 1 mom, purku). Kuitenkin jos uuden etuuden myöntäneen tapaturmayhtiön tai eläkelaitoksen päätös on annettu ennen työeläkelaitoksen lainvoimaista päätöstä, uudelleen yhteensovittamisen edellytyksiä ei ole olemassa, vaan eläkelaitoksen tulee pyytää vakuutusosikeutta poistamaan virheellinen päätös ellei ole

Lakiosasto

2.11.1998

edellytyksiä korjata sitä asiavirheenä. Samoin silloin jos korvaus on virheellisesti yhteensovitettu liian pienenä, yhteensovitus voidaan korjata vain, jos vakuutusoikeus poistaa virheellisen päätöksen.

Jos uudelleen yhteensovittava etuus on myönnetty tai sen määrä on muuttunut ennen 1.1.1993, uusi yhteensovitus, joka johtaa eläkkeen pienenemiseen, edellyttää edelleenkin päätöksen poistamista.

EU-eläkepäätöksen poistaminen

Eläkelaitos voi pyytää vakuutusoikeutta poistamaan (purkamaan) lainvoimaisen EU-päätöksen, jos yhteensovitus halutaan tehdä aiemmin kuin tiedoksisaantia seuraavan kuukauden alusta alkaen. Jos vakuutusoikeus poistaa päätöksen, eläkelaitos yhteensovittaa eläkkeen sen alkamishetken tasoisena.

7.9

LVL:n ja TVL:n korvausten muutokset

7.9.1

LVL:n mukainen korvaus ja KEL:n mukaisen pohjaosan leikkaus

1.1.1996 alkaen leikattiin pelkkänä pohjaosana maksettavaa kansaneläkettä 60 markalla kuukaudessa. Liikennevakuutusyhtiö on korvannut tämän kansaneläkevähennyksen korottamalla LVL:n mukaista vuosittaista korvausta tämän vähennyksen määrällä.

Eläkelaitos ei yhteensovita työeläkettä uudelleen KEL:n mukaisen pohjaosan asteittaisen vähenemisen vuoksi. Eläkelaitos ei myöskään uudelleen yhteensovita työeläkettä, vaikka LVL:n mukaisen korvauksen määrä muuttuisi KEL:n mukaisen pohjaosan muutoksen vuoksi.

7.9.2

TVL:n mukainen päiväraha ja yhteensovitus 1.1.1993 alkaen

Laki yhteensovituksesta on 1.1.1993 alkaen muuttunut siten, että muille kuin osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleville eläkkeensaajille myönnetty tapaturmapäiväraha yhteensovitetään.

7.10

Uusi yhteensovitus eläkkeensaajan hakemuksesta

Ennen 1.1.1993 voimassa olleitten yhteensovitus säännösten mukaan yhteensovitus tehtiin eläkkeensaajan hakemuksesta uudelleen, jos yhteensovitukseen vaikuttaneen päivärahan, muun eläkkeen, elinkoron

Lakiosasto

2.11.1998

tai jatkuvan korvauksen määrä oli olennaisesti muuttunut.
Hakemukseksi riitti tällöin eläkelaitokseen saapunut korvauspäätös.

1.1.1993 alkaen eläkelaitos omasta aloitteestaan yhteensovittaa eläkkeen uudelleen aina muutoksen tapahduttua. Eläkkeensaajan ei tarvitse hakea uutta yhteensovitusta.

Vanhoja yhteensovitus säännöksiä sovelletaan kuitenkin edelleen niissä tapauksissa, joissa yhteensovitukseen vaikuttaneen etuuden määrä on muuttunut ennen 1.1.1993.

Ennen 1.1.1993 voimassa olleiden säännösten mukaan yhteensovitus tehtiin vuosi taannehtivasti hakemuksesta. Jos muutos oli olennainen, eläkelaitokseen saapunutta korvauspäätöstä pidettiin hakemuksena. Yhteensovitus tehdään näiden säännösten mukaan edelleenkin silloin, kun yhteensovittava etuus on muuttunut ennen 1.1.1993.

SISÄLLYSLUETTELO

8 PERHE-ELÄKKEEN YHTEENSOVITUKSEN PERUSTEET	1
8.1 Yleistä	1
Perhe-eläkkeen määräytyminen	1
8.2 Perhe-eläkkeen yhteensovitettavat etuudet	2
8.2.1 Ensisijaiset perhe-eläkkeet	2
8.2.1.1 Tapaturmavakuutuslain mukaiset etuudet	3
TVL:n säännökset 1.1.1993 jälkeen	3
Leski/avopuoliso	3
Lapset	3
Uusi avio- ja avoliitto	4
TVL-eläkkeen määrä	4
Tulosovitus (alkueläke)	4
PEL-vähennys	5
Yhteensovitustilanteet	5
TVL-säännökset 1.1.1982 - 31.12.1992	6
TVL-säännökset ennen 1.1.1982	6
8.2.1.2 Liikennevakuutuslain mukainen perhe-eläke	7
Uusi avio- tai avoliitto	7
Korvaus kohonneista kodinhoitokustannuksista	8
8.2.1.3 Sotilastapaturmalain mukainen perhe-eläke	8
Sotilasvammalain mukainen huoltoeläke	8
8.2.2 Peruseläkkeeseen verrattavat perhe-eläkkeet	9
8.2.3 Ulkomaan perhe-eläkkeet	9
EU-maiden perhe-eläkkeet	10
EU-maiden työeläkelakien mukaiset perhe-eläkkeet	10
EU-maiden tulevan ajan osuus	10
Asetuksen 1408/71 mukaiset sosiaaliturvasopimukset	11
Eri lajin perhe-eläke yhteensovitetaan	11
Suomen ja EU-alueen ulkopuolisen maan välinen sosiaaliturvasopimus	11
Vieraasta valtiosta maksettu perhe-eläke ja yhteensovitus	12
8.2.4 Perusperhe-eläkkeet	12
8.2.5 Suhteellinen yhteensovitus	12
8.3 Uudelleen yhteensovitusta koskeva muutos 1.1.1993	12
Perhe-eläkesäännösten muutos 1.7.1990	13

Lakiosasto

2.11.1998

8 PERHE-ELÄKKEEN YHTEENSOVITUKSEN PERUSTEET

8.1

Yleistä

Perhe-eläkkeen yhteensovituksessa noudatetaan pitkälti samoja periaatteita kuin mitä edellä on esitetty muiden eläkelajien yhteensovituksesta. Olennaisimmat erot liittyvät yhteensovitusrajan määräytymiseen.

Perhe-eläkkeen määräytyminen

Työeläkejärjestelmän perhe-eläke määrätään edunjättäjän eläkkeen perusteella. Perhe-eläke jakautuu leskeneläkkeeseen ja lapseneläkkeisiin. Leskeneläkkeen ja lapseneläkkeiden määrän laskeminen on eriytetty siten, että molemmat lasketaan murtolukuna edunjättäjän eläkkeestä.

Lapseneläkkeiden yhteismäärän suuruuden ratkaisee pelkästään lasten lukumäärä, eikä siihen vaikuta se, onko edunsaajana lasten lisäksi myös leski tai edunjättäjän entinen puoliso tai nämä molemmat.

Sen sijaan lasten lukumäärä vaikuttaa leskeneläkkeen suuruuteen siinä tapauksessa, että lapsia on useampi kuin yksi.

Leskeneläkkeen ja lapseneläkkeiden yhteismäärä ei kuitenkaan voi ylittää edunjättäjän eläkkeen yhteismäärää.

Leskeneläkkeiden ja lapseneläkkeiden yhteismäärä laskettuna edunjättäjän eläkkeestä ennen yhteensovitusta on seuraava:

Lasten lukumäärä	0	1	2	3	4
Leskeneläke	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Lapseneläkkeet		4/12	7/12	9/12	10/12
Yhteensä	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Perhe-eläkkeen yhteensovitus säännökset ovat TEL:n 8 §:n 5 momentissa. Yhteensovituksessa otetaan huomioon kaikille työeläkeläkiä mukaista perhe-eläkettä saaville edunsaajille saman edunjättäjän jälkeen myönnetty TEL:n 8 §:n 1 momentin mukaiset ensisijaiset etuudet sekä TEL:n 8 §:n 4 momentissa luetellut peruseläkkeitä vastaavat perhe-eläkkeet.

Lakiosasto

2.11.1998

Yhteensovituksessa ei oteta huomioon edunsaajan omia työeläkkeitä, kansaneläkettä tai korvauksia eikä jonkun muun edunjättäjän kuoleman jälkeen edunsaajalle myönnettyä perhe-eläkettä.

Vaikka leskeneläkkeen ja lapseneläkkeen määrät lasketaan erikseen, jokaisen edunsaajan perhe-eläkettä ei kuitenkaan yhteensoviteta erikseen vaan perhe-eläke yhteensovitetaan yhtenä kokonaisuutena. Kaikki edunsaajat otetaan huomioon mm. PEL:n mukaista vähennystä laskettaessa. Toisen edunsaajan perhe-eläke voi näin ollen pienentää toisen edunsaajan eläkettä, vaikka edunsaajat olisivat kokonaan eri perhettä.

Perhe-eläkesäännösten mukaan myös edunjättäjän entinen puoliso on tiettyjen edellytysten täytyessä edunsaajana. Myös ne ensisijaiset etuudet ja peruseläkkeet, jotka entinen puoliso on saanut tämän edunjättäjän jälkeen, otetaan huomioon perhe-eläkkeen yhteensovituksessa. Entinen puoliso voi saada edunjättäjän jälkeen perhe-eläkettä LVL:n mukaan mutta ei TVL:n mukaan.

Yhteensovituksen jälkeen perhe-eläke jaetaan lasten ja lesken osuuksiin yhteensovittamattomien eläkkeiden suhteessa. Jos perhe-eläkkeeseen tulee täysorvon lisä, perhe-eläke yhteensovitetaan siten, että täysorvon lisä sisältyy kaikille edunsaajille laskettuun eläkkeiden yhteismäärään (katso kohta 11.).

8.2

Perhe-eläkkeen yhteensovitettavat etuudet

Perhe-eläkkeen yhteensovituksessa otetaan huomioon samat etuudet kuin muidenkin eläkelajien yhteensovituksessa.

8.2.1

Ensisijaiset perhe-eläkkeet

Ensisijaiset perhe-eläkkeet otetaan yhteensovituksessa huomioon ennen peruserhe-eläkkeitä. Työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä maksetaan vain toissijaisesti siltä osin kuin ensisijainen perhe-eläke ei täytä 60 prosentin tai vastaavaa tavoitetasoa. Ensisijaiset perhe-eläkkeet otetaan yhteensovituksessa huomioon koko määrältään.

Ensisijaisia perhe-eläkkeitä ovat:

- 1 tapaturmavakuutuslain säännöksiin perustuva perhe-eläke. (Perhe-eläkkeen tilalla on huoltoeläke, jos tapaturma on sattunut ennen 1.1.1982. Näistä on kerrottu jäljempänä kohdassa 8.2.1.1),

Lakiosasto

2.11.1998

liikennevakuutuslain säännöksiin perustuva perhe-eläke (kohta 8.2.1.2),

sotilastapaturmalain mukainen perhe-eläke ja

sotilasvammalain mukainen huoltoeläke (ei yhteensoviteta, jos se perustuu edunjättäjän vuosien 1939 - 1945 sodissa saamaan vammaan, kohta 8.2.1.3)

2 peruseläkkeeseen verrattavat perhe-eläkkeet (kohta 8.2.2)

3 ulkomaan perhe-eläkkeet, mm. EU-eläkkeet (kohta 8.2.3).

8.2.1.1

Tapaturmavakuutuslain mukaiset etuudet

TVL:n säännökset 1.1.1993 jälkeen

Tapaturmavakuutusjärjestelmässä uudistettiin perhe-eläkettä koskevat säädökset 1.1.1993 alkaen. Näitä säädöksiä sovelletaan 1.1.1993 tai sen jälkeen sattuneisiin kuolemantapauksiin. Tapaturmajärjestelmän perhe-eläkesäädökset vastaavat pääperiaatteiltaan työeläkejärjestelmän perhe-eläkesäädöksiä (yleiskirje A 29/92).

Leski/avopuoliso

Perhe-eläkkeen edunsaajina ovat leski tai avopuoliso, eivät kuitenkaan molemmat samanaikaisesti. Eläkeoikeus on sekä mies- että naisleskellä ja myös avopuolisolla.

TVL:n mukaan avopuolisolla tarkoitetaan henkilöä, jonka kanssa työntekijä avioliittoa solmimatta jatkuvasti eli yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa. Lisäksi edellytetään, että heillä on tai oli yhteinen lapsi taikka heillä oli viranomaisen oikeaksi todistama sopimus keskinäisestä elatuksesta. Jos puolisoiden avioero oli vireillä edunjättäjän kuollessa ja edunjättäjä oli TVL:ssa tarkoitettulla tavalla avoliitossa, on avopuoliso lesken sijasta edunsaajana.

Entinen puoliso ei ole edunsaaja.

Lapset

Omien lasten ja ottolasten lisäksi perhe-eläkkeen voivat saada myös lesken ja avopuolison lapset, jotka eivät ole edunjättäjän lapsia. Edellytyksenä on, että edunjättäjä huolehti tällaisen lapsen elatuksesta ja että myös leskellä tai avopuolisolla on oikeus leskeneläkkeeseen.

Lapseneläkkeen päättymisikä on yleensä 18 vuotta. Lapseneläke voi kuitenkin jatkua ja myös alkaa sen jälkeen kun lapsi on täyttänyt 18

Lakiosasto

2.11.1998

vuotta, jos hän opiskelee. Opiskeleva lapsi voi saada lapseneläkkeen enintään 25 vuoden ikään asti. Samoin lapseneläkkeen voi saada työkyvyttömyyden lapsi, jos hänen työkyvyttömyytensä on alkanut ennen edunjättäjän kuolemaa.

Sisaruksilla tai otto- ja isovanhemmilla ei enää ole oikeutta TVL:n mukaiseen perhe-eläkkeeseen.

Uusi avio- ja avoliitto

Lesken tai avopuolison uusi avio- tai TVL:ssa tarkoitettu avoliitto lakkauttaa TVL:n mukaisen leskeneläkkeen. Tämä koskee myös 50 vuotta täyttäneitä leskiä ja avopuolisoita. Koska eläkkeen lakkauttavalla avoliitolla tarkoitetaan samanlaista avoliittoa kuin eläkeoikeuden syntymisessä, avopuolisoilla tulee olla yhteinen lapsi tai viranomaisen oikeaksi todistama sopimus keskinäisestä elatuksesta.

Kun TVL:n mukainen leskeneläke päättyy, leskelle maksetaan kolmen vuoden TVL-leskeneläkettä vastaava kertakorvaus. Jos leski saa edelleen työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä, tapaturmaeläkkeen kertakorvauksesta vähennetään työeläkkeen osuus.

TVL-eläkkeen määrä

TVL:n mukaisen perhe-eläkkeen enimmäismäärä vuodessa on 70 % työntekijän vuosityöansiosta. TVL:n mukaisen perhe-eläkkeen suuruus ja edunsaajien osuudet määräytyvät edunsaajien mukaan. Lapseneläke on eriytetty leskeneläkkeestä. Täysorvoilla lapsilla on oikeus täysorvon lisään.

Lesken- ja lapseneläkkeen määrät lasketaan prosentteina vuosityöansiosta. Tasoltaan eläkkeet ovat yleensä 10 prosenttiyksikköä korkeammat kuin edunsaajien työeläkkeen perhe-eläkkeet yhteensovittamattomina.

Tulosovitus (alkueläke)

TVL:n perhe-eläkkeessäkin on työeläkepuolen eläkesovitusta vastaava tulosovitus. Tulosovittamatonta alkueläkettä maksetaan 12 kuukauden ajan. Lapseneläkkeeseen oikeutetut lapset siirtävät tulosovituksen tekemishetkeä. Alkueläkkeen saa myös eläkkeellä oleva leski tai avopuoliso.

Tulosovituksessa otetaan huomioon lesken tai avopuolison tulot tai eläkkeet edunjättäjän kuolinhetken tasoisina.

Jos leski tai avopuoliso on jo edunjättäjän kuolinhetkellä eläkkeellä, tulosovituksessa otetaan huomioon hänen saamansa TEL:n 8 §:n 4 momentin mukaiset eläkkeet (sekä omat että perhe-eläkkeet) sekä ensisijaiset eläkkeet ja korvaukset, joihin hänellä oli oikeus muun kuin tulosovittavan leskeneläkkeen perusteena olevan kuoleman johdosta. Osatyökyvyttömyyseläke otetaan huomioon täyden eläkkeen määräise-

Lakiosasto

2.11.1998

nä. Tulosoituksessa voidaan ottaa huomioon myös ulkomailta maksettavat etuudet. Eläkkeellä olevan lesken tai avopuolison muita tuloja ei oteta huomioon muissa kuin laissa luetelluissa poikkeustilanteissa.

Jos leski tai avopuoliso ei ole eläkkeellä, hänelle vahvistetaan työtulo samalla tavalla kuin edunjättäjälle TVL:n mukainen työntekijän vuosityöansio.

Työ- ja eläketulot otetaan tulosoituksessa huomioon kuolinhetken ta-soisina, vaikka tulosoitus tehdään vasta lapseneläkkeen päättymisen jälkeen. Tulosoitusta ei muuteta, vaikka lesken ansiot esimerkiksi alenisivat työttömyyden vuoksi tai nousisivat myöhemmin työuran kehityksen myötä. TVL:ssä ei ole säädöksiä poikkeuksellisesta tulosoituksesta.

PEL-vähennys

TVL:n lapseneläkkeestä vähennetään PEL-lapseneläkkeen perusmäärä. **Työeläkkeen yhteensoituksessa otetaan huomioon tämä PEL-vähennyksellä vähennetty lapseneläke. Jos TVL:n mukaisessa lapseneläkkeessä on täysorvon lisä, täysorvon lisän sisältävä lapseneläke otetaan huomioon työeläkkeen yhteensoituksessa.**

Yhteensoitustilanteet

TVL:n perhe-eläkkeeseen oikeutettujen lukumäärän muutos aiheuttaa perhe-eläkkeen määrän ja jakaantumisen tarkistamisen. Eläkkeen määrä tarkistetaan myös, kun lapsesta tulee täysorpo.

Työeläkkeen ja TVL:n perhe-eläkkeen yhteensoititus joudutaan tekemään aikaisempaa useammin vähintään kahteen kertaan. **Yhteensoititus tehdään TEL-leskeneläkkeen alkaessa, jolloin yhteensoitetaan tulosoittamaton TVL:n alkueläke. Yhteensoititus tehdään uudelleen, kun TVL:n leskeneläke muuttuu tulosoitetuksi edunjättäjän kuolemaa seuraavan kolmannentoista kuukauden alusta tai myöhemmin, kun viimeisenkin lapseneläkkeeseen oikeutetun lapsen lapseneläke päättyy.**

TVL:n leskeneläke ei pienene lesken täyttäessä 65 vuotta. Se ei myöskään pienene silloin, kun edunsaaja olisi täyttänyt 65 vuotta (vrt. LVL kohta 8.2.1.2).

Leskelle tai avopuolisolle uuden avioliiton solmimisen tai avoliittoon menemisen johdosta maksettavaa kertasuoritusta ei yhteensoiteta työeläkelakien mukaisen perhe-eläkkeen kanssa (katso kohta 8.2.1.1, uusi avioliitto).

Kun TVL:n leskeneläke yli 50-vuotiaan lesken uuden liiton vuoksi lakkaa, työeläkelakien mukainen perhe-eläke yhteensoitetaan uudelleen. Koska perhe-eläkkeiden yhteismäärä vähenee TVL:n mukai-

Lakiosasto

2.11.1998

sen leskeneläkkeen verran, työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä saattaa tulla maksettavaksi tai työeläkkeen määrä suurenee.

TVL-säännökset 1.1.1982 - 31.12.1992

Vuosina 1982 - 1992 voimassa olleita TVL:n mukaisia perhe-eläkesäännöksiä sovelletaan, jos kuolemantapaus on sattunut näinä vuosina ja sen syynä on samana aikana sattunut työtapaturma tai ammattitauti. Jos näinä vuosina sattunut tapaturma tai ilmennyt ammattitauti johtaa kuolemaan vasta vuonna 1993 tai sen jälkeen, maksetaan perhe-eläke 1.1.1993 alkaen voimassa olleiden sääntöjen mukaan.

TVL:n nojalla perhe-eläkeoikeus on ollut yleensä edunjättäjän leskellä ja alle 18-vuotiailla lapsilla. Edunjättäjän vanhemmat, otto- ja isovanhemmat, 18 vuotta täyttänyt lapsi sekä alle 18-vuotiaat sisarukset ovat voineet saada perhe-eläkkeen, jos heidän elatuksensa on huomattavasti ollut riippuvainen edunjättäjästä. Miesleski on saanut eläkkeen silloin, kun vaimo miehen työkyvyttömyyden vuoksi on ollut perheen pääasiallinen elättäjä. Työkyvyttömällä lapsella, jonka työkyvyttömyys on alkanut ennen 21 ikävuotta ja opiskelevalla, alle 21-vuotiaalla lapsella on myös oikeus perhe-eläkkeeseen.

TVL:n mukaisesta lapsen eläkkeestä vähennetään kansaeläkelaitoksen lapselle maksama perhe-eläkkeen määrä (PEL). Työeläkelakien yhteensovituksessa otetaan huomioon TVL:n mukainen lapseneläke, johon on tehty PEL-vähennys.

TVL-säännökset ennen 1.1.1982

Ennen 1.1.1982 sattuneiden tapaturmien ja ilmenneiden ammattitautien osalta ovat voimassa vanhat vuoden 1948 korvaussäännökset. Perhe-eläke maksetaan kuitenkin näissä vanhoissakin tapauksissa uusitun lainsäädännön mukaan, jos kuolema sattuu 1.1.1993 tai sen jälkeen.

Jos kuolemantapaus on sattunut ennen 1.1.1982, leskellä ja alle 17-vuotiailla lapsilla oli oikeus vuoden 1949 korvaussäännösten mukaiseen huoltoeläkkeeseen. Opiskeleva lapsi voi saada huoltoeläkettä 19 vuoden ikään asti. Työkyvytön lapsi, jonka työkyvyttömyys on alkanut ennen 17 vuoden ikää, voi saada huoltoeläkettä niin kauan kuin työkyvyttömyys jatkuu. **Huoltoeläke yhteensovitetään työeläkkeen perhe-eläkkeen kanssa.**

Lakiosasto

2.11.1998

8.2.1.2

Liikennevakuutuslain mukainen perhe-eläke

LVL:n nojalla voidaan edunjättäjän kuoleman jälkeen maksaa perhe-eläkettä.

Korvauksiin on oikeus ensisijassa edunjättäjän leskellä, myös miesleskellä, ja lapsilla. Leskellä ja entisellä puolisoilla on oikeus saada eläkettä, kunnes hän kykenee elättämään itsensä. Jos leski on lapseton, työkykyinen ja alle 40-vuotias ja avioliitto on kestänyt alle 5 vuotta, perhe-eläke maksetaan määräaikaisena. Vastaavaa säännöstä sovelletaan myös avopuolisoon.

Korvausta voidaan maksaa muillekin henkilöille, esimerkiksi entiselle puolisoille, jota edunjättäjä oli velvollinen elättämään sopimuksen tai tuomioistuimen päätöksen perusteella. Kaikissa tapauksissa edellytyksenä on, että kuolemasta on aiheutunut korvaukseen oikeutetulle eläituksen vähentymistä. Perhe-eläkettä ei kuitenkaan makseta yhteisessä kodissa asuneelle lesken lapselle.

Perhe-eläkkeen suuruuden määräävät edunjättäjän ansiotulot sekä perheen koko. Lesken tulot saattavat vähentää perhe-eläkettä. Edunsaajien lukumäärän muuttuessa eläke lasketaan uudelleen. Eläke lasketaan uudelleen myös ajankohtana, jolloin edunjättäjä olisi täyttänyt 65 vuotta tai saavuttanut ammatin mukaisen muun eläkeiän. Myös olosuhteiden muutos, esimerkiksi lesken myöhemmät ansiot, otetaan huomioon eläkkeen määrässä.

Lapsen perhe-eläke lakkaa lapsen täyttäessä 18 vuotta. Opiskeluaan jatkava lapsi voi saada perhe-eläkettä 21 ikävuoteen saakka (20 vuoteen, jos vahinkotapahtuma on sattunut ennen 1.1.1982).

Uusi avio- tai avoliitto

LVL:n mukainen korvaus lakkaa lesken avioituessa. Uudelleen avioituvalla leskelle ei makseta kertasuoritusta.

Myös avoliitto voi johtaa eläkkeen lakkauttamiseen. Sen sijaan ilmoitus avoliitosta ei välittömästi johda eläkkeen lakkauttamiseen, vaan liikennevakuutusyhtiön tulee tarkemmin selvittää olosuhteet.

LVL:n mukaisesta perhe-eläkkeestä vähennetään PEL-eläkkeen määrä. **Työeläkelakien ja LVL-korvauksen yhteensovituksessa LVL:n perhe-eläke otetaan huomioon PEL-eläkkeellä vähennettynä.**

Yli 50-vuotiaankin lesken uusi avoliitto aiheuttaa työeläkelakien mukaisen perhe-eläkkeen uuden yhteensovituksen.

Lakiosasto

2.11.1998

Koska LVL:n perhe-eläke lasketaan uudelleen siinä vaiheessa, kun edunjättäjä olisi täyttänyt eläkeiän, työeläkelakien mukaiseen perhe-eläkkeeseen tehdään tällöin uusi yhteensovitus. Työeläkelaitos tekee tämän omasta aloitteestaan saatuaan tarkistuspäätöksen.

LVL:n mukainen lesken perhe-eläke pienenee, kun leski täyttää 65 vuotta tai saavuttaa ammatin mukaisen muun eläkeiän. Työeläkelaitos yhteensovittaa eläkkeen uudelleen saatuaan tarkistuspäätöksen.

Jos nämä muutokset käyvät ilmi jo aikaisemmassa korvauspäätöksessä, eläkelaitoksen on varauduttava muutokseen.

Korvaus kohonneista kodinhoitokustannuksista

LVL:n nojalla voidaan maksaa korvausta kohonneista kodinhoitokustannuksista silloin, kun kotona lapsia hoitanut puoliso kuolee liikenneonnettomuudessa. Tätä korvausta ei yhteensoviteta. (ELK 1984/72)

8.2.1.3

Sotilastapaturmalain mukainen perhe-eläke

Sotilastapaturmalain mukaan korvataan aikaisintaan 1.1.1991 sattunut sotilastapaturma tai palvelussairaus.

Sotilastapaturmalain perusteella korvaukset myönnetään ja maksetaan kuten tapaturmavakuutuksesta kuitenkin siten, että tapaturma- ja perhe-eläkettä laskettaessa vuosityöansio on aina vähintään TVL:n mukainen vähimmäistyöansio kerrottuna kahdella.

Sotilasvammalain mukainen huoltoeläke

Sotainvalidien ja muiden ennen 1.1.1991 vammautuneiden tai sairastuneiden sotilastapaturmakorvaukset maksetaan sotilasvammalain mukaan. Sotilasvammalain nojalla maksetaan huoltoeläkettä muun muassa leskelle ja lapselle. Lapsen eläke päättyy 17 vuoden iässä. Hakemuksesta eläkettä maksetaan yli 17-vuotiaalle lapselle koulunkäynnin tai opiskelun johdosta enintään 24 vuoden ikään asti. Työkyvytön lapsi saa huoltoeläkettä niin kauan kuin työkyvyttömyys jatkuu.

Huoltoeläkettä saavalle leskelle, jonka toimeentulo on vaikeutunut, voidaan hakemuksesta myöntää lisähuoltoeläkettä määrääjäksi kerrallaan. Vanhemmille ja täysorvolle lapselle voidaan lisähuoltoeläkettä myöntää kohtuullisen toimeentulon turvaamiseksi.

Uudelleen avioituvan lesken huoltoeläke lakkaa ja leskelle maksetaan kolmen vuoden huoltoeläkettä vastaava kertasumma.

Lakiosasto

2.11.1998

Sotilasvammalain mukaista huoltoeläkettä **ei yhteensoviteta**, jos huoltoeläke perustuu edunjättäjän vuosien 1939 - 1945 sodissa saamaan vammaan.

Lisähuoltoeläkettä ei oteta yhteensovituksessa huomioon. Se vastaa vahingoittuneelle maksettavaa täydennyskorkoa.

Yli 50-vuotiaana avioituneen lesken työeläke yhteensovitetaan uudelleen huoltoeläkkeen lakkaamisen johdosta. Kertasuoritusta ei oteta yhteensovituksessa huomioon. Kertasuorituksesta ei myöskään vähennetä työeläkepuolen leskeneläkettä.

Lapselle maksettava huoltoeläke yhteensovitetaan työeläkkeen kanssa.

8.2.2

Peruseläkkeeseen verrattavat perhe-eläkkeet

Peruseläkkeeseen verrattavia muita työ- ja virkasuhteeseen perustuvia perhe-eläkkeitä ovat pääasiassa valtion ja kuntien sekä kirkon vanhojen, ennen valtion perhe-eläkelakia (VPEL), KVTEL:a ja evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelakia (KIPEL) voimassa olleiden eläkejärjestelmien mukaiset perhe-eläkkeet. Kunnan vanhan eläkejärjestelmän mukaiset eläkkeet maksaa yleensä kunnan raha- tai taloustoimisto.

Peruseläkkeisiin verrattavat perhe-eläkkeet otetaan yhteensovituksessa huomioon samalla tavoin kuin ensisijaiset korvaukset. Jos yhteensovitusraja täyttyy ensisijaisista perhe-eläkkeistä, ei perusperhe-eläkkeitä jää ollenkaan maksettavaksi.

Yhteensovituksessa ei oteta huomioon eläkkeeseen sisältyvää määräaikaista korotusta (TEL8 § 5 mom.). Tällainen korotus sisältyy valtion vanhoihin perhe-eläkkeisiin, jotka maksetaan ensimmäiseltä vuodelta 50 prosentilla korotettuna.

8.2.3

Ulkomaan perhe-eläkkeet

TEL:n 8 §:n 10 momentin mukaan vieraasta valtiosta maksettava etuus voidaan kokonaan tai osittain ottaa huomioon yhteensovituksessa. Tämän pääsäännön mukaan eläkelaitos voi ottaa yhteensovituksessa huomioon ulkomailta maksettavat työeläkkeen perhe-eläkettä vastaavat eläkkeet tai tapaturma- ja liikennevakuutuslain perhe-eläkettä vastaavat korvaukset.

Lakiosasto

2.11.1998

Tästä TEL:n 8 §:n 10 momentin pääsäännöstä kuitenkin poiketaan EU-maiden ja sosiaaliturvasopimusmaiden myöntämien perhe-eläkkeiden osalta.

Vapaaehtoiseen vakuutukseen perustuvia perhe-eläkkeitä ei yhteensoviteta, kuten ei yhteensoviteta Suomessakaan maksettuja vapaaehtoisia korvauksia.

EU-maiden perhe-eläkkeet

EU-asetuksen 1408/71 mukaan yhteensovitettavat etuudet jaetaan samanlaisiin etuuksiin (työeläkkeet) ja erilaisiin etuuksiin (LITA-korvaukset). Esimerkiksi vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläke, jotka määräytyvät vakuutuskausien perusteella, ovat saman lajin etuuksia. Sen sijaan TVL:n ja LVL:n mukainen perhe-eläke, joiden määrä ei perustu työhistoriaan, on eri lajin etuus.

EU-maiden työeläkelakien mukaiset perhe-eläkkeet

Koska saman lajien etuuksia ei saa yhteensovittaa, toisen EU-maan perhe-eläkettä (ansaittua eläkettä) ei oteta yhteensovituksessa huomioon.

Myönnettyissä saman lajin etuuksissa ei yleensä synny ylikompensaatiota, koska EU-eläkettä laskettaessa työssäoloaika otetaan huomioon vain yhteen kertaan.

EU-maiden tulevan ajan osuus

Sen sijaan jos sekä Suomen että toisen EU-maan perhe-eläkkeeseen sisältyy tulevan ajan osuutta, päällekkäiset tulevan ajan eläkkeet yhteensovitetaan.

Tulevan ajan eläkkeen yhteensovittamisen edellytyksenä kuitenkin on, **ettei** Suomen ja tämän toisen EU-maan välillä ole tehty sosiaaliturvasopimusta, joka estää tulevan ajan päällekkäisyyden.

Käytännössä tuleva aika yhteensovitetaan ainoastaan Itävallan, Italian ja Luxemburgin perhe-eläkkeiden kanssa.

Asetuksen 1408/71 mukaan jäsenvaltioiden sosiaaliturvasopimuksella voidaan sopia mm. siitä, miten tulevan ajan osuus eläkkeestä lasketaan, kun edunjättäjällä on oikeus tulevaan aikaan vähintään kahdesta EU-maasta. Tällöin kysymyksessä ei ole TEL:n 8 §:n mukainen yhteensovitus, vaan eläkkeen laskeminen.

Lakiosasto

2.11.1998

Asetuksen 1408/71 mukaiset sosiaaliturvasopimukset

Suomella on asetuksen 1408/71 mukainen sosiaaliturvasopimus Pohjoismaiden ja Saksan kanssa.

Pohjoismaiden sosiaaliturvasopimuksen 15 artiklan mukaan tuleva aika ositetaan sopimusmaiden vakuutuskausien suhteessa, jos perhe-eläkkeeseen tulee tuleva aika kahdesta pohjoismaasta.

Myös Saksan sopimuksessa on tulevan ajan päällekkäisyyden poistamista koskeva lisämääräys.

Eri lajin perhe-eläke yhteensovitetään

Eri lajin etuus, esim. tapaturma- tai liikennevahingon vuoksi myönnettävä perhe-eläke, määräytyy eri perusteiden mukaan kuin työeläkkeen perhe-eläke. Asetuksen 1408/71 mukaan eri lajin etuuden saa yhteensovittaa. Edellytyksenä kuitenkin on, että toisen EU-maan tapa- tai liikenneturman johdosta myönnettävä perhe-eläke on ensisijainen sen maan työeläkkeeseen nähden. Sen sijaan vapaaehtoiisiin vakuutuksiin perustuvia perhe-eläkkeitä ei saa yhteensovittaa.

Jos toisen maan LITA-korvaus on toissijainen, kuten Ruotsin tapaturmaperhe-eläke on toissijainen Ruotsin ATP-perhe-eläkkeeseen nähden, Suomen eläkelaitos ei ota Ruotsin tapaturmaperhe-eläkettä huomioon yhteensovituksessa.

Toisen EU-maan liikenneturman johdosta myönnettävän perhe-eläkkeen yhteensovittaminen on selvitettävä tapauksittain.

Suomen ja EU-alueen ulkopuolisen maan välinen sosiaaliturvasopimus

Voimassa olevissa USA:n, Kanadan, Sveitsin ja Viron sopimuksissa ei ole sovittu mitään perhe-eläkkeen yhteensovittamisesta. Näin ollen eläkelaitos voi ottaa toisen maan koko lakisääteisen perhe-eläkkeen, myös tapaturman tai liikennevahingon perusteella maksettavan perhe-eläkkeen, huomioon yhteensovituksessa TEL:n 8 §:n 10 momentin mukaisesti.

Sopimuksen mukaan ulkomainen yhdyslaitos auttaa etuuden määrän selvittämisessä. Yksityisiä perhe-eläkkeitä ei yhteensovituksessa oteta huomioon (katso kohta 2.3.)

Lakiosasto

2.11.1998

Vieraasta valtiosta maksettu perhe-eläke ja yhteensovitus

Suomen eläkelaitos voi ottaa myös muusta kuin sopimusmaasta lakisääteisen perhe-eläkkeen huomioon yhteensovituksessa (myös tapaturma- ja liikennevahingon johdosta myönnettävän perhe-eläkkeen). Tämä etuus otetaan huomioon mm. silloin, jos käy ilmi, että ulkomaan perhe-eläke yhdessä Suomen työeläkelakien mukaisen perhe-eläkkeen kanssa johtaa ylikompensatioon. Näistä tapauksista tiedot yhteensovittavista etuuksista saadaan ainoastaan hakijalta. Ulkomaista tapaturma- ja liikennevahinkoperhe-eläkettä ei yhteensoviteta, jos se on ko. maassa toissijainen eläkkeeseen nähden.

8.2.4

Perusperhe-eläkkeet

Perhe-eläkkeen yhteensovituksessa huomioon otettavat TEL:n 8 §:n 4 momentin mukaiset peruseläkkeet on lueteltu kohdassa 2.1 (TEL, LEL, KVTEL, VEL, Suomen Pankin eläkesääntö, KELAn eläkeohjesääntö tai eläkesääntö taikka kansaneläkelain 48 §:n 2 mom, KiEL, ortodoksisen kirkkokunnan eläkelaki, MYEL, SPVEL, LUKL, LUTUL, YEL, MEL ja TaEL). Niitä **vastaavat perhe-eläkkeet (perusperhe-eläkkeet) otetaan perhe-eläkkeen yhteensovituksessa huomioon TEL:n vähimmäisehtojen mukaista eläketurvaa vastaavana.**

Perhe-eläkkeitä koskevat säännökset ovat yleensä samassa laissa, asetuksessa tai eläkesäännössä kuin peruseläkesäännöksetkin. Poikkeuksen muodostavat VEL:iin liittyvä valtion perhe-eläkelaki (VPEL) ja KiEL:iin liittyvä evankelis-luterilaisen kirkon perhe-eläkelaki (KiPEL).

8.2.5

Suhteellinen yhteensovitus

Jos maksettavaksi tulee useita perusperhe-eläkkeitä (kohta 8.2.4) tai tämän lisäksi ensisijaisia perhe-eläkkeitä (kohta 8.2.1), vähennetään yhteensovitusrajan ylittävä määrä suhteellisesti kustakin perusperhe-eläkkeestä (TEL 8 § 5 mom) (ks. suhteellisesta yhteensovituksesta tarkemmin kohta 5.3.).

8.3

Uudelleen yhteensovitusta koskeva muutos 1.1.1993

Perhe-eläkkeen uudelleen yhteensovitusta koskevat säännökset ovat muuttuneet 1.1.1993 alkaen (katso kohta 10.3 ja 12).

Lakiosasto

2.11.1998

Perhe-eläkesäännösten muutos 1.7.1990

Perhe-eläkesäännöksiä on muutettu 1.7.1990 alkaen. 1.7.1990 alkaen voimassa olleita säännöksiä sovelletaan tapauksiin, joissa edunjättäjä on kuollut 1.7.1990 tai sen jälkeen. Jos edunjättäjä on kuollut ennen 1.7.1990, perhe-eläke myönnetään ja yhteensovitetaan vanhojen säännösten mukaan. Kuitenkin vanhojenkin säännösten mukaan myönnetty perhe-eläke yhteensovitetaan vasta lapsen täyttäessä 18 vuotta eikä enää 16 vuoden iässä (kohta 10.3 ja 12.1.2).

SISÄLLYSLUETTELO

9 PERHE-ELÄKKEEN ENSIMMÄINEN YHTEENSOVITUS	1
9.1 Yleistä	1
9.2 LITA-eläkkeiden kolmen vuoden sääntö	1
1939 - 1945 sodissa saadun vamman korvaukset	1
9.3 Edunjättäjän eläkkeen varhennusvähennys ja lykkäyskorotus	1
Edunjättäjä varhennetulla vanhuuseläkkeellä	1
Edunjättäjä lykätyllä vanhuuseläkkeellä	2
9.4 Yhteensovitusperuste	2
9.5 EU-perhe-eläkkeen yhteensovitus	3
EU-leskeneläke	3
EU-lapseneläke	3
Yhteensovitus	3
Lapsen eläkkeen yhteensovitus	5
Seurannaislaitoksen vapaakirjan yhteensovittaminen	5

Lakiosasto

2.11.1998

9

PERHE-ELÄKKEEN ENSIMMÄINEN YHTEENSOVITUS

9.1

Yleistä

Perhe-eläkkeen yhteensovitus tehdään eläkettä ensi kertaa myönnettäessä. Yhteensovituksen ajankohta on eläkkeen alkamisajankohta eli normaalisti edunjättäjän kuolemaa seuraavan kuukauden alku.

9.2

LITA-eläkkeiden kolmen vuoden sääntö

Jos edunjättäjä oli saanut **liikennevakuutus-, tapaturmavakuutus-, sotilastapaturma- tai sotilasvammalakiin perustuvia eläkkeitä tai korvauksia yli 3 vuoden ajan** ennen työeläkkeen eläketapahtumaa, tai jollei edunjättäjä ollut työeläkkeellä ennen kuolinpäiväänsä (perhe-eläkkeen eläketapahtumaa), **ei näiden lakien mukaisia perhe-eläkkeitä tai niitä vastaavia korvauksia yhteensoviteta työeläkelakien mukaisen perhe-eläkkeen kanssa.** Näin ollen jos eläkelaitos ei ottanut LITA-korvausta kolmen vuoden säännön vuoksi edunjättäjän työeläkkeessäkään huomioon, sitä ei oteta huomioon myöskään perhe-eläkkeessä. Jos edunjättäjä oli saanut yli kolmen vuoden ajan LITA-korvausta ennen kuolinpäiväänsä, mutta ei työeläkettä, eläkelaitos ei ota LITA-korvausta huomioon perhe-eläkkeen yhteensovituksessa. (TEL 8 § 6 mom, katso kohta 2.2.7).

Sen sijaan jos perhe-eläkkeen käsittelyn yhteydessä käy ilmi, että edunjättäjä on saanut LITA-korvausta yli kolmen vuoden ajan ennen kuolinpäiväänsä, mutta hän on ollut työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvytön ennen kuin LITA-eläkkeen alkamisesta oli kulunut kolmea vuotta, eläkelaitos ottaa perhe-eläkkeen yhteensovituksessa huomioon LITA-perhe-eläkkeen määrän.

1939 - 1945 sodissa saadun vamman korvaukset

Eläkelaitos ei ota perhe-eläkettä yhteensovittaessaan huomioon sellaista perhe-eläkettä, jonka perusteena on vuosina 1939 - 1945 sodissa saadun vamman vuoksi myönnetty sotilasvammalain mukainen korvaus.

9.3

Edunjättäjän eläkkeen varhennusvähennys ja lykkäyskorotus

Edunjättäjä varhennetulla vanhuuseläkkeellä

Varhennetulla vanhuuseläkkeellä olleen henkilön jälkeen perhe-eläke lasketaan varhennetusta eläkkeestä, josta on poistettu mahdollinen lapsikorotus ja yhteensovituksen vaikutus. Tämä koskee

Lakiosasto

2.11.1998

sekä voimassa olevien että entisten perhe-eläkesäännösten mukaisia perhe-eläkkeitä. **Yhteensovitus tehdään perhe-eläkkeeseen, joka on laskettu edunjättäjän varhennusvähennyksellä pienennetystä eläkkeestä.**

Edunjättäjä lykätyllä vanhuuseläkkeellä

Lykätyllä vanhuuseläkkeellä olleen henkilön jälkeen perhe-eläke lasketaan yhteensovittamattomasta lykätystä eläkkeestä. Eläkkeestä poistetaan mahdollinen lapsikorotus. Perhe-eläke yhteensovitetaan vasta lykkäyskorotuksen laskemisen jälkeen.

Lykkäyskorotus lisätään perhe-eläkkeen perusteena olevaan edunjättäjän eläkkeeseen myös silloin, jos edunjättäjä ei ollut vielä eläkkeellä, mutta hänellä olisi kuolinhetkellään ollut oikeus lykättyyn vanhuuseläkkeeseen. **Yhteensovitus tehdään perhe-eläkkeeseen, joka on laskettu edunjättäjän lykkäyskorotuksella lisätystä eläkkeestä.**

Jos edunjättäjä oli kuollut ennen 1.1.1986, perhe-eläke laskettiin edunjättäjän eläkkeestä, josta oli poistettu lapsi- ja lykkäyskorotus sekä yhteensovituksen vaikutus. Näin ollen myöskään yhteensovitettavassa perhe-eläkkeessä ei ollut lykkäyskorotusta.

9.4

Yhteensovitusperuste

Perhe-eläkkeen yhteensovitusperuste määräytyy samojen TEL:n 8 §:n 2 ja 3 momentin säännösten mukaan kuin muidenkin eläkelajien yhteensovitusperuste. Jos perhe-eläke myönnetään eläkkeellä olleen henkilön jälkeen, perhe-eläkkeen yhteensovitusperuste on sama kuin edunjättäjän eläkkeessä (ks. kohta 3).

Perhe-eläkkeen yhteensovitusperuste voi kuitenkin olla eri kuin edunjättäjän eläkkeen yhteensovitusperuste. Yhteensovitusperuste voi muuttua, jos perhe-eläkkeenä myönnetään sellainen peruseläke, jota edunjättäjä itse ei ole saanut.

Esimerkki

X on ollut kuollessaan 64-vuotias. Hän on saanut KVTEL:n mukaista vanhuuseläkettä, jossa vanhuuseläkeikä on ollut 63 vuotta. Hänellä on ollut KVTEL-työsuhteensa lisäksi TEL-työsuhde, jossa eläkeikä on 65 vuotta. Edunsaajille myönnetään KVTEL-perhe-eläkkeen lisäksi TEL:n mukainen perhe-eläke, jonka eläkepalkka on suurempi kuin KVTEL-työsuhteen eläkepalkka. TEL-eläkepalkka tulee perhe-eläkkeen yhteensovitusperusteeksi.

Lakiosasto

2.11.1998

9.5

EU-perhe-eläkkeen yhteensovitus

Lesken ja lapsen perhe-eläkkeen laskeminen poikkeaa toisistaan EU-säännöksiä sovellettaessa. Leskelle myönnetään leskeneläke kaikista EU-maista, joissa edunjättäjä oli työskennellyt ja joissa leski täyttää perhe-eläkkeen saamisen edellytykset.

Lapseneläke sen sijaan myönnetään pääsääntöisesti vain yhdestä maasta siten, että edunjättäjän työskentely muissa EU-maissa otetaan huomioon eläkettä laskettaessa niin kuin hän olisi työskennellyt eläkkeen myöntävässä maassa (teoreettinen eläke).

Vaikka lesken- ja lapseneläkkeen määräytyminen poikkeaa toisistaan, perhe-eläkettä laskettaessa edunsaajina otetaan huomioon kaikki ne lapset, jotka ovat perhe-eläkkeen edunsaajia Suomen työeläkelakien mukaan huolimatta siitä, maksetaanko heille lapseneläkettä Suomesta vai ei. Esimerkiksi toisessa EU-maassa asuvan lesken, jolla on kaksi alaikäistä lasta, leskeneläke on 5/12 edunjättäjän eläkkeestä, vaikka lapset saisivat lapseneläkkeen aivan muusta maasta kuin Suomesta.

EU-leskeneläke

EU-leskeneläke lasketaan kuten muutkin EU-eläkkeet: joko puhtaan kansallisena tai asetuksen mukaisena kansallisena (sosiaaliturvamukaisena kansallisena) tai pro rata-eläkkeenä (katso osio 5).

EU-lapseneläke

Lapseneläke lasketaan leskeneläkkeestä erillään kuitenkin niin, että yhteensovituksessa kaikkien edunsaajien eläkkeet otetaan huomioon. Lapseneläke lasketaan Suomessa joko ensisijaisena lapseneläkkeenä (teoreettisena eläkkeenä) tai erotusetuutena. Erotusetuutena eläke lasketaan silloin, jos lapseneläke lapsen asuinmaassa on pienempi kuin mikä eläkkeen määrä olisi Suomessa.

Yhteensovitus

EU-perhe-eläke yhteensovitetään yhtenä kokonaisuutena. Eusäännösten mukaan kansallisessa eläkkeessä saa yhteensovittaa muun EU-maan perhe-eläkkeestä vain tulevalta ajalta lasketun eläkkeen osan. Sen sijaan Suomen perhe-eläke voidaan yhteensovittaa toisesta EU-maasta maksettavan eri lajin (LITA-korvaus) perhe-eläkkeen kanssa (katso osio 5, sivu 6).

Sosiaaliturvasopimuksen mukaisen kansallisen eläkkeen yhteensovituksessa toisen EU-maan työeläkettä ei oteta huomioon yhteensovituksessa, jos Suomen ja tämän EU-maan välillä on tehty sosiaaliturvasopimus, jonka tarkoituksena on estää tulevan ajan päällekkäisyys. Sen sijaan jos edunsaajilla on oikeus toisen sosiaaliturvasopimusmaan eri lajin (LITA) perhe-eläkkeeseen ja se on ensisijainen sen maan työ-

Lakiosasto

2.11.1998

eläkkeeseen nähden, eläkelaitos ottaa LITA-perhe-eläkkeen huomioon yhteensovituksessa.

Jos myös muu EU-maa ottaa huomioon saman LITA-perhe-eläkkeen, Suomen työeläkelaitos voi vähentää perhe-eläkettä yhteensovituksen ylitteen puolikkaalla. Jos lisäksi vielä Kela ottaa tämän LITA-korvauksen huomioon perhe-eläkettä laskiessaan, työeläkelaitos vähentää perhe-eläkettä yhteensovituksen ylitteen kolmanneksella (katso osio 5)

Kaikkien edunsaajien eläkkeet ovat mukana kansallisen perhe-eläkkeen yhteensovituksessa.

Teoreettisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja on kansallisen eläkkeen yhteensovitusraja. Teoreettista perhe-eläkettä ei yhteensoviteta toisen EU-maan perhe-eläkkeen kanssa. Sen sijaan teoreettista perhe-eläkettä rajoitetaan niin, että se yhdessä LITA-perhe-eläkkeiden kanssa ei ylitä Suomen kansallisen perhe-eläkkeen yhteensovitusrajaa.

Teoreettisen perhe-eläkkeen yhteensovituksessa LITA-perhe-eläke otetaan huomioon täysimääräisenä, vaikka sama LITA-perhe-eläke olisi jo yhteensovitettu toisessa EU-maassa.

Kaikkien edunsaajien eläkkeet ovat mukana yhteensovituksessa. Mm. PEL-vähennys otetaan huomioon lapsen osalta, vaikka hän asuisi toisessa EU-maassa.

Pro rata-perhe-eläkettä ei koskaan yhteensoviteta.

Esimerkki

Edunsaajia on leski ja lapsi
Edunjättäjän Suomen vakuutuskaudet: 137 kk
Edunjättäjän kansallinen eläke on 3 000 mk/kk
Eläkepalkka 10 000 mk/k

Ruotsin vakuutuskaudet 62 kk

Leskeneläke on $6/12 \times 3\,000 = 1\,500$ mk/kk

Edunjättäjän teoreettinen eläke 5 590 mk/kk
Lesken osuus $6/12 \times 5\,590 = 2\,795,00$ mk/kk
Lapsen osuus $4/12 \times 5\,590 = 1\,863,33$ mk/kk
Lesken ja lapseneläke yhteensä 4 658,33 mk/kk

Lakiosasto

2.11.1998

Yhteensovitusraja

$$4658,33/5590 \times 60 \% \times 10\,000 - 449 - 264 = 4\,287 \text{ mk/kk}$$

Yhteensovitettu teoreettinen eläke on 4 287 mk/kk

Lesken osuus teoreettisesta eläkkeestä:

$$2795/4658,33 \times 4\,287 = 2\,572,20 \text{ mk/kk}$$

Pro rata-leskeneläke:

$$137/199 \times 2\,572,20 = 1\,770,81$$

Suomen leskeneläke on 1 770,81

Lapsen eläkkeen yhteensovitus

Lapseneläke myönnetään teoreettisen perhe-eläkkeen määräisenä. Teoreettisen perhe-eläkkeen yhteensovitusraja on kansallisen eläkkeen yhteensovitusraja. Vaikka EU-lesken- ja lapseneläke lasketaan erikseen otetaan kansallisen perhe-eläkkeen yhteensovituksessa kaikki edunsaajat huomioon.

Kun teoreettinen perhe-eläke on laskettu, lapseneläkkeiden yhteismäärä on Suomen lainsäädännön mukainen määräosa edunjättäjän teoreettisesta eläkkeestä.

Esimerkki

Lapseneläke edellisestä esimerkistä:

Teoreettinen eläke - teoreettinen leskeneläke = lapseneläke

$$4287 - 2\,572,20 = 1\,714,80 \text{ mk/kk}$$

Seurannaislaitoksen vapaakirjan yhteensovittaminen

Seurannaislaitos voi myöntää vapaakirjaperhe-eläkkeen lopullisella päätöksellä ennen teoreettisen eläkkeen lopullista päätöstä. Seurannaislaitoksen vapaakirjaeläke lasketaan kansallisena eläkkeenä ja siihen tehdään normaali kansallinen yhteensovitus.

Teoreettisen laitoksen osuus pro rata-perhe-eläkkeestä saadaan siten, että pro rata-perhe-eläkkeestä (eri eläkejärjestelmien kokonaispro rata-eläkkeestä) vähennetään seurannaislaitoksen myöntämän vapaakirjan määrä.

SISÄLLYSLUETTELO

10 PERHE-ELÄKKEEN YHTEENSOVITUSRAJA	1
10.1 Yhteensovitusraja	1
Eri järjestelmissä voi olla eri edunsaajia	1
10.2 PEL-vähennys	2
Enimmäisvähennys	2
10.3 Ennen 1.7.1990 kuolleen edunjättäjän jälkeen myönnetyn perhe-eläkkeen yhteensovitus	3
Enimmäisvähennys	4

Lakiosasto

2.11.1998

10 PERHE-ELÄKKEEN YHTEENSOVITUSRAJA

10.1

Yhteensovitusraja

Perhe-eläkkeen yhteensovitusrajan säännökset ovat TEL:n 8 §:n 5 momentissa. Yhteensovitusrajan määrään vaikuttaa edunsaajien lukumäärä ja se, ketkä ovat edunsaajina.

Yhteensovitusraja ennen yleisen perhe-eläkelain (PEL) mukaista vähennystä on 60 % yhteensovitusperusteesta, kun perhe-eläke on yhtäsuuri kuin edunjättäjän yhteensovittamaton eläke eli 12/12 edunjättäjän eläkkeestä.

Muissa tapauksissa yhteensovitusraja ennen PEL-vähennystä on:

$$\frac{\text{perhe-eläke}}{\text{edunjättäjän eläke}} \times 0,6 \times \text{yhteensovitusperuste}$$

Eri järjestelmissä voi olla eri edunsaajia

Perhe-eläkelainmuutosten voimaantulon siirtymäajaksi (1.7.1990 - 30.6.2005) on voimaantulosäännöksellä lievennetty VPEL:n ja MEL:n osalta lesken ikää ja avioliiton kestoa koskevia ehtoja. Näin ollen eri eläkejärjestelmissä voi olla eri edunsaajia.

VPEL:n mukaan myös miesleskellä on jo ennen 1.7.1990 ollut leskeneläkeoikeus, joten siirtymäsäännösten ikää (40 vuotta) ja avioliiton kestoa (kolme vuotta) koskevat edellytykset koskevat valtiolla myös miesleskiä.

MEL:ssa leskeneläkkeen alaikäraja oli aikaisemmin 35 vuotta. Siirtymäaikana leskeneläkeoikeus voi MEL:n mukaan siten olla nuoremmalla naisleskellä kuin TEL:n mukaan. KES:n voimaantulosäännökset vastaavat TEL:n säännöksiä.

Nämä lievennetyt säännökset ovat voimassa 30.6.2005 saakka, josta alkaen leskeneläkkeen saamisen alaikäraja on kaikilla lapsettomilla leskillä 50 vuotta. Asiasta on kerrottu tarkemmin yleiskirjeessä A 11/90

TEL-, LEL-, TaEL-, YEL- ja MYEL-eläkkeen yhteensovitusrajaa laskettaessa ja yhteensovituksessa perhe-eläkettä vähentävinä otetaan VPEL:n tai MEL:n mukaisista perhe-eläkkeistä huomioon vain niiden edunsaajien perhe-eläke, jotka ovat edunsaajina myös TEL:n, LEL:n, TaEL:n, YEL:n tai MYEL:n mukaan.

Lakiosasto

2.11.1998

MEL-perhe-eläkkeen yhteensovituksessa otetaan sekä yhteensovitusrajaa laskettaessa että yhteensovituksessa perhe-eläkettä vähentävinä huomioon niiden edunsaajien perhe-eläkkeet, jotka ovat edunsaajina MEL:n mukaan.

10.2

PEL-vähennys

Eläkelaitos ottaa työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä yhteensovittaessaan huomioon Kelan myöntämän PEL:n mukaisen eläkkeen.

PEL-vähennys tehdään aina, kun edunsaajana on alle 18-vuotias lapsi. PEL-vähennys on lapseneläkkeen perusmäärän suuruinen. Jos edunsaajana on useita lapsia, vähennetään jokaisen lapseneläkkeen saajan osalta PEL:n mukainen lapseneläkkeen perusmäärä.

Kun edunsaajana on lapsen lisäksi leski, vähennetään yhteensovitusrajasta myös PEL-leskeneläkkeen pohjaosa. Jos leski on yksin edunsaajana, ei PEL-vähennystä tehdä lainkaan.

Jos edunsaajana on lesken asemesta entinen puoliso, ei PEL-eläkettä hänen osaltaan vähennetä, koska entinen puoliso ei voi saada PEL-eläkettä.

Yhteensovituksessa käytetään koko kalenterivuoden ajan niitä PEL:n määriä, jotka ovat olleet voimassa yhteensovituksen ajankohtaa edeltäneen kalenterivuoden marraskuun 1 päivänä. Eläketurvakeskus ilmoittaa vuosittain nämä määrät eläkelaitoksille (katso liite 2). PEL-vähennyksen tekeminen ei edellytä edunsaajan PEL:n mukaisen eläkeoikeuden selvittämistä.

Enimmäisvähennys

PEL:n mukainen vähennys voi olla enintään 30 prosenttia yhteensovitusperusteesta. Vähennys voi olla tämän suuruinen, jos edunsaajien lukumäärän perusteella laskettu perhe-eläke on edunjättäjän eläkkeen suuruinen. Jos edunsaajien lukumäärän perusteella laskettu perhe-eläke jää pienemmäksi kuin edunjättäjän oma eläke, vähennys on pienempi.

Lakiosasto

2.11.1998

PEL:n mukaiset enimmäisvähennykset ovat seuraavat:

edunsaajina	enimmäisvähennys yhteensovitusperusteesta
1 lapsi	10 %
2 lasta	17,5 %
3 lasta	22,5 %
4 lasta tai enemmän	25 %
leski ja 1 lapsi	25 %
leski ja 2 lasta tai enemmän	30 %

Enimmäisvähennystä laskettaessa entistä puolisoa ei lasketa edunsaajaksi.

10.3

Ennen 1.7.1990 kuolleen edunjättäjän jälkeen
myönnetyn perhe-eläkkeen yhteensovitus

Ennen 1.7.1990 kuolleen edunjättäjän jälkeen myönnetty perhe-eläke lasketaan ennen 1.7.1990 voimassa olleiden säännösten perusteella. Kun edunsaajia on vähintään **kolme**, perhe-eläke on yhtä suuri kuin se eläke, jota edunjättäjä kuollessaan sai tai johon hänellä olisi ollut oikeus, jos hän kuolinhetkellään olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi. Perhe-eläkkeen **yhteensovitusraja** ennen PEL-vähennystä on tällöin sama kuin edunjättäjällä itsellään olisi ollut eli 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta.

Kun edunsaajia on **kaksi**, perhe-eläkkeen määrä on 3/4 edunjättäjän eläkkeestä. Perhe-eläkkeen yhteensovitusraja ennen PEL-vähennystä on 45 prosenttia yhteensovitusperusteesta (3/4 60 prosentista).

Kun edunsaajia on **yksi**, on perhe-eläke puolet edunjättäjän eläkkeestä ja yhteensovitusraja ennen PEL-vähennystä puolet 60 prosentista eli 30 prosenttia edunjättäjän eläkkeen yhteensovitusperusteesta.

Tätä yhteensovitusrajaa käytetään myös uudelleen yhteensovitettaessa.

Ennen 1.7.1990 sattuneita kuolemantapauksia koskevien säännösten mukaan perhe-eläkkeeseen tehtiin PEL-vähennys vain, jos edunsaajana oleva lapsi oli alle 16-vuotias. Jos edunsaajana oli myös leski, PEL-vähennys otettiin hänenkin osaltaan huomioon. Jos leski sitä vastoin oli yksin edunsaajana tai kaikki edunsaajana olevat lapset olivat täyttäneet 16 vuotta, ei PEL-vähennystä tehty. (katso osio 12, sivu 5)

Lakiosasto

2.11.1998

PEL-vähennys oli edunsaajana olevan lesken osalta perhe-eläkelain mukaisen leskeneläkkeen pohjaosan määrä ja kunkin alle 16-vuotiaan lapsen osalta puoliorvon eläkkeen määrä.

Enimmäisvähennys

Laskettaessa ennen 1.7.1990 kuolleen edunjättäjän jälkeen perhe-eläkettä saadaan PEL-vähennyksenä ottaa huomioon enintään 30 prosenttia yhteensovitusperusteesta, jos edunsaajia on vähintään kolme. Jos edunsaajia on kaksi, saa PEL-vähennys olla enintään 22,5 prosenttia yhteensovitusperusteesta ja jos edunsaajia on yksi, on PEL-vähennys enintään 15 prosenttia yhteensovitusperusteesta.

SISÄLLYSLUETTELO

11 TÄYSORVON LISÄ YHTEENSOVITUKSESSA 1

Lakiosasto

2.11.1998

11

TÄYSORVON LISÄ YHTEENSOVITUKSESSA

Täysorpojen lasten lapseneläkkeisiin voi tulla täysorvon lisä. Lapsi on täysorpo silloin, kun molemmat omat vanhemmat ovat kuolleet.

Täysorvon lisä ennen perhe-eläkkeen yhteensovitusta on enintään 2/12 edunjättäjän yhteensovittamattomasta eläkkeestä ja se lisätään lapseneläkkeiden yhteismäärään. Täysorvon lisä lisätään lapsen eläkkeisiin vain silloin, kun se perhe-eläkkeeseen mahtuu eli edunjättäjän eläkkeen määrä ei lisän takia ylitä. Käytännössä tämä on mahdollista silloin, kun edunsaajana on vain lapsia tai leski ja yksi lapsi tai kun edunsaajana on lesken sijasta entinen puoliso.

Eräissä tilanteissa täysorvon lisän laskennallinen määrä saattaa ylittää 2/12 yhteensovittamattomasta perhe-eläkkeestä. Lisä on kuitenkin rajattava enintään 2/12:aan yhteensovittamattomasta perhe-eläkkeestä (TEL 7 a § 4 mom.)

Jos perhe-eläkkeeseen tulee täysorvon lisä, perhe-eläke yhteensovitetaan siten, että täysorvon lisä sisältyy kaikille edunsaajille laskettuun perhe-eläkkeiden yhteismäärään.

Yhteensovitettun täysorvon lisän määrä saadaan siten, että yhteensovitettusta perhe-eläkkeestä vähennetään sellainen yhteensovitettu perhe-eläke, jossa ei ole täysorvon lisää. Yhteensovitettu täysorvon lisä jaetaan tasan täysorpojen kesken.

Esimerkki

Täysorvon eläkkeen laskeminen

Edunjättäjän eläke 6 137,50 mk/kk. Työsuhteen eläkepalkka 11 000 mk/kk

Lapseneläke 2 045, 83 mk/kk

Täysorvon lisä 1 022,92 mk/kk

Täysorvon eläke 3 068,75 mk/kk

Ilman täysorvon lisää lasketun lapseneläkkeen yhteensovitus:

$2\,045,83/6137,50 \times 0,60 \times 11\,000 - 264 = 1\,936,00$ mk

Yhteensovitusraja 1 936,00 mk

Täysorvon lisän sisältävän lapseneläkkeen yhteensovitus

$3\,068,75/6\,137,50 \times 0,60 \times 11\,000 - 264 = 3\,036,00$ mk

Lakiosasto

2.11.1998

Yhteensovitettu täysorvon lisä saadaan siten, että täysorvon lisän sisältävästä yhteensovitetusta lapseneläkkeestä vähennetään täysorvon lisättä yhteensovitettu lapseneläke

Lapseneläkeen täysorvon lisä:

$$3\,036,00 - 1\,936,00 = 1\,100,00 \text{ mk/kk.}$$

Yhteensovitettu täysorvon lisä saa olla enintään 2/12 edunjättäjän yhteensovittamattomasta eläkkeestä:

$$6\,137,50 \times 2/12 = 1\,022,92 \text{ mk}$$

Lapseneläkkeen määrä:

$$2\,045,83 + 1\,022,92 = \mathbf{3\,068,75 \text{ mk/kk}}$$

SISÄLLYSLUETTELO

12 PERHE-ELÄKKEEN UUSI YHTEENSOVITUS	1
12.1 Uudet yhteensovitusilanteet	1
Vaihtelut ensisijaisen perhe-eläkkeen määrässä	2
TVL-tulosovitus	2
LVL-leskeneläke	2
12.1.1 Edunsaajalle myönnetään uusi perhe-eläke	2
12.1.2 Edunsaajana oleva lapsi täyttää 18 vuotta	2
12.1.3 Muun edunsaajan perhe-eläke lakkaa	3
12.1.4 50 vuotta täyttäneen lesken uusi avioliitto	3
12.1.5 Edunsaajalapsesta tulee täysorpo	4
12.1.6 Leskeneläkeoikeus palautuu avioliiton purkaututtua	4
12.2 Valitus, itseoikaisu ja päätöksen poistaminen (purku)	4
12.3 Uuden yhteensovituksen ajankohta	4
12.3.1 Uudelleen yhteensovitus ennen 1.1.1993 voimassa olleiden säännösten mukaan ... Peruseläkkeen muuttuminen valituksen, purun tai itseoikaisun johdosta ennen 1.1.1993	5
16-vuotta täyttävä lapsi ja uudelleen yhteensovitus	5

Lakiosasto

2.11.1998

12

PERHE-ELÄKKEEN UUSI YHTEENSOVITUS

12.1

Uudet yhteensovitustilanteet

TEL:n 8 a §:n 2 momentissa säädetään perhe-eläkkeen uudelleen yhteensovittamisesta.

Kuten edunjättäjän oma eläke, voidaan perhe-eläkekin yhteensovittaa uudelleen aina, kun eläke jostakin muusta syystä kuin indeksikorotuksen johdosta muuttuu. Perhe-eläkkeen määrän tarkistuksen yhteydessä tarkistetaan aina myös yhteensovitus.

Perhe-eläke yhteensovitetaan uudelleen:

- kun perhe-eläkkeen määrä muuttuu muutoin kuin indeksitarkistuksen johdosta (esimerkiksi jos edunsaajien määrä kasvaa: syntyy uusi lapsi tai myöhemmin tulee ilmi joku uusi edunsaaja)
- kun edunsaajalle myönnetään tapaturmavakuutus-, liikennevakuutus- tai sotilastapaturmalain (sotilasvammalain) mukaiseen etuuteen tai muuhun ensisijaiseen etuuteen perustuva perhe-eläke tai kun ensisijaisen eläkkeen määrä muuttuu muutoin kuin indeksitarkistuksen johdosta
- kun edunsaajalle myönnetään muuhun peruseläkkeeseen perustuva perhe-eläke tai kun peruseläkkeen määrä muuttuu muutoin kuin indeksitarkistuksen johdosta
- kun edunsaajana oleva lapsi täyttää 18 vuotta
- kun leski, entinen puoliso tai lapsi ei ole enää edunsaaja
- kun edunsaajalle myönnetään yhteensovituksessa huomioon otettava toisesta EU-maasta tai muusta vieraasta valtiosta maksettava työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä vastaava etuus tai LITA-perhe-eläkettä vastaava etuus

Lakiosasto

2.11.1998

Vaihtelut ensisijaisen perhe-eläkkeen määrässä

Vaihtelut ensisijaisen perhe-eläkkeen määrässä aiheuttavat myös uuden yhteensovituksen.

TVL-tulosovitus

TVL:n perhe-eläkesäännöksissä on säännös leskeneläkkeeseen tehtävästä tulosovituksesta. Tulosovitus tehdään aikaisintaan vuoden kuluttua työntekijän kuolemasta. **Tulosovitus voi pienentää TVL:n mukaista leskeneläkettä, jolloin** eläkelaitos yhteensovittaa työeläkelakien mukaisen perhe-eläkkeen uudelleen.

LVL-leskeneläke

LVL:n mukaista perhe-eläkettä saavan lesken perhe-eläke lasketaan puolisoiden yhteenlaskettujen tulojen perusteella. Lesken tulot vähentävät perhe-eläkkeen määrää. Lesken ansiotulot voivat olla niin suuret, että eläkettä maksetaan vain osittain tai ei ollenkaan. Myöhemmin ansiotulojen muuttuessa LVL-perhe-eläkkeen määrä voi muuttua, jolloin perhe-eläkkeeseen tehdään uusi yhteensovitus.

12.1.1

Edunsaajalle myönnetään uusi perhe-eläke

Jos perhe-eläkkeen saajalle myönnetään saman edunjätäjän jälkeen uusi perusperhe-eläke tai ensisijainen perhe-eläke, tehdään uusi yhteensovitus. Käytäntö perhe-eläkkeissä on siten sama kuin muidenkin eläkelajien kohdalla (ks. kohta 7.1).

12.1.2

Edunsaajana oleva lapsi täyttää 18 vuotta

Kun edunsaajana oleva lapsi täyttää 18 vuotta, edunsaajiksi jäävien perhe-eläkkeen määrä tarkistetaan. Samalla perhe-eläke yhteensovitetaan uudelleen.

Uutta yhteensovitusta tehtäessä tarkistetaan muidenkin yhteensovituksessa huomioon otettavien eläkkeiden ja korvausten määrä, esimerkiksi ensisijaisten perhe-eläkkeiden määrä.

Esimerkki

Edunsaajina on ollut leski ja kaksi lasta. Leski ei ole saanut LVL:n mukaista korvausta niin kauan kuin lapset saavat korvausta. Vanhin lapsista täytti 18 vuotta syyskuussa 1997. Hän saa kuitenkin opiskelun vuoksi liikennevakuutuskorvausta 31.5.1998 asti.

Yhteensovituksessa 1.10.1997 on otettu huomioon ainoastaan alle 18-vuotiaan lapsen saama LVL:n mukainen korvaus, koska toinen lapsi ei ole enää ollut työeläkelakien mukaista perhe-eläkettä saava.

Lakiosasto

2.11.1998

Eläke ei kuitenkaan aina nouse PEL-vähennyksen poisjäämisen vuoksi, sillä esimerkiksi LVL:n mukainen perhe-eläke nousee vastaavasti sillä määrällä, mikä siitä aikaisemmin eläkkeen yhteensovituksessa oli vähennetty yleisen perhe-eläkkeen vuoksi.

12.1.3

Muun edunsaajan perhe-eläke lakkaa

Kun muu edunsaaja kuin 18 vuotta täyttänyt lapsi ei ole enää edunsaaja, eläkkeen määrä tarkistetaan. Muutos aiheuttaa myös uuden yhteensovituksen.

Nykyisten perhe-eläkesäännösten mukaan uusi yhteensovitus tehdään silloin

- kun leski tai entinen puoliso kuolee
- kun leski tai entinen puoliso solmii uuden avioliiton alle 50-vuotiaana
- kun alle 18-vuotias lapsi kuolee
- kun alle 18-vuotias lapsi annetaan ottolapseksi muulle kuin edunjättäjän leskelle tai tämän aviopuolisolle

12.1.4

50 vuotta täyttäneen lesken uusi avioliitto

1.7.1990 voimaan tulleen lain jälkeen työeläkejärjestelmässä ei lakkauteta 50 vuotta täyttäneen lesken perhe-eläkettä uuden avioliiton vuoksi.

Sen sijaan TVL:n, LVL:n ja sotilastapaturmalain mukaiset perhe-eläkkeet päättyvät lesken avioituessa uudelleen. TVL:n ja LVL:n mukaisen leskeneläkkeen lakkauttaa myös tietynlainen avioliitto (katso osio 8). Näiden lakien mukaisten perhe-eläkkeiden lakattua työeläkelakien mukaiseen leskeneläkkeeseen tehdään uusi yhteensovitus perhe-eläkkeen päättymistä seuraavan kuukauden alusta.

Uudelleen avioituvalle leskelle maksetaan TVL:n mukaan kolmen vuoden eläkettä vastaava kertasumma. Sitä ei oteta työeläkkeen yhteensovituksessa huomioon. LVL:n mukaan tällaista kertasummaa ei makseta.

Lakiosasto

2.11.1998

12.1.5

Edunsaajalapsesta tulee täysorpo

Lapseneläkkeen määrä tarkistetaan ja perhe-eläkkeeseen tehdään uusi yhteensovitus, jos edunsaajana olevasta lapsesta tulee täysorpo.

Tarkistusta ei tehdä, jos perhe-eläkkeen määrä jo ennen täysorvon lisää on edunjättäjän eläkkeen suuruinen. Tarkistus tehdään, jos edunsaajina on vain lapsia tai leski ja yksi lapsi taikka lesken sijasta entinen aviopuoliso, jolloin lisää vielä mahtuu eläkkeeseen.

12.1.6

Leskeneläkeoikeus palautuu avioliiton purkauduttua

Perhe-eläkkeen edunsaajien lukumäärä muuttuu myös silloin, kun leski uuden avioliiton purkauduttua saa takaisin lakkautetun leskeneläkkeensä. Muutos aiheuttaa uuden yhteensovituksen.

Entinen puoliso ei voi saada takaisin avioliiton vuoksi lakkautettua leskeneläkettään.

12.2

Valitus, itseoikaisu ja päätöksen poistaminen (purku)

Kun peruserhe-eläke muuttuu valituksen, purun tai itseoikaisun johdosta, perhe-eläke yhteensovitetaan uudelleen.

Uusi yhteensovitus tehdään myös, kun peruseläkkeeseen verrattavan perhe-eläkkeen tai ensisijaisen perhe-eläkkeen määrä muuttuu samoin valituksen, purun tai itseoikaisun vuoksi.

Säännös koskee tilanteita, joissa etuuden määrä on tarkistettu 1.1.1993 tai sen jälkeen.

12.3

Uuden yhteensovituksen ajankohta

Perhe-eläkkeen uuden yhteensovituksen ajankohta määräytyy samojen sääntöjen mukaan kuin edellä kohdissa 7.2 ja 7.3 on esitetty muiden eläkelajien osalta.

Edunjättäjän kuoleman jälkeen syntyneen lapsen osalta uudelleen yhteensovitus tehdään syntymää seuraavan kuukauden alusta.
(TEL 4 b §)

Lakiosasto

2.11.1998

Jos yhteensovitettava etuus on myönnetty yhdellä päätöksellä vähintään neljäksi kuukaudeksi, yhteensovitus tehdään sitä seuraavan kuukauden alusta, jota edeltävän kuukauden aikana etuus on myönnetty. Jos etuus alkaa kuukauden 1. päivänä, yhteensovitus tehdään kuitenkin tästä ajankohdasta eikä vasta seuraavan kuukauden alusta.

Jos etuutta on ensin myönnetty alle neljäksi kuukaudeksi, yhteensovitus tarkistetaan vasta neljännen kuukauden alusta.

12.3.1

Uudelleen yhteensovitus ennen 1.1.1993 voimassa olleiden säännösten mukaan

Ennen vuotta 1993 voitiin myönnetty perhe-eläke yhteensovittaa uudelleen vain tietyissä tilanteissa, jotka oli tyhjentävästi lueteltu TEL:n 8 a §:ssä.

Vaihtelut ensisijaisen perhe-eläkkeen määrässä oikeuttivat uuteen yhteensovitukseen myös ennen 1.1.1993 voimassa olleiden säännösten mukaan. Uuden yhteensovituksen edellytyksenä kuitenkin oli edunsaajan oma hakemus.

Peruseläkkeen muuttuminen valituksen, purun tai itseoikaisun johdosta ennen 1.1.1993

Ennen 1.1.1993 voimassa olleitten säännösten mukaan uutta yhteensovitusta ei saanut tehdä, vaikka peruserhe-eläke muuttui valituksen johdosta. Sama koski myös ensisijaisia perhe-eläkkeitä. 1.1.1993 jälkeenkin uudelleen yhteensovitus voitiin tehdä näissä tapauksissa ainoastaan silloin, jos etuuden määrä oli tarkistettu 1.1.1993 tai sen jälkeen.

16-vuotta täyttävä lapsi ja uudelleen yhteensovitus

1.7.1990 tai sen jälkeen kuolleen edunjättäjän jälkeen myönnettyyn perhe-eläkkeeseen ei siis enää tehdä uutta yhteensovitusta lapsen täyttäessä 16 vuotta, koska PEL:n mukaista lapseneläkettä maksetaan 18 vuoden ikään saakka.

Uutta yhteensovitusta ei tehdä, vaikka eläketapahtuma olisi sattunut ennen 1.7.1990 ja lapsi on täyttänyt 16 vuotta 1.7.1990 tai sen jälkeen. Aikaisemmin uusi yhteensovitus tehtiin, kun lapsi täytti 16 vuotta, mutta edellytyksenä oli kuitenkin, että eläke suureni.

SISÄLLYSLUETTELO

13 VANHAT YHTEENSOVITUSSÄÄNNÖKSET	1
13.1 Eläketapahtuma ennen 1.7.1975	1
Yhteensovitusraja	1
13.2 Eläketapahtuma ennen 1.1.1980	1
Eläketapahtuma ennen 1.1.1996	2

Lakiosasto

21.6.1999

13

VANHAT YHTEENSOVITUSSÄÄNNÖKSET

13.1

Eläketapahtuma ennen 1.7.1975

Ennen 1.7.1975 otettiin kansaneläke tukiosineen huomioon aina saman suuruisena siitä huolimatta, saiko henkilö kansaneläkettä ja sen tukiosaa. Jos eläkkeeseen sisältyi lapsikorotus, kansaneläkkeestä otettiin kuitenkin huomioon enintään perusosa (myöhemmin pohjaosa).

Ennen 1.7.1975 sattuneeseen eläketapahtumaan perustuvaan eläkkeeseen sovellettiin 31.12.1995 saakka uudelleen yhteensovitettaessa näitä vanhoja säännöksiä.

Yhteensovitusraja

Näiden vanhojen säännösten mukaan yhteensovitusraja oli 60 prosenttia eläkepalkasta vähennettynä "yksinäisen, lapsettoman henkilön kansaneläkkeen perusosan ja täysimääräisen tukiosan yhteenlasketulla määrällä kolmannessa kuntaryhmässä, enintään kuitenkin 30 prosentilla yhteensovitusperusteesta".

Koska perus- ja tukiosan nimet muuttuivat ja kolmas kuntaryhmä poistettiin, saatiin edellä oleva määrä siten, että pohjaosaan lisättiin viimeksi eli 1.11.1982 toisessa kuntaryhmässä voimassa ollut KEL-indeksillä kunkin vuoden marraskuun 1 päivän tasoon tarkistettu tukiosa (yhteensovituksessa huomioonotettava KELA-määrä oli 1 145 mk/kk 1.11.1992). Eläketurvakeskus ilmoitti eläkelaitoksille yleiskirjeellä kansaneläkkeen perusosana ja tukiosana yhteensovituksessa huomioon otettavat markkamäärät.

Jos eläkkeessä oli lapsikorotus, kansaneläkkeenä otettiin huomioon pienempi määrä. Yhteensovitusraja saatiin laskemalla 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta ja vähentämällä siitä kansaneläkkeen pohjaosa, mutta kuitenkin enintään 6 prosenttia yhteensovitusperusteesta.

Osaeläkkeessä, jonka eläketapahtuma oli sattunut ennen 1.7.1975, yhteensovitusraja oli 30 prosenttia yhteensovitusperusteesta. Jos eläkkeeseen sisältyi lapsikorotus, yhteensovitusraja oli 33 prosenttia yhteensovitusperusteesta. Koska kansaneläkkeenä ei myönnetty osaeläkettä, yhteensovitusrajasta ei vähennetty kansaneläkettä.

13.2.

Eläketapahtuma ennen 1.1.1980

Kansaneläkelainsäädännön uudistamiseen liittyivät 1.1.1980 voimaan tulleet työeläkelakien muutokset, jotka mahdollistivat vanhuuseläkkeen laskemisen ennakolta.

Lakiosasto

21.6.1999

Tämän laskentamenettelyn johdosta vanhuuseläke yhteensovitettiin aina vanhuuseläkeiän täyttämispäivän tasossa. Tämä koski myös niitä tapauksia, joissa eläke alkoi myöhemmin kuin eläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Jos eläketapahtuma oli sattunut ennen muutosten voimaantuloa 1.1.1980, yhteensovitukseen sovellettiin ennen muutosta voimassa olleita säännöksiä. Kansaneläkkeen pohjaosan määrä otettiin kuitenkin huomioon TEL:n 8 §:n 7 momentin mukaisesti sen määräisenä kuin se oli ollut edeltäneen kalenterivuoden marraskuun 1 päivänä.

Ennen 1.1.1980 sattuneisiin eläketapahtumiin perustuvat vanhuuseläkkeet yhteensovitettiin siis yhteensovituksen tekemisajankohdan indeksitasossa. Yhteensovitettavaan vanhuuseläkkeeseen saattoi näin ollen sisältyä myös lykkäyskorotus. Sen sijaan 1.1.1980 voimaan tulleen lakimuutoksen jälkeen yhteensovitus tehtiin aina ennen lykkäyskorotuksen laskemista.

Eläketapahtuma ennen 1.1.1996

Ennen 1.1.1996 yhteensovitusraja oli 60 prosenttia yhteensovituserusteesta, jos yhteensovituseruste oli enintään 7 065,01 mi/kk (ind. 1712). Tästä määrästä vähennettiin, jos yhteensovituseruste ylitti 7 065,01 mk, mutta oli enintään 14 348 mk (ind. 1712), 6 prosenttia ylitteestä ja jos yhteensovituseruste ylitti 14 348,34 m, vähennettiin edellisen vuoden marraskuun tasaisen kansaneläkkeen pohjaosan määrä. Kansaneläkevähennyksen tekemiseen ei vaikuttanut se, saiko henkilö kansaneläkettä vai ei.

SISÄLLYSLUETTELO

14 LISÄELÄKKEIDEN YHTEENSOVITUS	1
Rekisteröity TEL-lisäeläke.....	1
Rekisteröity YEL- ja MYEL-lisäeläke.....	1
VEL-lisäeläke.....	1
KVTEL-lisäeläke.....	1
14.1 TEL:n mukaisen rekisteröidyn lisäeläkkeen laskeminen.....	1
14.1.1 Peruseläke lisäeläkettä määrättäessä.....	2
14.1.2 Täysi lisäeläke.....	2
14.1.3 Lisäeläkkeen rajoittaminen.....	3
14.1.4 Peruseläkkeen lapsikorotuksen vaikutus lisäeläkkeeseen.....	4
14.1.5 Lisäeläkkeen yhteensovittaminen.....	4
14.1.6 Lisäeläkkeen uusi yhteensovitus.....	6
14.1.7 Rekisteröidyn lisäedun mukainen perhe-eläke.....	6
14.1.8 YEL:n ja MYEL:n mukainen lisäeläke.....	6
14.2 VEL:n mukainen lisäeläketurva.....	7
Yhteensovitus.....	7
Esimerkki lisäeläketurvan mukaisen VEL-eläkkeen yhteensovituksesta.....	8
14.3 KVTEL:n mukainen lisäeläketurva.....	10
Ennen vuotta 1940 syntyneet.....	10
Vuoden 1939 jälkeen syntyneet.....	10
Lisäeläkkeen yhteensovitus.....	10
Esimerkki KVTEL-lisäeläkkeen yhteensovittamisesta.....	12

Lakiosasto

21.6.1999

14

LISÄELÄKKEIDEN YHTEENSOVITUS

Rekisteröity TEL-lisäeläke

Yksityisellä sektorilla työnantajalla on mahdollisuus järjestää lisäeläketurvaa lakisääteisen TEL-peruseläketurvan lisäksi. Lisäturva voi olla rekisteröityä tai rekisteröimätöntä eli vapaamuotoista.

Rekisteröity YEL- ja MYEL-lisäeläke

Myös YEL- ja MYEL-vakuutuksiin voi liittyä lisäeläketurvaa. Näiden vakuutusten ehdot poikkeavat TEL-lisäeläketurvan ehdoista.

VEL-lisäeläke

Valtion eläkejärjestelmää uudistettiin 1.1.1967 voimaantulleella lailla TEL-järjestelmän perusperiaatteiden mukaiseksi. Valtion eläketurva jätettiin kuitenkin eläketapahtumaansa asti jatkuvassa palveluksessa oleville karttumisnopeuden, tavoitetason ja yleisen eläkeiän osalta TEL:n perusehtoja paremmaksi.

Näistä paremmista ehdoista on VEL:ssä säädetty lisäeläketurvan säännöksillä. Lisäeläketurva koskee pääasiassa valtion palveluksessa olevia henkilöitä, joiden eläketapahtuma työkyvyttömyys, työttömyys- perhe-eläke- tai vanhuuseläkkeissä tapahtuu yleensä palveluksen kestäessä. Oikeus lisäeläketurvaan ei säily pitkään sen jälkeen kun palvelus on päättynyt.

KVTEL-lisäeläke

KVTEL-lisäeläkkeessä on valtion lisäeläkejärjestelmän piirteitä. KVTEL sisältää ns. vähimmäiseläketurvaa koskevan säännöksen eli peruseläketurvan tulee määrältään vastata vähintään TEL:ssä säädettyjen perusteiden mukaista eläketurvaa.

Lisäeläkkeen saamisen edellytyksenä taas on, että viranhaltija tai työntekijä on kunnallisessa palvelussuhteessa ollessaan täyttänyt hänelle eläkesäännössä määrätyn eläkeiän ja että hän on eronnut kunnallisesta palvelussuhteesta.

14.1

TEL:n mukaisen rekisteröidyn lisäeläkkeen laskeminen

Lisäeläkkeen ja siitä perittävän vakuutusmaksun on vastattava toisiaan. Työsuhteen päätyttyä muodostettava vapaakirja määräytyy perittyjen vakuutusmaksujen perusteella. Lisäeläke lasketaan vuosittain sen vuoden vakuutusmaksun määräämiseksi. Työsuhteen alkaessa tiedossa olevat, vakuutetulle kuuluvat työeläke-etuudet on otettava huomioon lisäeläkettä laskettaessa jo työsuhteen kestäessä. Vakuutussopimuksen sisältö on keskeinen lisäeläkkeen suuruutta määrättäessä.

Lakiosasto

21.6.1999

Rekisteröidyt lisäeläkkeet yhteensovitetään eläketapahtumahetkellä vain tapaturmavakuutuslakien, liikennevakuutuslain sekä sotilasvammalain mukaisten etuuksien kanssa (LITA).

Lisäeläkkeen määrittelyssä noudatetaan TEL:n 11 §:n mukaisten rekisteröimiskelpoisten lisäetujen karttaa. Sen viimeisimmät muutokset tulivat voimaan 1.1.1996.

14.1.1

Peruseläke lisäeläkettä määrättäessä

Lisäeläketurvan kartasta käy ilmi, miten lisäeläkettä laskettaessa otetaan huomioon samaan työsuhteeseen perustuva TEL:n mukainen peruseläke. Tämä peruseläke otetaan huomioon sen suuruisena, joksi sen määrä on jäänyt sen jälkeen kun se on yhteensovitettu TEL:n, LEL:n, MEL:n ja TaEL:n mukaisten eläkkeiden kanssa.

Lisäeläkkeen laskemisessa huomioonotettava peruseläke yhteensovitaan myös niiden MYEL- ja YEL-eläkkeiden sekä TEL:n 8 §:n 4 momentin 3 - 9 kohdissa mainittujen eläkkeiden kanssa, jotka työnantaja on erikseen ilmoittanut otettavaksi huomioon lisäeläkettä rajoitettaessa.

Jos eläkeikä on alle 65 vuotta, yli eläkeiän jatkunutta työsuhdeaikaa ei oteta huomioon peruseläkettä laskettaessa. Kokonaiseläkkeen tavoitetasoa määriteltäessä peruseläke lasketaan eläkeikään jäljellä olevalta ajalta tulevan ajan karttumisprosenttien tai 1,5 prosentin vuosittaisen karttuman perusteella.

Peruseläkkeet ja lisäeläkkeet otetaan huomioon muunnettuina vastaamaan lisäeläkejärjestelyn eläkeikää. Lisäeläkettä laskettaessa karttuman korotusta (1%) vastaava peruseläkkeen osa ja peruseläkkeeseen sisältyvä työeläkelisä (TEL:n 7 f §) rinnastetaan muiden työsuhteiden vapaakirjoihin.

14.1.2

Täysi lisäeläke

Täysi vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyslisäeläke lasketaan yleensä siten, että lisäeläke yhdessä saman työsuhteen peruseläkkeen kanssa on yhteensä eläketurvan ehdoissa määrätty prosentti (enintään 66 prosenttia) työsuhteen eläkepalkasta.

Jos työsuhteen kesto-aika on vähemmän kuin vakuutus sopimuksen mukainen täyteen lisäeläkkeeseen oikeuttava ansainta-aika, suhteutetaan lisäeläkkeen määrä työsuhteen kesto-aikaan.

Lisäeläkkeeseen oikeuttava aika voidaan valita myös työsuhteen kestosta poikkeavaksi. Tällöin peruseläkkeestä se osa, joka vastaa aikaa,

Lakiosasto

21.6.1999

jota ei ole otettu huomioon lisäeläkettä laskettaessa, rinnastetaan muiden työsuhteiden vapaakirjoihin.

Lisäeläkkeen eläkepalkkana voi olla peruseläkkeen eläkepalkka. Eläkepalkkana voidaan pitää joko 1.1.1996 alkaen voimassa olleen lain mukaista eläkepalkkaa kuten peruseläkkeessä tai ennen 1.1.1996 voimassa olleen lain mukaista peruseläkkeen eläkepalkkaa, jos se on edellistä korkeampi.

Täyden peruseläkkeen suuruutta laskettaessa peruseläkkeenä otetaan huomioon myös muut samaan työ- tai virkasuhteeseen perustuvat TEL:n 8 §:n 4 momentissa säädetyt peruseläkkeet edellyttäen, että vastaavat työ- tai virkasuhdeajat otetaan huomioon myös lisäeläkkeeseen oikeuttavana aikana.

Seuraavissa laskukaavoissa näiden muiden peruseläkkeiden oletetaan sisältyvän kyseisen työsuhteen peruseläkkeeseen ja vastaavien työ- ja virkasuhdeajkojen oletetaan sisältyvän työsuhdeaikaan ja lisäeläkkeeseen oikeuttavaan aikaan.

(a) Täysi lisäeläke = $\min(t/T, 1) \times P \times S - E$, jossa

t = työsuhteen A kesto aika

T = täyteen lisäeläkkeeseen oikeuttava aika

P = tavoite-eläkkeen prosentti (enintään 66 %)

S = lisäeläkkeen perusteena oleva palkka

E = työsuhteeseen A liittyvä yhteensovitettu peruseläke

14.1.3

Lisäeläkkeen rajoittaminen

Lisäeläkkeen rajoittamisella tarkoitetaan sitä, että tiedossa olevat vaakuutetulle kuuluvat eläke-etuudet otetaan huomioon jo työsuhteen aikana lisäeläkettä laskettaessa.

Lisäeläkkeen määrää rajoitetaan niin, että se yhdessä TEL:n, LEL:n, TaEL:n ja MEL:n mukaisten vanhuuseläkkeiden ja mahdollisen kansaneläkkeen sekä sellaisten työ- ja virkasuhteisiin ja YEL:n ja MYEL:n alaisiin yrittäjäjaksoihin perustuvien muiden vanhuuseläkkeiden kanssa, jotka työnantaja ilmoittaa otettavaksi huomioon, on enintään 60 - 66 prosenttia rajoituksen perusteena olevasta eläkepalkasta.

Rajoituksen perusteena olevana eläkepalkkana käytetään korkeinta TEL:n alaisen, vähintään vuoden jatkuneen työsuhteen eläkepalkka, tai lisäeläkkeen perusteena olevaa eläkepalkkaa. Eläkepalkkana ei kuitenkaan käytetä automaattisessa tai teknisessä katkaisussa muodostunutta eläkepalkkaa, vaan yhdenjaksoisen työsuhteen perusteella laskettua eläkepalkkaa.

Lakiosasto

21.6.1999

Jos työntekijällä ei ole oikeutta peruseläkkeeseen sellaisen työsuhteen perusteella, jossa eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa on vähintään vuosi, käytetään rajoituksen perusteena olevana eläkepalkkana lisäeläkkeen eläkepalkkaa.

Lisäeläkkeen rajoittaminen tapahtuu seuraavan kaavan mukaan:

(b) Lisäeläke = $p \times S - E - E(\text{TLTM}) - E(\text{YM}) - K$, jossa

p = rajoitusprosenttiluku 60 % - 66 %

S = rajoituksen perusteena oleva palkka

E = TEL:n perusturva työsuhteesta A, työsuhde A:n eläkeikää vastaavana

E (TLTM) = TEL-, LEL-, TaEL-, MEL-vapaakirjat

E (YM) = ne työ- ja virkasuhteisiin perustuvat vapakirjat sekä YEL- ja MYEL-vapaakirjat, jotka työnantaja ilmoittaa otettavaksi huomioon, työsuhde A:n eläkeikää vastaavana

K = kansaneläkkeen pohjaosa, jos se otetaan huomioon

14.1.4

Peruseläkkeen lapsikorotuksen vaikutus lisäeläkkeeseen

(c) Jos TEL:n mukaiseen peruseläkkeeseen sisältyy TEL:n 7 g §:n mukainen lapsikorotus, poikkeaa lisäeläkkeen rajoittaminen edellä esitetystä. Tällöin lisäeläkkeestä vähennetään määrä, jolla lisäeläke yhdessä lapsikorotetun peruseläkkeen ja muiden lisäeläkettä rajoitettaessa huomioon otettujen lapsikorotettujen eläkkeiden kanssa ylittää rajoituksessa käytetyn prosenttimäärän (60 % - 66 %) rajoituksen perusteena olevasta palkasta. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon kansaneläkettä.

Kun lapsikorotus otetaan huomioon lisäeläkettä rajoitettaessa, tulee myönnettyjen eläkkeiden yhteismäärä olla vähintään yhtä suuri kuin mikä eläkkeiden yhteismäärä olisi ollut ilman lapsikorotusta.

14.1.5

Lisäeläkkeen yhteensovittaminen

TEL:n 8 ja 8 a §:ien yhteensovitus säännökset koskevat TEL:n perusturvan mukaan myönnettyjä eläkkeitä. TEL:n 11 §:n mukaisen rekisteröidyn lisäeläkkeen yhteensovitus poikkeaa jonkin verran perusturvan mukaisesta yhteensovituksesta.

Jos vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä saava henkilö lisäksi saa ensisijaista etuutta (LITA-etuudet), nämä etuudet ja hänen työ- tai virkasuhteeseensa tai yrittäjätoimintaansa perustuvat vanhuus-,

Lakiosasto

21.6.1999

työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeensä yhteensovitetään noudattaen soveltuvin osain TEL:n 8 ja 8 a §:n säännöksiä.

Yhteensovitusrajaa laskettaessa käytetään samaa prosenttilukua (60 % - 66%), jota on käytetty tätä eläkettä rajoitettaessa. Osaeläkettä yhteensovitettaessa käytetään tämän prosenttiluvun puolikasta.

(d) Lisäeläke yhteensovitetään seuraavan kaavan mukaan:
Lisäeläkkeen enimmäismäärä =

$p \times S - E(y) - E(TLTM_y) - E(Ymy) - LITA$, jossa

p = rajoitusprosenttiluku (60 % - 66 %)

S = rajoituksen perusteena oleva palkka

$E(y)$ = peruseläke yhteensovitetuna LITA-etuuksien kanssa

$E(TLTM_y)$ = TEL-, LEL-, TaEL-, MEL-vapaakirjat yhteensovitetuina

$E(Ymy)$ = yhteensovitetuina ne työ- ja virkasuhteisiin perustuvat vapaakirjat sekä YEL- ja MYEL-vapaakirjat, jotka on ilmoitettu huomioon otettaviksi

LITA = LITA-etuudet

Lisäeläkkeen enimmäismäärän, LITA-etuuksien ja LITA-etuuksien kanssa yhteensovitetun peruseläkkeen, TEL-, LEL-, TaEL- ja MEL-vapaakirjaeläkkeiden sekä mahdollisten muiden huomioon otettavien vapaakirjaeläkkeiden yhteismäärän tulee olla vähintään yhtä suuri kuin mikä on lisäeläkkeen ja ilman LITA-eläkkeitä yhteensovitetun peruseläkkeen, TEL-, LEL-, TaEL- ja MEL-vapaakirjaeläkkeiden ja mahdollisesti muiden huomioon otettavien vapaakirjaeläkkeiden summa.

Jos peruseläkkeessä on lapsikorotusta, käytetään kohdan c mukaan yhteensovitettuja lapsikorotettuja eläkkeitä.

Jos lisäeläke muodostuu pelkästään vapaakirjoista, käytetään rajoitusprosenttina 60 prosenttia.

Jos lisäeläkettä vähennetään yhteensovituksen johdosta, vähennetään eri työsuhteisiin perustuvia lisäeläkkeitä samassa suhteessa.

Lisäeläke lasketaan kaikkien edellä esitettyjen kohtien a, b/c ja d mukaisesti. Kun jokainen laskutoimitus on suoritettu, saadaan lisäeläkkeen määräksi pienin kohtien (a), (b), (c), ja (d) mukaan lasketuista lisäeläkkeiden määrästä. Lisäksi kohtien (a) ja (b) mukaan laskettua eläkettä verrataan ansaittuun eläkkeeseen. Jos ansaittu eläke ylittää tavoitettason, lisäeläke myönnetään ansaitun eläkkeen suuruisena.

Lakiosasto

21.6.1999

14.1.6

Lisäeläkkeen uusi yhteensovitus

Lisäeläkkeen uusi yhteensovitus määräytyy TEL:n 8 a §:n mukaan.

14.1.7

Rekisteröidyn lisäedun mukainen perhe-eläke

Perhe-eläkkeen lisäeläke ei määräydy edunjättäjälle myönnetyn eläkkeen perusteella, vaan se määrätään itsenäisesti. Perhe-eläkkeen lisäeläkkeen määrä lasketaan ja yhteensovitetaan soveltuvin osin kuten vakuutetun lisäeläke.

Lisäperhe-eläkkeen määrä saadaan kun kokonaisperhe-eläkkeestä (perus- + lisäperhe-eläke) vähennetään eläkesovittamaton perusperhe-eläke. **Lisäperhe-eläkettä ei eläkesoviteta eikä lisäperhe-eläke sisällä täysorvon lisää.**

Entinen puoliso ei ole oikeutettu saamaan lisäperhe-eläkettä. Jos perusperhe-eläkkeiden edunsaajina on lapsi tai lapsia ja entinen puoliso, mutta ei leskeä, niin perusperhe-eläkkeet on laskettava siten kuin edunsaajina olisi pelkästään lapsi tai lapsia.

Jos lisäperhe-eläketurva on järjestetty vain lapsille, lisäperhe-eläkkeen suuruutta laskettaessa perusperhe-eläkkeet ja lisäperhe-eläkkeet otetaan huomioon sen suuruusina kuin ne olisivat, jos edunsaajina olisi ainoastaan lapsia. Jos lisäperhe-eläketurva on järjestetty sekä leskelle että lapsille, lisäperhe-eläkkeen suuruutta laskettaessa jätetään kokonaan huomioon ottamatta sellaisiin eläkejärjestelyihin perustuvat lisäperhe-eläkkeet, joissa lisäperhe-eläketurva on järjestetty vain lapsille.

Lisäperhe-eläkkeen suuruutta laskettaessa TEL:n 7 f §:n mukainen perusperhe-eläkkeen korotus (työeläkelisä) rinnastetaan muiden työsuhteiden vapaakirjoihin, mutta perusperhe-eläkkeisiin mahdollisesti sisältyviä täysorvon lisiä ei oteta lainkaan huomioon.

Leskelle ei aleta maksaa uudelleen lakkautettua lisäperhe-eläkettä, vaikka lakkautettu perusperhe-eläke myönnettäisiinkin uudelleen.

14.1.8

YEL:n ja MYEL:n mukainen lisäeläke

Yrittäjäeläkkeisiin liittyvissä lisäeläkkeissä tavoite-eläke määritellään vakuutus sopimuksessa markkamääräisenä. Vapaakirjan suuruus määräytyy vakuutuksen voimassa ollessa karttuneesta ansaitusta eläkkeestä.

Lakiosasto

21.6.1999

Yrittäjäeläkelakeihin perustuvat lisäeläkkeet eroavat TEL:n mukaisista lisäeläkkeistä siinä, ettei lisäeläkettä vähennetä peruseläkkeen lapsikoroituksen johdosta.

YEL:n ja MYEL:n mukainen lisäeläke yhteensovitetään LITA-etuuksien kanssa noudattaen soveltuvin osin TEL:n 8 ja 8 a §:ien säännöksiä.

14.2

VEL:n mukainen lisäeläketurva

Kokonaan lisäeläketurvan mukaisesti karttunutta eläkettä voivat saada tietyin edellytyksin vain ennen 1.1.1940 syntyneet edunsaajat. Lisäeläketurvan mukaista eläkettä karttuu 2,2 prosenttia vuodessa. Eläkkeen tavoitetaso on 66 prosenttia.

Eläke on lisäeläketurvan mukainen silloin, kun vanhuuseläkkeen ns. loppukarenssiehto täyttyy tai eläkkeessä on tuleva aika.

Loppukarenssiehto tarkoittaa, että henkilö on ollut välittömästi ennen palveluksen päättymistä vähintään kuusi kuukautta keskeytyksettä jatkuneessa palveluksessa (voi olla virkavapaana) ja hänellä on viiden viimeisen vuoden aikana eläkeaikaa vähintään kolme vuotta.

Lisäeläketurvan mukaisesti eläke voi karttua myös 1.1.1940 tai sen jälkeen syntyneille ns. vanhoille edunsaajille, mutta vain 31.12.1994 saakka. Henkilö on vanha edunsaaja, jos hän on ollut 31.12.1992 VEL-palveluksessa. Edellytyksenä kuitenkin on, että palvelussuhde jatkuu keskeytyksettä eläkeiän täyttämiseen saakka sekä täyttää loppukarenssiehdon tai että henkilön työkyvyttömyys alkaa palveluksen kestäessä.

Vanhan edunsaajan eläke karttuu 2,2 prosenttia vuodessa 31.12.1994 saakka, 1,5 prosenttia vuodessa 1.1.1995 alkaen ja 55 vuoden iän täyttämistä lukien 2 prosenttia vuodessa. Tavoitetaso on 60 - 66 prosenttia riippuen 31.12.1994 mennessä kertyneestä palvelusajasta. Edunsaajalla, joka on syntynyt 1.1.1960 tai sen jälkeen tavoitetaso on 60 prosenttia vaikkakin eläkekarttuma olisi 2,2 prosenttia vuodessa ajalta ennen 1.1.1995.

Yhteensovitus

Lisäeläketurvan mukaisessa eläkkeessä ja vanhan edunsaajan eläkkeessä eläke lasketaan myös perusturvan tasoisena. Muut TEL:n 8 §:n mukaiset peruseläkkeet ja yhteensovittavat suoritukset yhteensovitetään aina ensin peruseläketurvan tasossa (VEL:n 11 §). Sen jälkeen muut peruseläkkeet (ei VEL-eläke) yhteensovitetään suhteellisesti vähennettyinä lisäeläketurvan mukaiseen VEL-eläkkeeseen, jos peruseläketurvassa on syntynyt ylitettä. Toinen lisäeläketurvan mukainen VEL-eläke otetaan huomioon sellaisenaan eli lisäeläketurvan mukaisena ja ilman suhteellista vähennystä. Jos lisäeläketurvan yhteensovituksessa

Lakiosasto

21.6.1999

syntyä ylittetty, ylite vähennetään kokonaisuudessaan toisesta VEL-eläkkeestä.

Yhteensovitusperuste määrätään TEL:n 8 §:n mukaisesti ja se on sama perus- ja lisäeläketurvan mukaisessa yhteensovituksessa.

Lisäeläketurvan yhteensovitusraja on 66 prosenttia yhteensovitusperusteesta. 1.1.1940 - 31.12.1959 syntyneen vanhan edunsaajan yhteensovitusraja määräytyy 31.12.1994 mennessä kertyneen VEL-eläkeajan perusteella seuraavasti:

31.12.1994 mennessä eläkeaikaa	yhteensovitusraja
vähintään 30 v	66 %
vähintään 25 v	65 %
vähintään 20 v	64 %
vähintään 15 v	63 %
vähintään 10 v	62 %
vähintään 5 v	61 %
alle 5 v	60 %

Yhteensovitusraja on taulukon osoittama prosenttiluku yhteensovitusperusteesta.

1.1.1960 tai sen jälkeen syntyneille yhteensovitusraja on aina 60 prosenttia.

Jo ennen yhteensovitusta rajataan karttunut VEL-eläke 66 prosenttiin tai porrasteisesti 60 - 66 prosenttiin sellaisesta VEL-eläkkeen perusteena olevasta palkasta, jossa eläkeaikaa on vähintään kaksi vuotta. Jos sellaista palkkaa ei ole, eläkkeen rajausta tehdään korkeimmasta VEL-eläkepalkasta (VEL:n 10 §:n 6 mom).

Esimerkki lisäeläketurvan mukaisen VEL-eläkkeen yhteensovituksesta

Henkilö on syntynyt 17.12.1937. VEL-eläkkeen perusteena oleva palkka on 12 000 mk. VEL-eläkettä on karttunut 70 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta eli 8 400 mk. Yhteensovituksessa käytettävän VEL-eläkkeen määrä rajataan lisäeläketurvassa 66 prosenttiin ja perusturvassa 60 prosenttiin eläkkeen perusteena olevasta palkasta.

YSP on korkein eläkepalkka eli	12 000,00 mk
Lisäeläketurvan enimmäismäärä	7 920,00 mk
Peruseläketurvan enimmäismäärä	7 200,00 mk

Lakiosasto

21.6.1999

Peruseläketurvan mukainen yhteensovitus:

VEL-peruseläke	7 200,00 mk
TEL-peruseläke	<u>200,00</u>
Peruseläkkeet yhteensä	7 400,00 mk
Perusturvan YSR on 60 % YSP:stä	<u>7 200,00</u>

Perusturvan ylite	200,00 mk
	=====

Ylite jaetaan peruseläkkeiden suhteessa

VEL-eläkkeen osuus ylitteestä:

$$\frac{7\,200 \times 200}{7\,400} = 194,59 \text{ mk}$$

VEL-eläke	7 200,00 mk
Vähennetään ylite	- 194,59
VEL-peruseläketurva	<u>7 005,41 mk</u>
	=====

Lisäeläketurvan mukainen yhteensovitus:

VEL-lisäeläketurvaeläke	7 920,00 mk
TEL-eläke (suhteellisesti vähennettynä) lisätään	<u>194,59</u>
Eläkkeet yhteensä	8 114,59 mk

Lisäeläketurvan YSR on 66 % YSP:stä	<u>7 920,00 mk</u>
Lisäeläketurvan ylite	194,59 mk
	=====

VEL-eläke	7 920,00 mk
Vähennetään ylite	- 194,59
Maksettava VEL-eläke	<u>7 725,41 mk</u>
	=====

Lakiosasto

21.6.1999

14.3

KVTEL:n mukainen lisäeläketurva

Ennen vuotta 1940 syntyneet

Lisäeläketurvan mukaiseen eläkkeeseen on oikeus ennen vuotta 1940 syntyneellä viranhaltijalla ja työntekijällä, jos hänen palvelussuhteensa täyttävät eläketapahtumahetkellä ns. loppukarenssit. Eläkeikä on 63 vuotta. Jos henkilö on valinnut ammatillisen eläkeiän, eläkeikä on ammettinimikeen perusteella määräytyvä painotettu eläkeikä 55 - 63 vuotta.

Lisäeläketurvan mukaista eläkettä karttuu 2,2 prosenttia vuodessa. Tullevan ajan osalta karttumisprosentit ovat kuitenkin 1,4 (1,2 +0,2) ja 1 (0,8+0,2) prosenttia vuodessa.

Lisäeläke on lisäeläketurvan ja peruseläketurvan mukaisen eläkkeen erotus. Esim. jos palvelusaikaa on 30 vuotta ja eläkepalkka on 10 000 mk/kk. lisäeläke on

$$0,66 \times 10\,000 - 0,60 \times 10\,000 = 600 \text{ mk/kk.}$$

Vuoden 1939 jälkeen syntyneet

Jos vuoden 1939 jälkeen syntynyt henkilö on kunnallisessa palvelussuhteessa yhdenjaksoisesti 31.12.1992 lähtien eläketapahtumaan saakka ja loppukarenssit täytyvät, hänellä on oikeus lisäeläkkeeseen palvelusajalta ennen 1.1.1995.

Lisäeläkettä karttuu 2,2 prosenttia vuodessa palvelusajalta ennen 1.1.1995, mistä vähennetään samalta ajalta karttunut peruseläke (2 prosenttia vuodessa).

Jos henkilö on valinnut ammatillisen eläkeiän, eläkeikä on henkilökohtainen ammatillinen painotettu eläkeikä, joka voi olla välillä 55 - 65 vuotta. Jos henkilö ei on valinnut ammatillista eläkeikää, eläkeikä on vuonna 1960 ja sen jälkeen syntyneillä 65 vuotta ja sitä ennen syntyneillä painotettu eläkeikä välillä 63 - 65 vuotta.

Lisäeläkkeen yhteensovitus

KVTEL:n mukainen lisäeläke yhteensovitetaan TEL:n 8 §:n mukaisesti yhteensovitetun KVTEL-peruseläkkeen ja muiden eläkkeiden ja korvausten kanssa.

Muut peruseläkkeet otetaan huomioon yhteensovitetuina. Jos VEL-eläke tai muu VEL-perusteinen eläke on myönnetty lisäeläketurvan mukaisena, se otetaan huomioon myönnetyn määräisenä (lisäeläketurvan

Lakiosasto

21.6.1999

mukainen eläke yhteensovitettuna). Myös TEL:n mukainen rekisteröity lisäeläke otetaan yhteensovituksessa huomioon.

Lisäeläke yhdessä muiden eläkkeiden ja korvausten kanssa saa olla enintään lisäeläkkeen yhteensovitusrajan suuruinen.

Ennen vuotta 1940 syntyneellä yhteensovitusraja on 66 prosenttia korkeimmasta sellaisen lisäeläkkeen oikeuttavan KVTEL-palvelussuhteen eläkepalkasta, jossa eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa on vähintään kaksi vuotta. Jos tällaista palvelussuhdetta ei ole, raja lasketaan korkeimmasta lisäeläkkeeseen oikeuttavan KVTEL-palvelussuhteen eläkepalkasta.

Jos henkilö on samanaikaisesti vähintään vuoden yhdenjaksoisesti kahdessa tai useammassa KVTEL-palvelussuhteessa, yhteensovitusrajaan lisätään rinnakkaisuusajalta karttunut eläke niistä palvelussuhteista, joissa eläkepalkka ei ole suurin (joiden eläkepalkka ei ole tullut yhteensovitusrajan perusteeksi).

Jos henkilö on ollut KVTEL-palvelussuhteen kanssa samanaikaisesti yhdenjaksoisesti vähintään vuoden muussa TEL:n 8 §:ssä luetellussa työssä tai toiminut yrittäjänä, yhteensovitusrajaan lisätään muusta työstä rinnakkaisuusajalta karttunut eläke.

Jos kaikkien eläkkeiden ja korvausten summa ylittää yhtensovitusrajan, johon on lisätty rinnakkaisuusajalta karttuneet eläkkeet, ylite vähennetään KVTEL-lisäeläkkeestä. Jos ylite on suurempi kuin lisäeläke, lisäeläkettä ei jää myönnettäväksi. Eläke myönnetään kuitenkin lisäeläketurvan mukaisena alemmasta eläkeistä.

Jos henkilö on syntynyt vuonna 1940 tai sen jälkeen, yhteensovitusperuste määräytyy TEL:n 8 §:n mukaisesti. Se voi siten olla muukin kuin KVTEL-palvelussuhteen eläkepalkka. Jos henkilöllä on rinnakkaisia palvelussuhteita, näiden eläkepalkat lasketaan yhteensovitusperustetta varten yhteen TEL:n 8 §:n säännösten mukaisesti.

Yhteensovitusraja on 60 - 66 prosenttia yhteensovitusperusteesta. Vuonna 1960 ja sen jälkeen syntyneillä yhteensovitusraja on 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta.

Ennen vuotta 1960 syntyneille yhteensovitusprosentti lasketaan lukujen 60 ja 66 painotettuna keskiarvona ottamalla huomioon KVTEL-eläkkeeseen oikeuttava palvelusaika ennen 1.1.1995 ja aika 1.1.1995 alkaen eläkeikään.

Lakiosasto

21.6.1999

Esimerkki KVTEL-lisäeläkkeen yhteensovittamisesta

Henkilö on syntynyt vuonna 1936. Hänellä on KVTEL-palvelua 35 vuotta. KVTEL-eläkepalkka on 10 000 mk/kk. Lisäksi hänellä on TEL-työsuhde (ei rinnakkainen), jonka eläkepalkka on 10 500 mk/kk ja josta on karttunut eläkettä 750 mk/kk.

Karttunut peruseläketurvan mukainen eläke:

$$35 \times 0,02 \times 10\,000 \text{ mk} = 7\,000 \text{ mk}$$

Karttunut lisäeläketurvan mukainen eläke:

$$35 \times 0,022 \times 10\,000 \text{ mk} = 7\,700 \text{ mk}$$

$$\text{KVTEL-lisäeläke} : 7\,700 - 7\,000 = 700 \text{ mk}$$

$$\text{Rajattu peruseläke} : 0,60 \times 10\,000 = 6\,000 \text{ mk}$$

Peruseläkkeen yhteensovitus

Yhteensovitusperuste 10 500 mk

$$\text{Yhteensovitusraja } 0,60 \times 10\,500 = 6\,300 \text{ mk}$$

KVTEL-peruseläke 6 000 mk

TEL-eläke 750 mk

Yhteensä 6 750 mk

$$\text{Ylite } 6\,750 - 6\,300 = 450 \text{ mk}$$

Yhteensovitettu KVTEL-peruseläke: 5 600 mk

Yhteensovitettu TEL-eläke: 700 mk

Lisäeläkkeen yhteensovitus

KVTEL-peruseläke 5 600 mk

KVTEL-lisäeläke 700 mk

TEL-eläke 700 mk

Yhteensä 7 000 mk

Lisäeläkkeen yhteensovitusraja:

$$0,66 \times 10\,000 = 6\,600 \text{ mk}$$

$$\text{Ylite: } 7\,000 - 6\,600 = 400 \text{ mk}$$

Yhteensovitettu lisäeläke: 700 - 400 = 300 mk

Yhteensovitettu KVTEL-kokonaiseläke:

$$5\,600 + 300 = 5\,900 \text{ mk}$$

Ajankohta	Kansaneläk- keen pohjaosa +	Kansaneläk- keen pohjaosa	Yleinen perhe-eläke yhteen- sovituksessa	
			mk/kk leski	orpo
	1)	2)		
1.7.1975	274,-	112,-	112,-	55,-
1.1.1976	323,-	132,-	132,-	65,-
1.1.1977	374,-	153,-	153,-	75,-
1.1.1978	402,-	164,-	164,-	80,-
1.1.1979	428,-	175,-	175,-	86,-
1.1.1980	460,-	188,-	188,-	92,-
1.1.1981	579,-	215,-	215,-	116,-
1.1.1982	643,-	239,-	239,-	129,-
1.1.1983	691,-	257,-	257,-	138,-
1.1.1984	742,-	276,-	276,-	162,-
1.1.1985	784,-	292,-	292,-	171,-
1.1.1986	825,-	307,-	307,-	181,-
1.1.1987	866,-	322,-	322,-	189,-
1.1.1988	898,-	334,-	334,-	196,-
1.1.1989	931,-	346,-	346,-	203,-
1.1.1990	981,-	365,-	365,-	214,-
1.1.1991	1 050,-	390,-	390,-	229,-
1.1.1992	1 109,-	412,-	412,-	242,-
1.1.1993	1 145,-	425,-	425,-	250,-
1.1.1994	1 176,-	437,-	437,-	257,-
1.1.1995	1 176,-	437,-	437,-	257,-
1.1.1996			445,-	262,-
1.1.1997			446,-	262,-
1.1.1998			449,-	264,-
1.1.1999			457,-	268,-

1) Käytetään tätä määrää, kun eläketapahtuma ennen 1.7.1975 ja yhteensovitusajankohta ennen 1.1.1996.

2) Enintään tämä määrä, kun eläketapahtuma 1.7.1975 jälkeen ja yhteensovitusajankohta ennen 1.1.1996.

Lakiosasto

21.06.99

TYÖELÄKKEIDEN YHTEENSOVITUKSEEN VAIKUTTAVIA VOIMAANTULOAJANKOHTIA

Aika	Asia
1.7.1975	työeläkkeiden tasokorotus
1.1.1980	SVL-päivärahan ensisijaisuutta koskevaan uudistukseen liittyvät työeläkelakien muutokset
1.1.1980	Vuosien 1939 - 1945 sodissa saatuun vammaan perustuvaa sotilasvammaporvausta ei yhteensoviteta työeläkkeen kanssa
1.1.1982	TVL uudistus: tapaturmapäiväraha ja tapaturmaeläke
1.1.1986	perhe-eläkkeen laskeminen lykätyllä vanhuuseläkkeellä olleen edunjättäjän jälkeen muuttui
1.1.1987	VEL 10 §:n 4 momentin muutos: peruseläkkeelle katto
1.7.1990	työeläkelakien perhe-eläkeuudistus
1.1.1991	sotilastapaturmalaki voimaan yrittäjien vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen ehtojen muutos
1.10.1991	kuntoutusuudistus säännös invalidihuoltona maksetuista TVL:n ja LVL:n kuntoutusetuuksista kumottiin
1.1.1993	työeläkelakien uudelleen yhteensovittamista koskevat säännökset muuttuivat työeläkelaitoksille regressioikeus SOLITA-korvaukseen LUKL voimaan (luopumiskorvauksen perusmäärä yhteensovitettavaksi) TVL:n perhe-eläkeuudistus TEL 11§:n mukaisten lisätujen kartan muutos
1.1.1994	automaattisen katkaisun säännökset voimaan ETA-säännökset voimaan
1.1.1995	LUTU tuli voimaan
1.1.1996	työeläkkeen yhteensovittamissäännökset muuttuivat TEL 11 §:n mukaisten lisätujen kartan muutos

Lakiosasto

21.06.99

YHTEENSOVITUKSEN AJANKOHTA JA TASO, JONKA MUKAISINA KANSANELÄKE JA MUUT ETUUDET OTETAAN HUOMIOON

ENSIMMÄINEN YHTEENSOVITUS

Eläkelaji	Yhteensovitusajankohta	Muut etuudet
työkyvyttömyyseläke	eläkkeen alkamispäivä	eläkkeen alkamispäivän tasoisina
YVE	- " -	- " -
työttömyyseläke	- " -	- " -
vanhuuseläke -vanhuuseläkeiässä	eläkeiän täyttämispäivä	eläkeiän täyttämispäivän tasoisina
-alennetussa eläkeiässä	- " -	- " -
varhennettu vanhuuseläke	eläkkeen alkamispäivä	eläkkeen alkamispäivän tasoisina
lykätty vanhuuseläke	eläkeiän täyttämispäivä	muutetaan indeksillä 65 vuoden iän täyttämishetken tasoon
perhe-eläke	eläkkeen alkamispäivä	eläkkeen alkamispäivän tasoisina

Eläkelaji	Yhteensovitusajankohta	Muut etuudet
<p>kotimaiset eläkkeet</p> <p>- myönnetty/muutettu yhdellä päätöksellä ainakin 4 kuukaudeksi</p> <p>- myönnetty/muutettu useammalla päätöksellä alle 4 kuukauden jaksoissa ainakin 4 kuukaudeksi</p>	<p>sitä seuraavan kuukauden alusta, jota edeltävän kuukauden aikana yhteensovitettava etuus on myönnetty tai muuttunut vähintään 30 päiväksi</p> <p>jos etuus alkaa tai muuttuu kuukauden 1. päivänä, uusi yhteensovitus heti kuukauden alusta</p> <p>neljännen kuukauden alusta myöntämisestä tai muuttamisesta</p>	<p>kuukauden 1. päivän tasoisena, jos etuus on jatkunut saman suuruisena ainakin 30 päivää</p>
<p>ulkomaaneläkkeet</p>	<p>sitä seuraavan kuukauden alusta, jota edeltävän kuukauden aikana eläkelaitos sai tiedon ulkomaisen etuuden myöntämisestä tai muuttumisesta vähintään neljän kuukauden ajaksi</p> <p>jos tieto kuukauden 1. päivänä, yhteensovitus siitä alkaen</p>	<p>- " -</p>